

วิทยาศาสตร์
๒

375

ธ551ท

ล.1

BURAPHA UNIVERSITY LIBRARY

3 2498 00170091 1

คำนำ

ยอมเบียดเบียนร่วมกันโดยทั่วไปแล้วว่า การศึกษากับสังคมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก การศึกษาเป็นกระบวนการสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมจัดใหม่ขึ้นเพื่อความเจริญก้าวหน้า และเพื่อการดำรงอยู่ของสังคมเอง ในปัจจุบันการศึกษา นับวันแต่จะมีความสลับซับซ้อน และมีปัญหายุ่งยาก ที่ต้องพิจารณาทุกที เพราะความก้าวหน้าและความสลับซับซ้อนของสังคม ปัญหาที่สำคัญยิ่งปัญหาหนึ่งก็คือ หลักสูตร หรือประมวลการเรียน ผู้เขียนใครจะกล่าวได้ว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษาทีเดียว ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้ สร้างเสริมทักษะ และทัศนคติ ในด้านใดบ้าง สิ่งต่างๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางที่ช่วยให้เราทราบได้ทันทีว่า การศึกษาที่จัดให้แก่เด็กนั้นหนักไปในทางใด มีผลดีต่อตัวเด็ก และต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

ในองการศึกษาของไทยเราได้ให้ความสำคัญแก่หลักสูตรอย่างไม่น้อย เห็นได้จากกรณีที่โรงเรียนต่าง ๆ ต้องทำการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเคร่งครัด อย่างไรก็ตามมีสิ่งที่น่าสนใจที่ควรสังเกตอยู่ว่า ถึงแม้เราจะถือว่าหลักสูตรสำคัญแต่ก็ยังไม่มีตำราหรือมีการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะที่จะเป็นแนวทางสำหรับผู้อ่างหลักสูตร และเป็นการช่วยเหลือครูผู้ทำเอาหลักสูตรไปใช้

ขณะนี้โครงการขยายการศึกษาออกไปยังส่วนภูมิภาค และนโยบายการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา นับว่าเป็นที่สนใจของบุคคลส่วนใหญ่ที่อยู่ในวงการศึกษา ทุกคนอยากเห็นโครงการและนโยบายนั้นสัมฤทธิ์ผล ผู้เขียนเองก็มีความปรารถนาเช่นนั้น แต่ขณะเดียวกันก็อดวิตกกังวลไม่ได้ว่า เมื่อถึงเวदानั้นแล้วแต่จะต้องถึงจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบใหม่ของคุณ ให้ลุถึงไปได้เพียงใด

หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้น เพื่อช่วยให้การวางหลักสูตรในปัจจุบันมีผลดียิ่งขึ้น และเพื่อเตรียมรับมือเหตุการณ์ในอนาคต โดยเฉพาะถ้าเกิดความจำเป็นที่แต่ละส่วน ภูมิภาคจะต้องวางหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการ และสภาวะของคนแล้ว หนังสือเล่มนี้คงจะเป็นแนวทางช่วยได้บ้างตามสมควร นอกจากประโยชน์ดังกล่าว แล้ว หนังสือนี้อาจใช้เป็นตำราสำหรับผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องหลักสูตร หรือใช้เป็น หนังสืออุทิศ สำหรับวิชาการศึกษาก็ได้ เพราะมีเรื่องราวเกี่ยวกับหลักสูตรศึกษา และจิตวิทยาอยู่ไม่น้อย

การวางหลักสูตรมีสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงอยู่ประการคือ การตั้งความ มุ่งหมาย การเลือกเนื้อหาวิชาและประสัผลการที่สอดคล้องกับความมุ่งหมาย การเลือกประเภทของหลักสูตรที่จะนำมาใช้ การวัดคุณภาพของหลักสูตรและการนำเอาหลักสูตรมาใช้ ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนพยายามยึดหลักดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงไม่ได้เริ่มต้นว่า หลักสูตรคืออะไร แต่กลับเริ่มต้นด้วยรากฐานของการวางหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้ผู้วางหลักสูตรสามารถกำหนดความมุ่งหมายได้ เนื้อเรื่องในบทต่อไปนี้ ก็คงเรียงลำดับตามสิ่งสำคัญที่ว่าไว้

อนึ่ง ผู้เขียนขอเรียนว่า หนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นสำหรับผู้อ่านที่พอมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอยู่บ้าง เช่น อาจารย์ในวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ศึกษาศึกษาภาค ศึกษาศึกษาจังหวัด ศึกษาศึกษาอำเภอ ผู้บริหารการศึกษาระดับกลาง ศึกษานิเทศก์ และครูอาจารย์ผู้เคยศึกษาวิชาครูหรือวิชาการศึกษามาบ้างแล้ว ดังนั้นสำหรับผู้ที่ยังขาดความรู้อยู่บ้าง จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เบื้องต้นเสียก่อนจึงจะเข้าใจได้ครบ แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนได้พยายามที่จะให้หนังสือเล่มนี้อ่านง่ายที่สุดเท่าที่จะทำได้

ตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้วว่าในปัจจุบันตำราว่าด้วยหลักสูตรของเรา ยังไม่มีอยู่เลย เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องหาได้ยาก เพราะฉะนั้น ตัวอย่างต่างๆ ในหนังสือเล่มนี้คงเป็นของต่างประเทศเสียโดยมาก ผู้เขียนตั้งใจว่า ต่อไปถ้ามีตัวอย่างของไทยก็จะพยายามสอดแทรกเข้าไปแทน หลักสูตรบางประเภท หรือทฤษฎี

บางทฤษฎีอาจยังไม่ใช้ในประเทศไทย แต่ที่น่าแปลกใจก็คือ เพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นความกำกวมเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ว่า มีอยู่เพียงใด

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ อาจารย์บุญถิ่น อัตถากร อธิบดีกรมการฝึกหัดครูปัจจุบัน ซึ่งเป็นผู้ได้ส่งเสริมให้มีการริเริ่มงาน และสนับสนุนให้กำลังใจตลอดมาจนงานสำเร็จ พระคุณอันนี้ ผู้เขียนจะจดจำไว้ตลอดไป ยินดีสำหรับมิตรสหายและครูอาจารย์ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำผู้เขียนขอโอกาสขอบ
คุณมา ณ ทนด้วย.

ถาวร บัวศรี

ผู้เรียบเรียง

สารบัญ

หน้า

ตอนที่ ๑ รากฐานในการวางหลักสูตร

รากฐานทางจิตวิทยา *

บทที่ ๑ พัฒนาการของเด็กกับหลักสูตร

ความสำคัญของพัฒนาการของเด็ก

กฎของความเจริญเติบโตและพัฒนาการ

ความหมายทบทวนหลักสูตร

บทที่ ๒ จิตวิทยาการเรียนรู้กับหลักสูตร

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวใหม่

ข้อสรุปเกี่ยวกับการเรียน

ความหมายทบทวนหลักสูตร

รากฐานทางปรัชญา

บทที่ ๓ ปรัชญากับการศึกษา

ความหมายของปรัชญา

ปรัชญากับชีวิตของบุคคล

דתปรัชญากับการศึกษา

แง่คิดในการวางหลักสูตร

รากฐานทางสังคม

บทที่ ๔ หลักสูตรกับวัฒนธรรม

ความหมายของวัฒนธรรม

อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อบุคคล

สังคมกับพฤติกรรมของบุคคล

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับหลักสูตร

ความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมกับหลักสูตร

บทที่ ๕

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมกับหลักสูตร

ผลอันเกิดจากอิทธิพลของวิทยาคำศัพท์และประยุกต์การ

ผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพบ้านเมือง

๑

๓

๔

๔

๖

๓๕

๓๘

๓๗

๓๐

๓๓

๓๓

๓๔

๓๔

๓๕

๓๖

๓๒

๓๔

๓๖

๓๖

๓๘

๔๐

๔๓

๔๓

๕๐

๕๐

๕๖

ปัญหาในด้านหลักสูตรเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง

บทที่ ๖ ทศนิยมกับหลักสูตร

ความหมายของทศนิยม

ทศนิยมในสังคมที่ถ่าหลังและที่เจริญก้าวหน้า

ทศนิยมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

ทศนิยมกับหลักสูตร

บทที่ ๗ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับหลักสูตร

ระบบเศรษฐกิจที่สำคัญโดยสังเขป

ระบบเสรีนิยม

ระบบผสม

ระบบสังคมนิยม

ระบบกลาง

ระบบมาร์กซิสต์

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับการศึกษา

ผลการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ

ผลของพัฒนาการทางเศรษฐกิจ

ปัญหาเศรษฐกิจของไทย

ข้อสรุปในด้านเศรษฐกิจ

สถานการณ์เศรษฐกิจกับหลักสูตร

ตอนที่ ๒ ปัญหาบางประการในการวางหลักสูตร

บทที่ ๘ บุคคลหรือสังคม

การศึกษาพึงยึดเอาสังคมเป็นหลัก

การศึกษาพึงยึดเอาตัวบุคคลเป็นหลัก

การศึกษาพึงยึดทั้งสังคมและตัวบุคคลเป็นหลัก

บทที่ ๙ หน้าที่ของการศึกษาต่อสังคม

ทฤษฎีवादด้วยหน้าที่ของการศึกษาต่อสังคม

ข้อสรุปโดยย่อ

ตอนที่ ๑

รากฐานในการวางหลักสูตร

การให้การศึกษาแก่เด็กไม่ว่าในสังคมใด ผู้จัดการศึกษาย่อมมุ่งหวังให้เด็กเจริญเติบโตตามความต้องการของสังคมนั้น และในการกระทำต่าง ๆ ในด้านการสร้างความสำเร็จเติบโตก็จะใช้วิธีการที่ตนมีความเชื่อว่าเป็นวิธีที่ดีที่สุด สอดคล้องกับความคิดเห็นของบุคคลอื่นรวมมากที่สุด อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าทุก ๆ สังคมจะมีความเห็นในเรื่องการให้การศึกษาแก่เด็กไปในทำนองเดียวกัน แต่การศึกษาที่แต่ละสังคมจัดให้แก่เด็กหาได้เหมือนกันไม่ ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการของสังคมไม่เหมือนกันประการหนึ่ง ความคิดเห็นในเรื่องความสำเร็จเติบโตของเด็กไม่เหมือนกันประการหนึ่ง สังคมในอุดมคติของแต่ละกลุ่มบุคคลในแต่ละสังคมไม่เหมือนกันประการหนึ่ง และความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่จะสร้างความสำเร็จให้แก่เด็กแต่ละสังคมไม่เหมือนกันอีกประการหนึ่ง ในสังคมไทยเราย่อมต้องการเห็นเด็กของเราเติบโตโดยเป็นคนไทย มีความรู้สึกนึกคิดเป็นไทย มีพฤติกรรมต่าง ๆ ตามแบบฉบับของไทย เราคงไม่ต้องการเห็นเด็กของเรามีอะไรต่าง ๆ เหมือนเด็กฝรั่งหรือเด็กญี่ปุ่น เพราะฉะนั้นการให้การอบรมแก่เด็กของเราจึงจำต้องอาศัยหลักการ ความมุ่งหมายและวิธีการที่เป็นของเราเองโดยเฉพาะ

การสร้างความสำเร็จเติบโตให้แก่เด็กและสังคม ตามสภาวะและความต้องการของสังคม และด้วยวิธีการเฉพาะของแต่ละสังคมดังได้กล่าวมานี้ ให้เห็นว่ารากฐานที่สำคัญของการศึกษานานมีอยู่สามประการคือ

๑. รากฐานทางจิตวิทยา อันได้แก่พัฒนาการและการเรียนรู้ของบุคคล
๒. รากฐานทางสังคม อันได้แก่วัฒนธรรม ขนบประเพณี และสภาวะความเปลี่ยนแปลงของสังคม

๓. รากฐานทางปรัชญา อันได้แก่หลักการดำรงชีวิต (Ethics) อภิปรัชญา (Metaphysics) ตรรกวิทยา (Logic) และทฤษฎีความรู้ (Theory of knowledge) เป็นต้น

การวางหลักสูตรหมายถึงการวางโปรแกรมการศึกษา ในส่วนที่จะนำไปปฏิบัติในโรงเรียน เป็นจุดเริ่มต้นของการวางแผนสร้างพัฒนาการให้แก่เด็กและสังคม จิตว่าเป็นตอนที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาหลักสูตรแต่ละอันจึงควรได้ การพิจารณาอย่างรอบคอบ ทั้งในด้านจิตวิทยา สังคม และปรัชญา

ในตอนต้นนี้จะได้ชี้ให้เห็นความสำคัญ และความสัมพันธ์ของรากฐานทางด้านประจักษ์การตอบหลักสูตรอย่างไร และในการวางหลักสูตร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากได้มีผู้เขียนเกี่ยวกับหลักสูตรจิตวิทยาได้มากพอสมควร และการวิเคราะห์หลักสูตรโดยละเอียดนั้น เท่ากับจะต้องเขียนหนังสือใหม่่อีกหนึ่งเล่ม ดังนั้นเราจึงจะเน้นหนักในรากฐานทางสังคมและจะมีเรื่องราวเกี่ยวกับรากฐานทางจิตวิทยาและปรัชญาพอเป็นสังเขปเท่านั้น.

รากฐานทางจิตวิทยา

นักการศึกษาปัจจุบันต่างยอมรับว่า การให้การศึกษแก่เด็กจะต้องมุ่งสร้างเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กในด้านที่สำคัญๆ ทุกด้าน เป็นต้นว่า พัฒนาการทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางปัญญา และทางจิตใจ การมุ่งสร้างเสริมพัฒนาการในด้านต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ชี้ให้เห็นว่าในการให้การศึกษแก่เด็กนั้น เราจำเป็นต้องรู้จักเด็กให้ดี โดยรู้ว่าเด็กมีความเจริญเติบโตในด้านต่างๆ ในระยะหนึ่งๆ อย่างไร เราต้องยอมรับความจริงจากผลของการศึกษาในเรื่องความเจริญเติบโตของเด็กแล้วนำเอาไปใช้ในการให้การศึกษแก่เด็กอีกต่อหนึ่ง

ในบทต่อไปนี้จะได้ชี้ให้เห็นว่า พัฒนาการของเด็กมีความสำคัญต่อการศึกษาและต่อการวางหลักสูตรอย่างไร และกฎของพัฒนาการ (Principles of Development) ที่เกิดขึ้นมาแต่ก่อนนั้นอะไรบ้าง กฎเหล่านี้มีความหมายต่อหลักสูตรอย่างไร นอกจากนี้จะได้พิจารณาเลยไปถึงการเรียนของเด็กโดยเฉพาะการเรียนตามทฤษฎีใหม่ และความหมายของทฤษฎีการเรียน ที่มีต่อหลักสูตรอีกด้วย อนึ่งพึงสังเกตว่าทางกฎของพัฒนาการและกฎการเรียนนั้นล้วนมีความหมายต่อหลักสูตรในตัวของเดียวกัน.

บทที่ ๑

๙ พัฒนาการของเด็กกับหลักสูตร

ก่อนอื่นพึงเข้าใจว่า การให้การศึกษาแก่เด็กไม่ว่าในระดับใดย่อมหมายถึง การที่เราจะต้องเลือกและตัดสินใจว่า สิ่งใดดี ไม่ดี สัมควรหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้หมายความว่า ผู้ทำหน้าที่เกี่ยวข้องในการวางหลักสูตร จะต้องตัดสินใจเลือกความมุ่งหมาย เลือกวิชา เลือกเนื้อหา เลือกประสัพการณ์ ฯลฯ โดยพิจารณาถึงผลที่จะบังเกิดขึ้น กับเมื่อการตัดสินใจและการเลือกเป็นดังที่หลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นนี้ ผู้เลือกจึงจำเป็นต้องมีหลักสำหรับยึดถือในการปฏิบัติหน้าที่ของตน นักการศึกษาปัจจุบันมีความเห็นสอดคล้องต้องกันว่าหลักสำคัญที่ควรยึดถือคือตัวเด็กนั่นเอง เพราะเด็กเป็นผู้รับการศึกษา ดังที่เด็กได้รับจึงควรสอดคล้องกับศักยภาพ (Potentialities) และสมรรถวิสัย (Capacities) ที่มีอยู่ในระดับหนึ่ง ๆ ของชีวิต การที่จะพิจารณาว่าศักยภาพหรือสมรรถวิสัยของเด็กในวัยหนึ่ง ๆ มีอยู่เพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของเด็ก ๘

ความสำคัญของพัฒนาการของเด็ก

เด็กย่อมเจริญเติบโตและมีพัฒนาการเป็นขั้น ๆ ไป ทั้งทางกาย ทางอารมณ์ ทางสังคม ทางปัญญา และอื่น ๆ ดังที่กล่าวถึงได้เห็นชัด ตัวอย่างเช่น พัฒนาการของเด็กแรกเกิดจนถึงอายุประมาณหนึ่งปีหกเดือน จะปรากฏว่าร่างกายของเด็กเจริญเติบโตเร็วมาก เมื่อแรกเกิดนั้นส่วนศีรษะของเด็กโตมากเมื่อเปรียบเทียบกับส่วนอื่น ๆ แต่เมื่อมาถึงระยะปีหกเดือนร่างกายก่อนต่างได้ศีรษะ ลงมา จะเจริญเติบโตขึ้นได้ส่วนเดียวกับศีรษะ ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเดินได้ และพูดได้ ความเข้าใจของเด็กมีอยู่แต่เฉพาะเรื่องที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในที่ ๆ ตนอยู่ของ การพูดถึงอนาคตไม่เกิดผลอะไรขึ้นมาเพราะเด็กยังไม่เข้าใจและไม่เห็น

ความล้มเหลวกับสิ่งปัจจุบันที่กำลังทำอยู่ ระยะตั้งแต่เด็กแรกเกิดจนถึงอายุสองขวบ เรียกว่าเป็นระยะเด็กอ่อน (Infancy Period) จากอายุสองขวบไปจนถึงห้าขวบ เป็นระยะเด็กเล็กหรือระยะก่อนเข้าโรงเรียน (Pre-School Age) จากอายุหนึ่งปีหกเดือนมาจนถึงสองขวบ เด็กจะตั้งขนประมาณสองนิ้ว หนักชนกว่าเดิมราวสาม-ปอนด์มีฟันนานนมเพิ่มขึ้นสี่ซี่ เมื่ออายุครบสองขวบเด็กสามารถวิ่งได้ โดยไม่ล้ม สามารถพลิกหน้าหนึ่งข้อได้ด้วยตนเอง สามารถถือช้อนเข้าปากได้ถูกต้อง สามารถพูดได้ ๒-๓ คำ คิดต่อกันโดยมีความหมาย การควบคุมกล้ามเนื้อบนใบหน้าทำได้ดีขึ้น จะสามารถเคลื่อนไหวต่าง ๆ ได้ โดยไม่ต้องใช้ความพยายามเหมือนเมื่อครั้งอายุหนึ่งปีหกเดือน

มีการกระทำบางอย่างที่เด็กวัยสองขวบยังไม่อาจทำได้ เช่น การจับตุ๊กตาสัตว์ให้เรียงแถวซ้อนกันเป็นรูปกำแพง และการขีดเส้นตรงในด้านขวา(ทั้งๆที่ด้านซ้ายสามารถขีดเส้นในด้านตรงได้อย่างง่ายดาย) เป็นต้น

ในด้านพัฒนาการทางด้านสังคมเด็กวัยสองขวบเข้าใจคำว่า "ของฉัน" ได้ดีกว่า "ของท่าน" กล่าวคือจะเป็นผู้รับทำคนเดียว แต่ไม่ยอมเป็นผู้ให้ แต่ก็ไม่ถึงกับรุนแรงเกินไป เพราะยังรู้ด้านกในความคิดในเมื่อทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ถูกต้อง ไม่ใช่รู้จักยอมรับคำชมเชยเพียงอย่างเดียว

ตัวอย่างในเรื่องความเปลี่ยนแปลง เกี่ยวกับความเจริญเติบโตของเด็กในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมานั้นยอมให้เห็นว่า ในระยะหนึ่ง ๆ ของชีวิตเด็กย่อมต้องการความสนใจใส่ใจในลักษณะแตกต่างกันไปเพื่อโอกาสในการเจริญเติบโตเต็มที่ในวัยนั้น ๆ เมื่อถ่วงเขาโรงเรียนจึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องรับผิดชอบในความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กด้วย ๑๖๑

บางท่านอาจเข้าใจว่าพัฒนาการของเด็กก่อนที่เด็กมาเข้าโรงเรียนนั้นไม่ล้นหลามพ้นกับชีวิตภายในโรงเรียนเท่าใดนัก ความเข้าใจเช่นนั้นนับว่าเป็นความเข้าใจที่ผิด เพราะเหตุที่ว่าความหมายทุกข้อที่กำหนดไว้ในโรงเรียนจะสัมพันธ์หรือไม่นั้นย่อมอาศัยรากฐานของนิสัยทักษะ ทักษะความคิดความโน้มเอียงแห่งอารมณ์และบุคลิกภาพ

ที่เด็กมียกก่อนมาเข้าโรงเรียน ถ้ารากฐานเดิมดีหรือเหมาะสมอยู่แล้ว ความสำเร็จ
 ของโรงเรียนก็บังเกิดง่ายเช่น อย่างไรก็ตามอย่าได้เข้าใจว่าพฤติกรรมของเด็กจะคง
 รูปตายตัวอยู่เหมือนเมื่อยังเล็กตลอดไป ความเปลี่ยนแปลงย่อมปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ
 ระหว่างการเจริญของวุฒิภาวะ เป็นความเปลี่ยนแปลงที่เนื่องมาจากภายในและ
 จากสิ่งแวดล้อมภายนอกประกอบกัน ข้อควรคำนึงมีอยู่ว่าพลังผลักดันที่เกิดขึ้นใหม่
 อยู่ภายใต้อิทธิพลของพฤติกรรมเก่าที่มีอยู่เดิมเสมอ ฉะนั้นการปรับตัวของเด็กที่เข้า
 โรงเรียนใหม่ ๆ จึงมีรากฐานอยู่บนสิ่งที่มีมาแต่เดิมก่อนเข้าโรงเรียน และการปรับ
 ตัวในชั้นประถมศึกษาตอนต้น ย่อมมีอิทธิพลเหนือชั้นต่อ ๆ ไปเป็นลำดับด้วย

๑ กฎของความเจริญเติบโตและการพัฒนาการ
 (Principles of Growth and Development)

เนื่องจากความเจริญเติบโตของเด็กได้ก่อให้เกิด พัฒนาการในด้านต่าง ๆ
 ขึ้น และเนื่องจากพัฒนาการของเด็กมีความสำคัญเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการให้
 การศึกษาเป็นอย่างมาก จึงมีผู้ทำการวิจัยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลต่าง ๆ จัดเป็น
 หมวดหมู่ และสรุปเป็นกฎขึ้นได้ กฎเหล่านี้นอกจากจะช่วยให้เรามองเห็นภาพของ
 พัฒนาการว่าเป็นไปในรูปใดแล้ว ยังมีประโยชน์ในการนำไปใช้ในการอบรม
 รวมและการให้การศึกษแก่เด็กอีกด้วย กฎต่าง ๆ มีอยู่ดังนี้

(๑) ความเจริญเติบโตและการพัฒนาการเป็นสิ่งที่สลับซับซ้อน และ
 มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน

การที่กล่าวถึงความเจริญเติบโตและการพัฒนาการเป็นสิ่งที่สลับซับซ้อนก็เนื่อง
 จากว่าโครงสร้างของร่างกายของคนเราประกอบด้วยเซลล์และสิ่งต่าง ๆ ที่ยาก
 แก่การอธิบาย นอกจากถนัดนำมาเอาผลที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างอินทรีย์กับ
 สิ่งแวดล้อมมาประกอบการพิจารณาด้วย เราก็คงจะเห็นว่าความแตกต่างที่เกิด
 ขึ้นหลายร้อยหลายพันอย่างนั้น บ่งถึงความยุ่งยากและความสลับซับซ้อนของความ
 เจริญเติบโตและการยังชีพ แม้อะไรก็ตามที่ความเจริญเติบโตทางร่างกายจะมีส่วน
 สัมพันธ์กับความเจริญเติบโตทางปัญญาและทางสังคม แต่ระดับของความสัมพันธ์

ก็ไม่คงที่และยังไม่มีผู้ใดกำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นได้ เพราะฉะนั้นจึงไม่ใช่ของแปลก
ที่เด็กชาย ก. ซึ่งมีอายุ ๖ ขวบ แต่มุ่งพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เทียบเท่าเด็กอายุ ๔
ขวบเท่ากันหรือเด็กชาย ข. มีร่างกายผอมเกร็งทั้ง ๆ ที่ออกกำลังกายพักผ่อนและ
กินอาหารถูกสุขลักษณะ

ความสับสนซับซ้อนของความเจริญเติบโตและพัฒนาการ เมื่อนำมาพิจารณา
นำในแง่ของการเลี้ยงดูและอบรมเด็ก ก็จะทำให้เห็นว่าใช้วิธีเดียวเหมือนกันหมดทุกคน
ไม่ได้ จำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเด็กแต่ละคนด้วยอย่างมาก

๒. พัฒนาการเริ่มต้นจากการตอบสนองทั่ว ๆ ไป ก่อน การตอบ
สนองเฉพาะ

กฎข้อนี้มีความหมายว่าทุก ๆ ระยะของการพัฒนาการของเด็กลักษณะที่
เกิดขึ้นในตอนต้นจะเกิดเป็นส่วนรวมก่อน ไม่แสดงออกในด้านหนึ่งด้านใดโดยเฉพาะ
เช่น การเคลื่อนไหวของเด็กอ่อนในระยะแรก ๆ ย่อมเป็นการเคลื่อนไหวทั้งตัวการ
เคลื่อนไหวแขน ขา ก็เป็นไปในลักษณะเดียวกัน ต่อมาจึงเคลื่อนไหวไปในลักษณะ
ที่สามารถหยิบขวดสิ่งต่าง ๆ ได้ หรือสามารถบังคับกล้ามเนื้อขาให้กตามและ
เดินได้

ในทำนองเดียวกัน เด็กย่อมมองเห็นวัตถุใหญ่ ๆ ก่อนเห็นวัตถุเล็ก ๆ
เปล่งเสียงออกมาอย่างไม่เป็นภาษาก่อนเริ่มพูด เล่นกับของเล่นต่าง ๆ ก่อนที่จะ
รู้จักว่าของเล่นนั้นคืออะไร ความกลัวของเด็กในระยะต้นไม่สามารถแยกออกได้ว่า
กลัวอะไร จะทราบได้ก็ต่อภายหลัง ฯลฯ

พัฒนาการในทำนองนี้ทำให้กล่าวได้ว่า บรรดาความรู้และทักษะอันราก
ฐานนั้นเริ่มจากส่วนรวมมาสู่ส่วนย่อย

๓. ผลของการพัฒนาการที่เป็นไปตามปกติย่อมหมายถึงการมีระ
ดับวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น

ข้อความข้างบนนี้หมายความว่าในระยะหนึ่ง ๆ ของชีวิตเด็ก เรามอง
เด็กได้ต้องแง่คือถึงความมีระดับวุฒิภาวะเต็มตามต้องการแห่งหนึ่ง และถือว่ามีระดับ

คุณภาพยังไม่ถึงขีดที่ต้องการอีกแห่งหนึ่ง เช่น เด็กอายุ ๓ ขวบมีพัฒนาการต่าง ๆ เทาที่เด็กในวัยนี้ควรมีก็เรียกได้ว่าระดับคุณภาพได้มาตามต้องการ แต่ขณะเดียวกัน ถ้าคิดถึงชีวิตในอนาคตของเด็กก็อาจกล่าวได้ว่าระดับคุณภาพยังไม่ถึงขีดที่ต้องการ การที่พัฒนาการมีผลในการเพิ่มระดับคุณภาพจะเช่นนี้ แสดงว่าหน้าที่ในการเลี้ยงดูและอบรมเด็กในระยะหนึ่ง ๆ ของชีวิต ก็คือการช่วยให้เด็กได้มีระดับคุณภาพที่เท่าควรจะมี

๑) ความเจริญเติบโตและพัฒนาการดำเนินไปอย่างมีระเบียบ

ถึงแม้ว่าความเจริญเติบโตและพัฒนาการจะมีความยุ่งยากและ สลับซับซ้อนแต่ดำเนินไปอย่างมีระเบียบ ความเจริญเติบโตของเด็กทุกคนดำเนินไปตามแบบฉบับหรือตามวงจรที่เหมือนกัน และชนของพัฒนาการของเด็กแต่ละคนก็มุดำดับของความก่อนหลังเหมือนกันทุกคน เป็นต้นว่าไม่มีเด็กคนใดที่เดินได้ก่อนรู้จักการยืนหรือพูดได้ก่อนรู้จักออกเสียง ลำดับของความเจริญและพัฒนาการดังกล่าวนี้ช่วยให้เราสามารถวางเกณฑ์เฉลี่ยขึ้นได้ว่าในวัยหนึ่ง ๆ นั้น ความเจริญและพัฒนาการมีอะไรบ้าง ความรู้ช่วยในเรื่องการวัดความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน

๒) ความเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นเรื่องของสหสัมพันธ์ ไม่

ใช่การชดเชย

ครึ่งหนึ่งเคยมีผู้เชื่อกันว่า การชดเชยเป็นกฎทุกอย่างไปของความเจริญเติบโตและพัฒนาการ เช่น เด็กที่ฉลาดมีสมองดีย่อมมีร่างกายอ่อนแอและต้องเจ็บป่วยบ่อย ๆ หรือเด็กร่างกายแข็งแรงย่อมมีสมองไม่ดี เป็นต้น ปัจจุบันนี้ข้อเชื่อถือดังกล่าวได้ถูกดลบล้างไป และเป็นที่ยอมรับกันว่าลักษณะทั้งหลาย ๆ อย่างมักจะพบว่ามีอยู่ในตัวบุคคลคนเดียวด้วยซ้ำไป การที่ความเจริญและพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เกิดรวมกันไปเช่นนี้เกี่ยวกับทฤษฎีสหสัมพันธ์ (Theory of Correlation) หมายความว่า ความสูง นาน้ำหนัก ทักษะในการเคลื่อนไหว ความต้านทานต่อโรคและสิ่งอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน มักมีอยู่เป็นสหสัมพันธ์ในบุคคลคนเดียวกัน เด็กที่ฉลาดมักจะมีส่วนสูงของร่างกาย สุขภาพ การสำมาคม และมีความ

สามารถคิดว่าเกณฑ์เฉลี่ยตามธรรมชาติ นั้นเป็นผลของการวิจัยที่ใดกระทำมาแล้ว

๖. ผลของการเปลี่ยนแปลงในระหว่างพัฒนาการ ย่อมแสดงออกได้หลายทาง

ดังเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ ขนาดของร่างกาย นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงในด้านความสามารถ เช่น กล้ามเนื้อแข็งแรงมีปฏิกิริยาต่อสิ่งต่าง ๆ รวดเร็วขึ้นสามารถควบคุมสมรรถนะได้ช่น และสามารถทำสิ่งที่ยากได้ระดับสูงขึ้นได้ช่น

ความเปลี่ยนแปลงบางอย่างก็เกิดขึ้นด้วยการเพิ่มปริมาณ หรือระดับจากสิ่งที่มีอยู่แล้วแต่เดิม แต่บางอย่างก็เกิดได้จากผลของการกระทำต่าง ๆ การที่ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้หลายลักษณะเช่นนี้ ช้ให้เห็นว่าการอบรมและประสพการณ์ที่เด็กได้รับอาจมีผลให้การเรียนอื่น ๆ ที่ไม่ได้ตั้งใจไว้เกิดร่วมมาด้วยได้

๗. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการเกิดต่อเนื่องกันไปไม่ขาดสาย

กฎหมายความว่าความเจริญเติบโตในด้านใหม่ ๆ ย่อมเกิดมาจากสิ่งที่มีอยู่เดิมเสมอ และเป็นจุดเริ่มต้นของสิ่งที่จะตามมาในระยะหลัง ๆ ต่อไป เรืองนแต่ก่อนเราเข้าใจกันว่าเด็กเจริญเติบโตพรอดพราดเป็นตอน ๆ ไป เช่น จากการ์เป็นเด็กกลายเป็นหนุ่มเป็นสาวไปในชั่วพริบตา ผลของการวิจัยได้พิสูจน์แล้วว่าไม่มีความเจริญเติบโตในด้านใดเลยที่เว้นไปอย่างกะทันหันทุก ๆ การณ์ย่อมค่อยเป็นค่อยไป พื้นฐานที่แรกของเด็กที่เราเห็นไม่ถ่มานั้น ความจริงกว่าจะเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาได้ก็เริ่มมาตั้งแต่เมื่อเด็กยังอยู่ในครรภ์มารดาได้เพียงห้าเดือน การยืน การเดิน การพูดของเด็กก็เช่นเดียวกันกว่าจะเป็นมาได้ก็ต้องใช้เวลาานพอสมควร ตัวอย่างอื่น ๆ ที่ยืนยันว่าความเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นไปอย่างช้า ๆ ก็ได้แก่การที่หนึ่งคือบางประเภทเป็นทนิยมของเด็กในวัยต่าง ๆ กัน หรือกีฬาบางประเภทเล่นกันในหมู่เด็กหลายวัย เป็นต้น

๘. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการในด้านต่าง ๆ มีอัตราเร็วไม่สม่ำเสมอ

ถึงแม้ว่าความเจริญเติบโตและพัฒนาการ จะเป็นไปอย่างมีระเบียบดังได้กล่าวมาแล้ว แต่เราต้องเข้าใจได้ด้วยว่าความเจริญเติบโตของร่างกายแต่ละส่วนนั้นไม่มีอัตราเท่ากัน พัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และปัญญา ก็เช่นเดียวกัน ในระยะแรกเกิดจนกระทั่งคลอดออกมาเป็นระยะที่เจริญเติบโตเร็วมาก หลังจากนั้นจนถึงอายุ ๓-๔ ขวบ อัตราเร็วของความเจริญเติบโตจะช้าลง จากวัย ๓-๔ ขวบ เป็นต้นไปจนถึงวัยรุ่น ความเจริญเติบโตเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ หลังจากนั้นมักจะค่อย ๆ ช้าลงอีก

ลักษณะของความเจริญเติบโตที่เป็นไปดังนี้ ช่วยให้เรานึกไปได้ว่า ยิ่งอัตราการเปลี่ยนแปลงของความเจริญเติบโตเร็วมากขึ้นเพียงใด โอกาสที่จะนำผลดีหรือผลร้ายมาให้อยู่อย่างมากมายทีเดียว

นอกจากนี้ ความแตกต่างในอัตราเร็วของความเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ ยังมีผลต่อการปรับตัวทางอารมณ์ และสังคมของเด็กอีกด้วย เช่น เด็กที่หย่างเข้าสู่วัยรุ่นในระยะต้น ๆ มักมีแขนขายาวแก้ง่าง ในระยะนี้การสะสมจะพลอยเคอะเขินไปด้วย ผู้ที่มีหน้าที่ดูแลและให้การอบรมจึงควรมีความเข้าใจในเรื่องนี้

๘. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการจะบังเกิดขึ้นเด่นชัด เป็นอย่าง ๆ ไปในแต่ละวัย

จากการที่ความเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นไปอย่างมีระเบียบ มีลำดับขั้นและต่อเนื่องกันไป ทำให้เกิดลักษณะเฉพาะขึ้นแก่เด็กในระหว่างที่พัฒนาการตั้งแต่เกิดจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ถ้าสังเกตจะเห็นว่าในวัยก่อนที่เด็กจะมาเข้าโรงเรียนความเจริญเติบโตและพัฒนาการทางการควบคุมอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดที่สุด ข้อพึงจกนกคอกการเคลื่อนไหวที่เป็นไปอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย และการแสดงออกทางการตั้งกมในลักษณะที่คิดถึงตนเองมากกว่าผู้อื่น การเดินเป็นหมู่คณะไม่ค่อยได้พบเห็นบ่อยนักในระยะนี้ จวบจนกระทั่งบนปลายของวัยเด็กนั้นแหละเราจึงสังเกตเห็นการ สม่าคมที่เป็น ไปในลักษณะของการ

ร่วมมือมากขึ้นในทำนองเดียวกันระยะต้น ๆ ของวัยรุ่นหนุ่มสาว เด็กหญิงและชาย มักไม่ค่อยถูกโรคนัก แต่ครั้นเมื่ออย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาวเต็มตัวความรู้ก็กลับตรงกันข้าม เด็กผู้ชายที่ไม่ค่อยเอาใจใส่ในตัวของตัวเองจะเริ่มเอาใจใส่ในความสะอาด รับประทานอาหาร และเริ่มหัดผมแปด แต่งตัวเรียบร้อยขึ้น

ลักษณะอันเด่นชัดของพฤติกรรมในวัยต่าง ๆ นับว่าช่วยในการอบรม และการให้การศึกษาเป็นอย่างมาก

๓๐. เด็กแต่ละคนย่อมมีกระสวนของความเจริญเติบโตแตกต่างกันไปโดยเฉพาะ

การที่เด็กทุกคนเจริญเติบโตขึ้นตามลำดับเช่นเหมือน ๆ กัน ไม่ได้หมายความว่าเด็กทุกคนเติบโตขึ้นในอัตราเท่า ๆ กันหมด ตามความเป็นจริงแล้วแต่ละคนเติบโตขึ้นตามความสามารถของตน เด็กบางคนมีพื้นนามก่อนเด็กอื่น ๆ หลายเดือน บางคนเดินได้ช้ากว่าปกติและบางคนพูดได้เร็วกว่าปกติ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งผิดธรรมดาและถึงแม้ว่าอัตราเร็วของความเจริญเติบโตจะแตกต่างกันไป แต่เด็กทุกคนก็ย่อมรักษาคูขี้หอมแห่งความเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไว้ได้เสมอ

อย่างไรก็ตามความแตกต่างในกระสวนของความเจริญเติบโตของเด็กก็นับว่ามีความสำคัญต่อการศึกษาอยู่ไม่น้อย ประการแรกเราจะต้องคำนึงถึงเกณฑ์เฉลี่ย (Norm) และประการที่สองเราจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่เบนเอียงไปจากเกณฑ์เฉลี่ยว่ามีมากน้อยเพียงใด ที่กล่าวมานี้หมายความว่าในการพิจารณาความเจริญเติบโตของเด็กนั้นเราต้องพิจารณาโดยอาศัยเกณฑ์เฉลี่ยเป็นหลัก เพื่อวัดว่าเด็กอยู่ในข่ายของความปกติเพียงใด แต่ทว่าไม่ใช่จะยึดเอาเกณฑ์เฉลี่ยเป็นหลักตายตัวและพยายามผลักดันเด็กให้เข้าสู่เกณฑ์นั้น ความแตกต่างของกระสวนของความเจริญเติบโตให้เห็นว่าเด็กบางคนก็จะมีพัฒนาการถึงเกณฑ์เฉลี่ย ถิ่นเวลานานกว่าปกติ ความสามารถของเด็กแต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป และแม้แต่ในตัวเด็กคนเดียวความสามารถในด้านต่าง ๆ ก็ยังมีพัฒนาการแตกต่างกันไปอีกด้วย ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้เมื่อนำมาใช้ในด้านการศึกษาก็จะเห็นว่าโปรแกรม

การศึกษาของเราจะต้องกว้างขวาง มีกิจกรรมและวิชาต่าง ๆ หลายน่าสนใจ: จากนี้จึงจะมีสิ่งช่วยทำให้เกิดความต้องการศึกษาเล่าเรียนวิชาต่าง ๆ หลายน้อย่างเพียงพอป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคของพัฒนาการเอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งจนเกินไป เช่น: เด็กที่มีทักษะในการอ่านตั้งอยู่แล้ว ย่อมได้รับประโยชน์มากจนถ้าได้รับการส่งเสริมให้เรียนดนตรีหรือวิชาการอื่นอย่างอื่น แทนที่จะส่งเสริมแต่ในเรื่องการอ่านอย่างเดียว

๑๑. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการบางประการแตกต่างกันไปตามเพศของเด็ก

ตามปกติเด็กหญิงตั้งแต่เกิดจนถึงอายุสิบแปดปีจะโตเร็วกว่าเด็กชาย ที่เห็นได้ง่าย ๆ ก็คือความเป็นหนุ่มเป็นสาว เด็กหญิงจะรู้สึกเป็นสาวเร็วกว่า ส่วนสัดส่วนของร่างกายก็เช่นเดียวกัน โดยทั่ว ๆ ไปเด็กหญิงเริ่มเติบโตอย่างรวดเร็วทงหน้าหนักและสูงตั้งแต่อยู่ ๓ ปี และจนถึงขีดสูงสุดเมื่ออายุ ๑๗ ปี คิดเฉลี่ยแล้ว: เด็กหญิงจะโตเร็วกว่าเด็กชายประมาณ ๒ ปี ถ้าคิดเทียบตามอายุไม่ว่าในตอนที่ใดก่อนถึงวัยหนุ่มสาว จะปรากฏว่าเด็กหญิงมีอัตราเร็วในการเจริญเติบโตสูงกว่าเด็กชายประมาณ ๑๐ เปอร์เซ็นต์

พูดถึงในด้านความแตกต่างของความเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ระยะที่เห็นได้ชัดก็คือระหว่างที่ย่างเข้าสู่วัยหนุ่มสาวอย่างเต็มที่ สำหรับเด็กหญิงส่วนตะโพกจะขยายตัวออก แต่สำหรับเด็กชายส่วนขยายคือความกว้างของไหล่

ความแตกต่างของความเจริญเติบโต และพัฒนาการบางประการของเด็กหญิงและเด็กชายดังกล่าวมานี้ มีผลในทางสังคมและทางจิตวิทยาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในแง่ของการที่ทั้งสองเพศจะคบหาสมาคม และปฏิบัติงานร่วมกันในวัยหนึ่ง ๆ

๑๒. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการย่อมเกี่ยวพันกับบุคลิกภาพ และพฤติกรรมทางสังคมด้วยเสมอ

กฎข้อนี้หมายความว่า เด็กทุกคนย่อมเจริญเติบโตขึ้นในสิ่งแวดล้อม
 อย่างหนึ่ง และจะต้องมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเสมอ ใน
 ระหว่างที่ยังเป็นเด็กเล็กอยู่ซึ่งเป็นเวลาที่ทองฝังผู้นั้นในเรื่องอาหาร เสื้อผ้า ทนอยู่
 อากาศยั้ง การตั้งค้มของเด็กส่วใหญ่เป็นเรื่องทเกยวกับส่วตัว ความสัมพันธ์
 ในลักษณะที่เป็นส่วนค้ระหว่างเด็กกับบุคคลในครอบครัว ดังได้กล่าวมาแฉฉฉฉ
 ดำเนินไปตลอดชีวิต

เมื่อเด็กโตขึ้นลักษณะความสัมพันธ์ทางตั้งค้ม ย่อมมีความสลับซับซ้อน
 มากขึ้น การแสดงออกทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคราวจะแตกต่างกันไปตาม
 สภาวะของตั้งค้มที่เด็กรวมอยู่ในขณะนั้น เป็นต้นว่าการแสดงออกที่โรงเรียนย่อม
 แตกต่างกับทางบ้าน

ข้อที่ควรเอาใจใส่ก็คือ พฤติกรรมทั้งในด้านส่วนค้และตั้งค้มของเด็กส่ว
 ใหญ่ มักจะเกยวกับการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ซึ่งกันกับเพื่อนฝูงที่สนิทชิด
 ชอบ ดังได้กล่าวมาแล้วบรรลุผลสำเร็จได้ก็ด้วยความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับ
 ความแตกต่างที่มีอยู่ระหว่างกัน เช่น ความแตกต่างในความสามารถทางปัญญา
 ความแตกต่างในอารมณ์ ขนบประเพณี และความคิดเห็น จุดเริ่มต้นของการ
 ปรับตัวคือบ้าน เพราะฉะนั้นบ้านจึงเป็นส่วนค้ที่สำคัญที่สุดในชีวิตของเด็ก พ่อแม่
 ผู้ปกครองญาติพี่น้องและทุก ๆ คนในครอบครัวจะต้องทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นใจ และ
 เป็นสุข มิฉะนั้นแล้วพัฒนาการของเด็ก็จะไม่ดำเนินไปด้วยดี ในทำนองเดียวกัน
 บุคลิกภาพของครุมีส่วนค้สัมพันธ์กับความเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กทั้งด้าน
 ส่วนค้และตั้งค้ม ถ้าครุมีความเข้าใจเด็กมาก พฤติกรรมของเด็กก็มิโอกาส
 คลายไปในทางที่ตรงกันได้มาก

๑๓. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการ ย่อมเกี่ยวพันกับความรู้สึก
 และอารมณ์ด้วยเสมอ

เป็นความจริงที่ว่า ความรู้สึกและพฤติกรรมของเด็กย่อมเกิดเคียงคู่กันไป
 เสมอ เป็นต้นว่าในเวลาที่ทำอะไรสำเร็จความรู้สึกยินดีและอารมณ์อันดีของตนก็จะ

ปรากฏให้เห็น เมื่อเกิดความตมเหลวหรือผิดหวังอารมณ์ก็หม่นหมองไปด้วย
 ความจริงข้อนี้ให้เห็นว่าในชีวิตของเด็กความจำเริญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่ง การ
 กวดขันมากเกินไปก็ดี หรือการปล่อยปละละเลยจนเกินขอบเขตก็ดี ไม่ใช่สิ่งที่จะ
 ก่อให้เกิดผลดีแก่พัฒนาการของเด็ก อนึ่งเราต้องเข้าใจว่าความจำเริญไม่ได้หมาย
 เฉพาะในเรื่องการงานเท่านั้น ในเรื่องอื่น ๆ เช่น ความสัมพันธ์กับเพื่อนฝูง กับ
 พ่อแม่พี่น้อง ครู อาจารย์ ก็นับว่ามีความสำคัญอยู่เป็นอันมาก โรงเรียนมีหน้าที่
 ช่วยเหลือเด็กในเรื่องนี้เท่า ๆ กับบ้าน ด้วยการกำหนดโปรแกรมการเรียน การ
 สอนให้เหมาะสม และด้วยการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครู และระหว่าง
 เด็กด้วยกันให้แน่นแฟ้นอยู่เสมอ

๑๔. ความเจริญเติบโตและพัฒนาการ ไม่ได้มีผลต่อบุคคลอย่าง
 เดียวแต่เป็นการวางรากฐานสำหรับอนาคตด้วย

ต่องหนักกลับไม่มองของความเจริญเติบโตในระยะหลังๆ ของเด็กวัยรุ่นแล้ว
 เราจะเข้าใจความหมายของกฎนี้ ได้ดังนี้ ระยะที่กล่าวถึงเป็นระยะที่เด็กกำลัง
 มุ่งไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ การเป็นผู้ใหญ่หมายถึงความเปลี่ยนแปลงหลายสิ่ง
 หลายอย่างในตัวเด็ก เป็นต้นว่าเด็กจะต้องมีความสามารถในทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น
 จนสามารถหาเลี้ยงตนเองได้ จะต้องมีทักษะและความสามารถในการสมาคมเท่า ๆ
 กับผู้ใหญ่คนหนึ่ง จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาชีวิตครอบครัวเป็นอย่างดี
 และพร้อมที่จะรับผิดชอบครอบครัวได้ ฯลฯ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นเหตุอันไม่ได้เกิด
 ขึ้นในเมื่อเด็กโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว แต่เป็นสิ่งที่ค่อย ๆ พัฒนาการขึ้นจากผลของความ
 เจริญเติบโตของเด็กในระยะหนึ่ง ๆ ด้วยเหตุนี้ชีวิตของเด็กไม่ว่าในระยะใดย่อมมี
 ส่วนเกี่ยวข้องกับอนาคตด้วยเสมอ พัฒนาการในระยะหนึ่ง ๆ ย่อมช่วยให้เห็นความ
 โนม้เพียงของบุคลิกภาพ ทักษะคติ และพฤติกรรมอื่น ๆ ในอนาคตด้วย

การที่ความเจริญเติบโตและพัฒนาการในระยะหนึ่ง ๆ มีส่วนในการวาง
 รากฐานสำหรับอนาคต ได้ก่อให้เกิดข้อคิดว่าการให้การศึกษาแก่เด็กนั้นเราจะ
 มุ่งเพื่ออนาคตเพียงไร จริงอยู่การกระทำทุกอย่างย่อมมีความสัมพันธ์กับอนาคตไม่

มากน้อย เช่น การสอนให้คัดลอกแบบบทต้น ก็อาจมีผลในอีก ๒๐ - ๓๐ ปีข้างหน้า แต่ทงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่เด็กทำนั้นต้องเป็นการเตรียมเพื่ออนาคตเสมอไป ถ้าพิจารณากันในแง่ของพัฒนาการของเด็กรวมทั้งผลที่เด็กจะต้องกระทำในอนาคต ก็จะเห็นว่าการศึกษาที่มุ่งแต่ปัจจุบันหรืออนาคตอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมไม่เหมาะสม ถ้าจะให้ดีแล้วกิจกรรมและประสบการณ์ที่เด็กควรได้รับในวัยหนึ่งๆ นั้นนอกจากจะเหมาะสมกับระดับของพัฒนาการในวัยนั้นแล้ว ควรมีประโยชน์แก่ระดับของพัฒนาการในวัยหลังๆ ด้วย นี่ย่อมหมายความว่า อดีต ปัจจุบัน อนาคต ควรเกี่ยวพันเป็นลูกโซ่ ไม่ควรแยกออกจากกันเป็นตอนๆ

ความหมายทิมต่อหลักสูตร *

กฎของพัฒนาการตั้งได้กล่าวมาแล้ว เมื่อนำมาพิจารณาในแง่ของการวางหลักสูตร จะเห็นได้ว่ามีสิ่งสำคัญหลายประการที่ผู้วางหลักสูตรพึงยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ กฎแต่ละข้อล้วนมีความหมายต่อหลักสูตรและพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. การวางหลักสูตร จะต้องคำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล (Individual differences) ของเด็ก รวมทั้งความแตกต่างของระดับพัฒนาการในด้านต่างๆ ภายในตัวของเด็กแต่ละคนด้วย นี่ย่อมหมายความว่า จะต้องกำหนดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นในตัวให้มาก โดยมีวิชาและประสบการณ์กว้างขวางพอที่เด็กแต่ละคนจะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่ ได้มีโอกาสเลือกเรียนวิชาต่างๆ ตามความถนัด และตามความสามารถของตน ผู้ใช้หลักสูตรเองก็จะต้องใจเพราะสามารถปรับตั้งต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน

๒. การวางหลักสูตรต้องกำหนดขอบเขตให้กว้างขวางในระยะต้น ต่อมาเมื่อเด็กโตขึ้นจึงค่อยมุ่งเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างไป ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้มีประสบการณ์เพียงพอสำหรับเป็นพื้นฐานของการก้าวหน้า และให้สอดคล้องกับกฎที่ว่า พัฒนาการเริ่มต้นจากการตอบสนองของทั่วๆ ไปก่อนการตอบสนองเฉพาะ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในระยะต้นหลักสูตรควรประกอบด้วยวิชาสามัญทั่วไป (General education) ทั้งหมด ภายหลังจึงค่อยๆ เป็นวิชาเฉพาะลงไป ในทาง

ปฏิบัติเราคงเห็นได้จากการแตกต่างของหลักสูตรชั้นประถมและชั้นมัธยม

๓. การวางหลักสูตรต้องกำหนดวิชาต่าง ๆ ไว้อย่างมีระเบียบ ตามลำดับความยากง่ายและความสอดคล้องกับลำดับขั้นของพัฒนาการของเด็กโดยคำนึงถึงคุณภาพของเด็กแต่ละวัย ตลอดจนความพร้อมของเด็กด้วย ตัวอย่างในเรื่องนี้เห็นได้ง่ายว่าเหตุใดเราจึงไม่จัดสอนพีชคณิตในชั้นประถม หรือไม่จัดสอนแคลคูลัสในชั้นมัธยมต้น

๔. การวางหลักสูตรต้องคำนึงถึงผลที่เด็กจะได้รับ โดยตั้งความมุ่งหมายไว้ให้เด็กเจริญเติบโตได้ส่วนสัมพันธ์กันทุกด้าน ไม่เน้นในด้านใดด้านหนึ่งจนเกินไปจนล้มด้านอื่น ๆ เสีย ทั้งนี้เพราะความเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นเรื่องของสัมพันธ์กันซึ่งได้กล่าวมาแล้ว

๕. การวางหลักสูตรต้องพึงถึงความต้องการของประสบการณ์ที่จัดให้เด็กทุกระยะ เพราะพัฒนาการของเด็กในวัยใดก็ตามย่อมอาศัยพัฒนาการเดิมเป็นรากฐาน การจัดประสบการณ์ให้ต่อเนื่องกันจึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมความต้องการของพัฒนาการไปในตัว

๖. การวางหลักสูตรต้องคำนึงถึงอัตราเร็วของความเจริญเติบโตและพัฒนาการในวัยต่าง ๆ โดยถือว่าในวัยเด็กอันเป็นวัยที่ความเจริญเติบโตและพัฒนาการเป็นไปอย่างรวดเร็วนั้น ประสบการณ์ที่จัดให้เด็กควรมีหลายรสหลายเรื่องและแปรเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อสนองความต้องการที่มีลักษณะเดียวกัน

๗. การวางหลักสูตรต้องคำนึงถึงความจริงที่ว่าในวัยหนึ่ง ๆ ของเด็กนั้นพัฒนาการย่อมแสดงออกเด่นชัดเป็นอย่างไร เพราะฉะนั้นการส่งเสริมพัฒนาการ จึงควรให้สอดคล้องกับสิ่งเด่นชัดเหล่านั้น โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมของประสบการณ์ที่จัดให้ในแต่ละวิชา ในวัยเด็กถึงแม้ว่าจะต้องกำหนดขอบเขตของหลักสูตรให้กว้างขวาง แต่ภายในวงกว้างนั้นเราย่อมสามารถส่งเสริมสิ่งที่เด็กต้องการอย่างเด่นชัดได้

๘. การวางหลักสูตรต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศของเด็ก โดยกำหนดวิชาและประสบการณ์ให้เหมาะสำหรับเพศหนึ่ง ๆ เป็นต้นว่าวิชาเกี่ยวกับกิจกรรมศาสตร์สำหรับเด็กหญิง และวิชาช่างสำหรับเด็กชาย หรือจิตวิทยาการศึกษาสำหรับเด็กหญิงและเด็กชายเป็นอย่างไร ๆ ไป วิชาบางอย่างที่เหมาะสมสำหรับทั้งสองเพศ เช่น ศิลปะ ภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรกำหนดให้เหมือนกันได้

๙. การวางหลักสูตร ต้องคำนึงถึงการปรุงแต่งบุคลิกภาพของเด็กด้วย ทั้งนี้โดยพิจารณาจากพื้นฐานของเด็ก และวัฒนธรรมของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น

๑๐. การวางหลักสูตรต้องมุ่งส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก โดยการจัดวิชาให้เหมาะไม่ยากหรือง่ายเกินไป เพื่อให้เด็กได้รับความพึงพอใจจากผลสำเร็จในงานที่ตนกระทำ ประสบการณ์ที่จัดให้เด็กควรเป็นประเภทที่ท้าทายหรือเชิญชวนให้เด็กอยากทดลองกระทำโดยไม่รู้สึกเบื่อหน่าย หรือรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ปราศจากความหมายแก่ตน

๑๑. การวางหลักสูตรนอกจากจะมุ่งในพัฒนาการปัจจุบันของเด็กแล้วจะต้องให้เป็นรากฐานสำหรับรองรับพัฒนาการในอนาคตด้วย นักทฤษฎีความว่าวิชาที่กำหนดในระยะต้นจะต้องเป็นพื้นฐานสำหรับเรียนวิชาต่อๆ ไปได้ และประสบการณ์ที่จัดให้เด็กกระทำสำหรับวิชาหนึ่ง ๆ นั้นควรมีประโยชน์สำหรับเด็กในอนาคตด้วย ไม่ใช่เฉพาะแต่ในเวลาที่ได้กระทำอยู่เท่านั้น

ความหมายของกฎของความเจริญเติบโต และพัฒนาการที่มีต่อหลักสูตรดังได้กล่าวมานี้ ทำให้เห็นว่าหลักสูตรจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในตัวเด็กอย่างดี การวางหลักสูตรจึงเป็นเรื่องที่อาศัยความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะ

บทที่ ๒

๒) จิตวิทยาการเรียนรู้กับหลักสูตร

การวางหลักสูตรนอกจากจะอาศัยหลักของความเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กเป็นรากฐานแล้ว ยังอาศัยหลักของจิตวิทยาการเรียนรู้ประกอบอีกด้วย ทั้งนี้โดยพิจารณาว่าในการเรียนนั้น เด็กเรียนสิ่งต่างๆ ได้อย่างไร มีองค์ประกอบอะไรบ้างที่บั่นทอนหรือส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนของเด็ก บทนี้เป็นบทที่พยายามตอบปัญหาสองข้อดังกล่าว และชี้ให้เห็นว่าจิตวิทยาการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรอย่างไร

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวใหม่

ทฤษฎีการเรียนรู้ตามแนวใหม่ ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ยึดหลักสำคัญตามประการคือ

๑. การเรียนหมายถึง การเรียนของมนุษย์ ซึ่งมีความรู้สึกนึกคิด มีความคิด ความอ่าน ไม่ใช่เป็นการเรียนแบบสัตว์อื่น ๆ นักจิตวิทยาหลายคน ที่พูดถึงการเรียนรู้โดยอาศัยการเรียนรู้ของสัตว์ เช่น หนู ดิง หรือสุนัขเป็นหลัก ทั้งนี้โดยสรุปเชื่อว่า การเรียนของมนุษย์คงจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน แต่แท้ที่จริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะสัตว์ไม่มีความเป็นตัวของตัวเองและไม่มีความอยู่ในระดับสูงเหมือนอย่างมนุษย์เรา นอกจากนี้ยังขาดความสามารถในการตั้งความมุ่งหมาย การสำรวจการทำงานของตน และการมีความรู้สึกในผลดีอันเกิดจากประสบการณ์ แต่สำหรับมนุษย์ความสามารถดังกล่าวเป็นสิ่งธรรมดา และเป็นสิ่งที่ช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ในระดับของความเป็นมนุษย์ได้ ด้วยเหตุนี้จึงควรเข้าใจกันว่า การเรียนของมนุษย์ย่อมแตกต่างกับสัตว์อย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม ข้อความนี้ไม่ได้หมายความว่าความรู้ในเรื่องการเรียนรู้ของสัตว์จะไม่มีประโยชน์เอาเสียเลย ประโยชน์อาจมีอยู่ในแง่ใดแง่หนึ่งแต่ข้อสำคัญมีอยู่ว่าเราต้องไม่ตีความมนุษย์กับสัตว์นั้นแตกต่างกันมากในเรื่องสติปัญญา

๒.๒ การเรียนเป็นการเรียนรู้ที่ให้ผลสูงสุดแก่มนุษย์ ไม่ใช่การเรียนประเภทที่ให้ผลต่ำสุด ในเรื่องนี้ได้เคยมีนักจิตวิทยาหลายท่านพยายามอธิบายการกระทำของบุคคลโดยดัดค่าของการกระทำนั้นลงต่ำกว่าระดับของการกระทำโดยความตั้งใจ คืออธิบายไปในแง่ของกิริยาสะท้อน (Conditional reflexes) บ้าง ในแง่ของการลองผิดลองถูก (Trial-and error) บ้าง และในแง่การเชื่อมโยงของใยประสาท (Neuron synapse action) บ้าง ทั้งนี้การศึกษาค้นคว้าปัจจุบันควรพิจารณาให้รอบคอบว่าเราล้มคว่ำหลักของการเรียนในระดับหนึ่งหรือว่าในระดับที่สูงกว่า

๓. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เหมาะสมย่อมไม่ใช่ข้ออุปนัย เพื่อเป็นเครื่องมือก้าวไปยังอนาคตที่มองไม่เห็น คือจะไม่ทำเนนตามแนวคิดเก่าๆที่เชื่อว่าสมองของเด็กเป็นเสมือนกระดานชนวนที่สะอาดหมดจด การสอนเท่ากับการเขียนความรู้ต่างๆ ลงบนกระดานชนวนนั้น และจะติดอยู่เรื่อยไปเป็นความจำ เมื่อต้องการใช้ก็รอฟันเอาออกมาได้ ในทางตรงกันข้าม ทฤษฎีกล่าวถึงจะกล่าวถึงสมองเด็กในแง่ของอินทรีย์ที่มีความรู้สึก มีความเคลื่อนไหว และเป็นทฤษฎีช่วยให้เด็กมีความเจริญเติบโตต่อเนื่องกันไป โดยอาศัยชีวิตปัจจุบันเป็นพื้นฐาน นักทฤษฎีความฉลาดได้ทเรียนรู ในปัจจุบันก็จะนำมาใช้ ในปัจจุบันเพื่อช่วยให้ชีวิตมีคุณค่าสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม การเรียนในปัจจุบันไม่ได้หมายความว่า เราไม่คำนึงถึงอนาคตเสียเลย เป็นแต่ต้องการทำให้เห็นว่าอนาคตนั้นควรจะมีจุดเริ่มต้นจากปัจจุบัน และเป็นผลต่อเนื่องตามมาไม่ขาดตอน

หลักสามประการข้างต้นนี้ เมื่อประมวลเข้าด้วยกันก็พอจะวาดเค้าโครงของทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ ได้ว่า การเรียนเป็นสิ่งที่จะต้องมีการกระทำ ต้องมีการเคลื่อนไหว ซึ่งหมายความว่าผู้เรียนต้องมีประสบการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งจะอยู่เฉย ๆ แล้วเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งหาได้ไม่ นอกจากนี้ การเรียนหมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อชีวิตมีระดับสูงขึ้น ทั้งนี้หมายความว่าผู้เรียนจะต้องยอมรับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้นั้น เป็นการทบทวนหรือตอบสนองของทั้งตัว ไม่เฉพาะแต่ส่วนใดส่วนหนึ่งของผู้เรียนจะเรียนได้มากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับสมรรถภาพของผู้เรียนเอง และอยู่ที่

ระดับของการที่ผู้เรียนยอมรับเอาใจความอยู่มาจนน้อยเพียงไร

สิ่งสำคัญที่ควรหยิบยกมาพิจารณาอีกข้อหนึ่งก็คือ จุดเริ่มต้นของการเรียน ถึงแม้ว่าการเรียนจะมีจุดเริ่มต้นได้หลายอย่าง เช่น ทำตามอย่างผู้อื่นหรือทำสิ่งที่ต้องการเรียนซ้ำ ๆ กันหลาย ๆ ครั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์และความจำเป็น แต่การเรียนโดยวิธีดังกล่าวนี้ ไม่ใช่จุดเริ่มต้นที่ดีที่สุด ตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ถือว่าจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนคือสถานะที่เป็นปัญหา กล่าวคือต้องมีปัญหาเกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเสียก่อน จึงจะเกิดการเรียนขึ้น เป็นการเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการแก้ไขปัญหานั้นและในเมื่อแก้ปัญหานั้นสำเร็จแล้ว ใจความข้อหนึ่งคืออย่างซึ่งหยิบยกมาให้เห็นได้ เป็นต้นว่า เมื่อขับรถยนต์ไปยังที่ใดที่หนึ่งระหว่างทางยางรถเกิดระเบิดขึ้น เราเองอาจไม่เคยทำการเปลี่ยนยางเลยแต่เมื่อเกิดปัญหานั้นเช่นนั้นก็จำเป็นต้องทำ ในการแก้ปัญหานั้นการเปลี่ยนยางจะปรากฏว่าระหว่างทำการอยู่นั้นเราอาจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อีกหลายอย่าง เช่น การใช้แม่แรงยกรถ การคลายหรือตบประกบล้อรถกับเพลา การถอดล้อรถ การนำยางอาหตุยได้แทนที่ยางเดิม การขันนอตเซาท์เดิม ๆ ฯลฯ เมื่อทำสิ่งต่าง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว เราจึงเรียนรู้วิธีเปลี่ยนยาง การเรียนโดยวิธีเช่นนี้มีความหมาย เพราะผู้เรียนมองเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ โดยเฉพาะได้แก้ปัญหานั้นที่เกิดขึ้นให้ลดลงไป

ทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่ยังคงยอมรับว่ามโนทัศน์ประกอบหลายอย่าง ที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนประสิทธิภาพของการเรียน สิ่งที่ตั้งเสริมขึ้นได้แก่ แรงจูงใจ ความพร้อมของเด็ก บรรยากาศในห้องเรียน การมองเห็นส่วนร่วมหรือจุดหมายของการเรียน การทราบผลการเรียนว่าดีหรือไม่อย่างไร ฯลฯ สำหรับสิ่งที่สนับสนุนนั้นมักมีตัวอย่างเช่น สังเกตว่าไม่สมบูรณ์ เนื่องจากความผิดปกติของท้องตาง ๆ ความเหนื่อย บทเรียนไม่เป็นที่น่าสนใจ การสอนของครูไม่อยู่ในระดับดี และการขาดความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน เป็นต้น

ข้อสรุปเกี่ยวกับการเรียน

ทฤษฎีการเรียนรู้ใหม่เท่าที่ได้กล่าวมาแล้ว หากสรุปเป็นข้อ ๆ จะมีหัวข้อสำคัญดังต่อไปนี้

๑. สภาพที่ช่วยให้เกิดการเรียนย่อมประกอบด้วยปัญหาต่าง ๆ

๒) การเรียนเกิดขึ้นในระหว่างการแก้ปัญหา โดยผู้เรียนสามารถสนองความต้องการของตนด้วยวิธีซึ่งไม่เคยใช้มาก่อน

๓. ในการเรียนนั้น ผู้เรียนตอบสนองของทั้งตัว ไม่ใช่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย เช่นการเตะฟุตบอล เราจะถือว่าผู้เตะใช้เท้าทำงานอย่างเดียวหาได้ไม่ ทุกส่วนของร่างกายย่อมเกี่ยวของด้วย

๔) การเรียนต้องมีการกระทำ และผลของการเรียนย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

๕. ในการเรียนนั้น ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมย่อมมีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

๖. ความคิดริเริ่มเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการเรียน

๗. การเรียนมีผลติดต่อเมื่อผู้เรียนอยู่ในสภาวะพร้อมที่จะเรียน คือมีความเต็มใจ มีความสนใจ มีความสามารถและมีประสบการณ์เดิม

๘. การเรียนตั้งต้นความหมาย ควรเป็นการเรียนจากส่วนรวมมาสู่ส่วนย่อย

๙. การเรียนบังเกิดผลติดต่อเมื่อผู้เรียนเห็นจุดมุ่งหมายและได้มีส่วนในการวางแผนงาน และวัดผลงานของตน

๑๐. การเรียนบังเกิดผลติดต่อเมื่อมีแรงจูงใจสนับสนุน และสภาวะของการเรียนได้รับการปรับปรุงแต่งได้เหมาะสม

๑๑. ผู้เรียนจะเรียนได้มากน้อยเพียงใดสุดแต่ความสามารถ และระบับการยอมรับของตน

๑) ความหมายที่มหัศจรรย์

ข้อสรุปเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้จากความหมายต่อหลักสูตรดังต่อไปนี้

๓. หลักสูตรควรเน้นไปในแง่ของการส่งเสริมให้เด็กได้กระทำสิ่งต่าง ๆ มากกว่าการท่องจำเนื้อหา

๔. หลักสูตรควรมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของเด็ก มากกว่าอย่างอื่น

๕. หลักสูตรของแต่ละชั้นต้องคำนึงถึงวัย ความสนใจและความสามารถของเด็ก และต้องจัดลำดับกิจกรรมและเนื้อหาให้ต่อเนื่องกับสิ่งที่เด็กได้เคยเรียนมาก่อนแล้ว

๖. ในระยะต้นควรวางหลักสูตรให้กว้างขวางไว้ เพื่อให้เด็กมองเห็นส่วนรวมและได้มีประสบการณ์ขั้นพื้นฐานเพียงพอ เมื่อชั้นชั้นสูงจึงมีการจัดวิชาเฉพาะสำหรับเลือกหรือหาความชำนาญ

๗. หลักสูตรควรให้ยืดหยุ่นพอสมควรเพื่อให้เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนของเด็ก

โปรดสังเกตว่าความหมายที่มคอหลักสูตรนั้นหลายข้อที่ตรง หรือสอดคล้องกับความหมายที่ได้อธิบายมาแล้วในบท ทว่าด้วยพัฒนาการของเด็กกับหลักสูตร ทั้งนิยมเป็นเครื่องแสดงค่าหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของความเจริญเติบโตและพัฒนาการกับทฤษฎีการเรียนรู้เป็นสิ่งที่น่าสนใจต่อไป

รากฐานทางปรัชญา

การกระทำของคนเราทุกคนไม่ว่าในเรื่องหนึ่งเรื่องใดจะเป็นไปในลักษณะใดย่อมขึ้นอยู่กับทัศนคติและความรู้สึกที่มีต่อสิ่งนั้น เป็นเหตุกรรมตา และเป็น การแสดงให้เห็นว่าทุกครั้งที่เราตัดสินใจทำอะไรลงไป เราจำเป็นจะต้องเลือกเอาสิ่งที่ เราเห็นว่ามีความคุ้มค่าแก่เรามากที่สุด ในเรื่องของการศึกษาที่เช่นเดียวกัน การวาง หลักสูตรหมายถึงการตัดสินใจเลือกหลายสิ่งหลายอย่าง นับตั้งแต่ความมุ่งหมายไป จนถึง การเลือกเนื้อหาและประสัฟการณ เมื่อเป็นดังนี้ผู้วางหลักสูตรควรมีสิ่งใด สิ่งหนึ่งเป็นหลักสำหรับตัดสินใจ ทงน หมายความว่าสิ่งที่เลือกก็จะต้องเห็นว่าดี ที่สุด และเป็นสิ่งที่วางหลักสูตรยึดมั่นอยู่ในใจ เป็นปรัชญาประจำใจที่นำเอาไป ใช้ในการตัดสินใจต่าง ๆ เช่นขอ

ปรัชญามีส่วนในการวางแนวทางของการศึกษาอยู่มาก และครอบคลุมไปทั่ว ทุกแขนงของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหาร การเรียน การสอน การ ปกครอง การวางหลักสูตร - การแนะแนว ฯลฯ ข้อความที่จะกล่าวถึงในบทต่อไปนี้จะชี้ให้เห็นว่า ปรัชญามีส่วนสัมพันธ์กับการศึกษาและการวางหลักสูตร อย่างไร ปรัชญาหนึ่ง ๆ เมื่อนำมาใช้กับการศึกษาจะเกิดผลแตกต่างกันอย่างไร

บทที่ ๓

ปรัชญากับการศึกษา

ความหมายของปรัชญา

ปรัชญาคืออะไร คำถามนี้พวกเราส่วนใหญ่คงไม่อยากเป็นผู้ถูกถาม เพราะโดยทั่วไปเราถือว่าปรัชญาเป็นเรื่องที่ยากเกินไปสำหรับคนธรรมดาสามัญ เรามักก็คิดว่าปรัชญาเป็นวิชาสำหรับนักปราชญ์เท่านั้น เราอาจพูดถึงปรัชญาสั้นๆ แต่เมื่อถูกถามขึ้น ก็ไม่แน่ใจว่าที่เราพูดถึงนั้นหมายความว่าอย่างไร บางทีปรัชญาหมายถึงทัศนคติของเราที่มีต่อกิจกรรมบางอย่างได้อย่างหนึ่ง อย่างเช่นใครคนหนึ่งพูดว่า ผมไม่เห็นด้วยกับปรัชญาการทำงานของคุณ หรือผมเลือกนาย ก. เป็นผู้แทนราษฎรเพราะเห็นด้วยกับปรัชญาของเขา บางทีปรัชญาที่หมายความถึงสิ่งที่สำคัญและมีความหมายต่อชีวิต เช่นคำกล่าวที่ว่า ชีวิตเหมือนความฝัน หรือชีวิตคือการต่อสู้ เป็นต้น

คำว่า ปรัชญา ตามรากศัพท์เดิมในภาษากรีก แปลว่าความรักในปัญญา (Love of Wisdom) แต่ความหมายที่เราอนุมานมาจากการปฏิบัติทำให้เข้าใจว่า คำว่าปรัชญา มีความหมายไม่แตกต่างกับ ทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดเท่าใดนัก คือถ้าพูดถึงชีวิตก็หมายถึงทัศนคติต่อชีวิต พูดถึงการศึกษา ก็หมายถึงทัศนคติต่อการศึกษา และถ้าพูดถึงการเมืองก็หมายถึงทัศนคติต่อการเมือง อย่างไรก็ตามปรัชญาไม่ได้หมายถึงทัศนคติตามธรรมดา แต่หมายถึงทัศนคติที่ได้รับการถนอมกรองแล้วโดยอาศัยทัศนคติ (Values) เป็นบรรทัดฐาน ทัศนคติหรือปรัชญาใดจะมีคุณภาพดีหรือไม่ เพียงใดนั้นเป็นหลักฐานในการพิจารณาอยู่ดีประการ คือ

๑. เหตุที่สนับสนุนต้องไม่ใช่ประโยชน์ส่วนตัว หรือการทำตามระเบียบประเพณีจนไม่คำนึงถึงสภาพความเป็นจริง

๒. ต้องมีความสม่ำเสมอ ไม่ใช่พูดอย่างหนึ่ง แต่การกระทำเป็นอีกอย่าง

ต้องเป็นของกาพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วทุกแง่ทุกมุม ไม่ใช่เกิดจากการสรุปเอาง่ายๆ

๔. มีทัศนียม (Values) เป็นบรรทัดฐานในการพิจารณาว่าสิ่งใดดีหรือไม่ดีอย่างไร เช่น ถ้าความดียอมวัดจากพัฒนาการสูงสุดที่บุคคลพึงได้รับ เพราะฉะนั้นไม่ว่าในกรณีใด การพิจารณาความดีของสิ่งใด ๆ หรือการกระทำใด ๆ ย่อมอาศัยหลักนี้ ถ้าถือว่าความดีวัดจากความเต็มอภากในสิทธิของบุคคล มาตรฐานของความดีก็ย่อมเปลี่ยนไป ดังนี้เป็นต้น

ปรัชญากับชีวิตของบุคคล

หลักในการพิจารณาปรัชญาดังได้กล่าวมานี้ คงทำให้บางคนต้องการถามต่อไปว่า ถ้าเช่นนั้นหมายความว่าถ้ามีปัญหามาไปย่อมมีปรัชญาไม่ได้กระนั้นหรือ คำถามข้อนี้ขอตอบว่าทุกคนมีปรัชญาได้ ใครก็ตามที่สนใจความดีใจของสิ่งใดในทัศนะปัจจุบันของตน วิเคราะห์ความคิดเห็นของตน และมุ่งค้นคว้าหาทัศนียมที่จะยึดตั้งซึ่งยังชยอยู่เสมอ ย่อมสร้างปรัชญาให้แก่ตนได้ ปรัชญาที่สร้างนั้นจะเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของบุคคลนั้น และจะช่วยให้ชีวิตดำเนินไปอย่างเหมาะสมกว่าผู้ที่มีเพียงทัศนีย แต่ไม่เคยวิเคราะห์ความชัดชัดของเสียอย่างไร โซคราติส (Socrates) กล่าวว่า ชีวิตที่ปราศจากการวิเคราะห์เป็นชีวิตที่ไร้ค่า (The unexamined life is not worth living) คำกล่าวนี้เป็นกรยืนยันว่า การสร้างปรัชญาให้แก่ตนเป็นสิ่งจำเป็น

ข้อที่ควรพิจารณาต่อไปก็คือ ปรัชญามีส่วนเกี่ยวข้องกับชีวิตอย่างไร ก่อนอื่นเราต้องเข้าใจว่าผลของปรัชญาย่อมแสดงออกในเมื่อมีการปฏิบัติ ผู้ที่มีทัศนีย; เป็นประชาธิปไตยหรือยึดถือปรัชญาประชาธิปไตยเป็นหลัก ย่อมปฏิบัติโดยอาศัยหลักที่ตนยึดถือ เช่นผู้นำที่ยึดถือประชาธิปไตยย่อมใช้วิธีการปกครองในลักษณะที่ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจการกระทำของตน โดยมีความเชื่อว่ามีอำนาจในบปลายนั้นอยู่ที่ประชาชนส่วนรวม หน้าที่ของผู้นำไม่ใช่บังคับแต่ให้ความช่วยเหลือเพื่อให้การตัดสินใจในด้านต่าง ๆ ของประชาชนเป็นไปอย่างรอบ-

คอยมีเหตุผล ในทำนองเดียวกัน ผู้นำที่ยึดหลักตรงข้ามกับปรัชญาประชาธิปไตย ย่อมปฏิบัติงานโดยถือเอาความคิดเห็นของตนเป็นสำคัญ หน้าที่ของประชาชนคือ การทำตามคำสั่ง การปรึกษาหารือไม่ใช่สิ่งจำเป็น ถ้าจะปรึกษาก็เป็นสิทธิของผู้ นำที่จะเรียกผู้ใดคนหนึ่งมาปรึกษาได้ตามใจชอบ และคำปรึกษา ไม่จำเป็นต้อง ทำตามเสมอไป ตัวอย่างที่เห็นได้ว่าพฤติกรรมของบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับปรัชญาที่บุคคลนั้นยึดถืออยู่

ในชีวิตของคนเราเกือบจะกล่าวได้ว่า พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ ไม่มีใครทำอะไรโดยปราศจากเหตุผล ต่างกันก็เพียงแต่ว่าเหตุผลนั้นเชือถือได้หรือไม่เพียงใด อิทธิพลของปรัชญาท่วมต่อชีวิต ไม่ได้มีอยู่แต่เฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยเท่านั้น ยังมีอีกมากมายหลายเรื่องที่ปรัชญาเข้าแทรกแซงอยู่ เช่น การตัดสินใจในเรื่องความดี ความดีงาม ความจริง ความรู้ และศีลธรรม เป็นต้น ถ้าวิเคราะห์ดูเป็นเรื่องๆไปก็จะเห็นได้ชัด นอกจากนั้นการรวบรวมผลของการวิเคราะห์ เขาเป็นหมวดหมู่ก็จะสามารถจำแนกแนวความคิดออกเป็นพวกๆไป ลัทธิปรัชญา ต่างๆ จึงอุปมาขึ้น แต่ละลัทธิปรัชญามุ่งข้อตามแนวความคิดของตน เช่น ลัทธิอุดมคตินิยม (Idealism) ลัทธิลัทธิจริงนิยม (Realism) ลัทธิปฏิบัตินิยม (Pragmatism or Experimentalism or Instrumentalism) และลัทธิปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เป็นต้น แต่ละลัทธิก็มีทัศนะในเรื่องหนึ่งๆ แตกต่างกันไป สำหรับคนธรรมดาสามัญนั้น โดยปกติย่อมไม่ทราบว่าตนถือลัทธิปรัชญาอะไร และในการปฏิบัติก็ไม่แน่ว่าจะยึดหลักของลัทธิใดลัทธิหนึ่งตายตัวตลอดไป แต่อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติของแต่ละคนย่อมมีเกณฑ์ที่ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อส่วนใหญ่นั้นของตนนั้นโน้มเอียงไปทางใดมากที่สุด

ลัทธิปรัชญากับการศึกษา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าลัทธิปรัชญาหนึ่งๆย่อมมีทัศนะในเรื่องหนึ่งๆ แตกต่างกันไป ดังนั้นเมื่อนำเอาไปใช้กับการศึกษาก็มีผลเช่นเดียวกัน แต่ละลัทธิ

ปรัชญาอุดมคติชนะในเรื่องความมุ่งหมาย หลักตั้งคร การเรียน การสอน และการปกครองไม่เหมือนกัน มีตัวอย่างแสดงให้เห็นได้พอเป็นดังเขปดังต่อไปนี้

๓. ลัทธิอุดมคตินิยม (Idealism) ลัทธิจนถึงแม้ว่าจะมีรากฐานมาจากความเชื่อในเรื่องจิตที่อยู่ในตัวบุคคล แต่ก็ได้มุ่งเฉพาะตัวบุคคลอย่างเดียวนั้น เมื่อกล่าวถึงความมุ่งหมายของการศึกษา ได้มีการพิจารณาดังหน้าทางสังคมด้วย นักอุดมคตินิยมจะกำหนดบุคคลและสังคมในอุดมคติขึ้นเสียก่อน แล้วจึงเลือกประเพณี การกระทำ และสิ่งที่จะเรียนตามที่จะเห็นว่าช่วยให้บรรลุความมุ่งหมายนั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องกำหนดจุดหมายปลายทางที่ตายตัว (fixed end) ขึ้นเสียก่อนแล้วจึงกำหนดวิธีการที่จะดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางนั้น ดังเช่นโบโกดอฟสกี (Bogolovsky) นักอุดมคตินิยมคนหนึ่งกล่าวว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาคือ "---- เพื่อช่วยให้เด็กโตมั่งคั่งที่สังคมและมีความสูงชัน ให้โตมั่งคั่งที่ลักษณะที่กลมกลืนกันทุกสิ่งทุกอย่าง ที่ให้ได้รับรู้ของความดีมากที่สุด ให้เผชิญกับความลำบากด้วยความพากพวมและถือว่าเป็นผลกำไร ให้ได้รับรู้ของความดีมากที่สุด และในประการสุดท้ายให้ใช้ช่วยบุคคลอื่นให้โตมั่งคั่งอันสูงชันเช่นเดียวกันด้วย" ๓

ฮอร์น (Horne) นักอุดมคตินิยมอีกผู้หนึ่งกล่าวว่า ความจริง ความงาม และความดี เป็นยอดแห่งอุดมคติ เพราะฉะนั้นหน้าที่ของการศึกษาคือการปรับตัวของเด็กให้มุ่งเข้าสู่สิ่งทั้งสาม ฮอร์นจำแนกคุณสมบัติของเด็กในอุดมคติไว้ถึง ๓๓ อย่างเป็นต้นว่ามีความร่างกายแข็งแรง บังคับใจได้ สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวได้ ปฏิบัติงานครบรอย ๆ ด้วยการศึกษาคือหาความรู้ วัชรธรรมชาติ มีทัศนคติเป็นประชาธิปไตย ถิ่นความอุดมมั่งคั่งทางเทาตน ๆ ฯลฯ

ในแง่ของสังคม นักอุดมคตินิยมมีความเห็นว่า ความมุ่งหมายของการศึกษามือ ๒ ประการคือ การถ่ายทอดวัฒนธรรมที่สืบทอดเนื่องกันมาประการหนึ่ง

๓. Butler S.D., Four Philosophies and Their Practice in Education and Religion, Harper & Borthers Publishorr, New York 1951, หน้า 219

และการก้าวจากวัฒนธรรมเดิมไปสู่ยุคใหม่อีกประการหนึ่ง จุดใหม่หมายถึงจุดในอุดมคติ

เกี่ยวกับการเรียน นักอุดมคตินิยมถือว่า การเรียนแบบเป็นดังสำคัญ เด็กเรียนแบบผู้ใหญ่ โดยธรรมชาติ เพราะฉะนั้นครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ต้องทำแบบอย่างที่ดีเสมอ การเอาตัวอย่างที่ดีมาแสดงให้เด็กเขาเป็นแบบอย่าง นอกเหนือไปจากการกระทำของครู จัดว่าเป็นประโยชน์ทางต้น อย่างไรก็ตาม นักอุดมคตินิยมมีความเห็นว่า การเรียนจะบังเกิดผลดีได้ต้องอาศัยความสนใจ (Interest) ความพยายาม (Effort) และวินัย (Discipline) ประกอบกัน ความสนใจหมายถึงสิ่งดึงดูดเด็กในงานของคนโดยที่ไม่ต้องให้ครูกระตุ้นเตือน ส่วนความพยายามนั้นหมายถึงสิ่งกระตุ้นโดยความตั้งใจหรือจูงใจ (เพื่อให้งานของตนบรรลุผลสำเร็จ เป็นเรื่องนอกเหนือความสนใจ สำหรับคำว่าวินัย หมายถึงการกระทำของครูที่ช่วยเร่งเร้าให้เด็กทำงานที่มอบให้สำเร็จ การกระทำเป็นได้ทั้งสองทางคือ ดึงดูดหนุนชมเชย หรือทำโทษก็ได้

นักอุดมคตินิยมมีความเห็นในเรื่องหลักสูตรว่า หลักสูตรจะต้องมีเนื้อเรื่องกำหนดไว้แน่นอน และในขณะเดียวกันจะต้องรวมเอาการกระทำในด้านอาชีพ การผลิต การแสดงผลของความสำเร็จ การฝึกฝน และกิจกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วย ตัวอย่างเห็นได้จากทัศนะของ Horne ที่กล่าวว่าหลักสูตรจะต้องประกอบด้วยสิ่งที่สร้างเสริม ปัญญา (Intellect) อารมณ์ (Emotion) และความตั้งใจ (Will) ของบุคคล ซึ่งเทียบได้กับวิชาวิทยาศาสตร์ (Science) อักษรศาสตร์ (Art) และการกระทำต่างๆ ที่ผู้เรียนต้องกระทำและตัดสินใจด้วยตนเอง (Volition)^๒

กระบวนของหลักสูตรตามทัศนะของนักอุดมคตินิยม เมื่อพิจารณาจากส่วนรวม พอสรุปได้ว่า หนักไปในเรื่องของเนื้อหาที่ต้องกำหนดไว้ตายตัว และหนักไปในด้านการเรียนจากหนังสือหรือตำรา แต่ขณะเดียวกันได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์จากของจริงด้วย

๒. ลัทธิสัจนิยม (Realism) นักสัจนิยมมีความเห็นว่าไม่ควรแยก
 อาชีพศึกษาหรือการศึกษาวិชาเทคนิค ออกจากการศึกษาวิชาสามัญ ตรงข้าม
 การศึกษาควรมุ่งผลิตเด็กที่มีทั้งความรู้และความสามารถในการกระทำ เพราะทั้ง
 สองสิ่งนี้แยกกันไม่ออก อาศัยहतกน ไวทเฮด (White Head) นักสัจนิยมมีข้อ
 ผู้หนึ่งกล่าวว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาต้องช่วยเด็กให้มีความรู้ความสามาร
 ในทางเทคนิค วิทยาศาสตร์ ความรู้ทั่วไป และให้รู้จักซาบซึ้งในสุนทรียภาพ อนึ่ง
 ในการศึกษาของเด็กแต่ละคน ควรให้สัมพันธ์กันและส่งเสริมซึ่งกันและกัน^๓ แนว
 คิดของนักสัจนิยมมุ่งในสิ่งที่เป็นจริง โดยเฉพาะมีความผูกพันกับวิทยาศาสตร์และ
 อาชีพอยู่มาก ดังนั้นในการกำหนดความมุ่งหมายอันใหญ่ จะมีแนวโน้มมาใน
 ลักษณะดังกล่าวเป็นอันมากเพื่อให้เข้าใจชัดในเรขงนี้ ขอยกตัวอย่างความมุ่งหมาย
 ของหลักสูตรประถมศึกษาดำหรับโรงเรียนปรับปรุงของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่ง
 ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๐๒ หลักสูตรนี้ตั้งความมุ่งหมายที่จะฝึกฝน
 ขบวมเด็กใหม่คนลักษณะ ๔ อย่าง คือ ความเจริญแห่งตน มนุษย์สัมพันธ์
 ความสามารถในการครองชีพ - และความรับผิดชอบตามหน้าที่พดเมื่อง แต่ละ
 อย่างมีหัวข้อย่อยแยกออกไปอีกหลายข้อ หัวข้อย่อยเหล่านี้ถ้านักสัจนิยมเป็นผู้
 เขียนก็จะมีความแตกต่างไปจากที่เป็นอยู่แล้ว ดังจะแสดงเปรียบเทียบให้เห็นดัง
 ต่อไปนี้

เกี่ยวกับความเจริญแห่งตน

เดิม	๑.	ให้รักการศึกษาเล่าเรียน มีนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้
อยู่เป็นนิจ
สัจนิยม	๑.	ให้รักการศึกษาเล่าเรียน มีนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้
ในสิ่งที่วิทยาศาสตร์ได้ให้แก่เราอยู่เป็นนิจ
เดิม	๒.	ให้สามารถใช้ภาษาไทยได้ดั่งในการฟัง พูด อ่าน และ
เขียน

๓ White head A.N., The Aims of Education and Other Essays, New York, The Macmillan Co., 1929, หน้า 74

ตั้งเจนิยม ๒. ให้ได้มารดใช้ภาษาไทยได้ตั้งในการฟัง พูด อ่าน และเขียนรวมทั้งภาษาต่างประเทศด้วย ถ้าภาษานั้นมีคุณค่าในการวิจัยทางวิทยาศาสตร์

เดิม ๓. ให้มีความรู้ทางคำนวณและวิทยาศาสตร์ ได้มารดใช้ความรู้ใหม่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวันได้

ตั้งเจนิยม ๓. ให้มีความรู้ทางคำนวณและวิทยาศาสตร์ อันเหมาะสมแก่การประกอบอาชีพของบุคคล

๑ ๓ ๑

นักตั้งเจนิยมบางคน เช่น ฟินเน (Ross L. Finney) มีความเห็นว่าการศึกษาคงมีความสัมพันธ์กับสังคม และยึดเอาสังคมเป็นหลัก ไม่ใช่ยึดเอาตัวบุคคลเป็นหลัก เพราะสิ่งที่เราต้องทำคือการสร้างสังคมที่ดีขึ้น แนวคิดของ ฟินเนหมายความว่า การที่เราจะคิดตั้งสังคมเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและพยายามปรับชีวิตของเด็กเพื่อให้อยู่ในสังคมได้นั้นยังไม่พอ ทถกนตองสร้างจินตนาการขึ้นเสียก่อนว่า สังคมในอนาคตควรเป็นอย่างไร แล้วจึงปรับการศึกษาให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมนั้น นักการศึกษาปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับปฏิบัตินิยมมาก ตาหนักความเห็นของฟินเนว่า เป็นการเตรียมเด็กเพื่ออนาคตที่ไม่แน่นอน เป็นการกระทำที่เสี่ยงมากเกินไป และนอกจากนี้แต่ละคนยังอาจกำหนดสังคมในอนาคตไปได้ต่าง ๆ กัน ความสัมพันธ์น่าจะยอมบังเกิดขึ้นได้

ถ้าหับด้านกรเรียนการล่อน นักตั้งเจนิยมถือว่าการเรียนคือการเอาความรู้จากครูล่อน. และในกระบวนการเรียนการล่อนยอมจะมีกิจกรรมอยู่ ๓ จำพวกคือ การถ่ายทอดความรู้ มีการปรับเรียนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และมีการช่วยเหลือเพื่อช่วยให้อีกกรรมต้องอย่างแวกมประลิตทภาพดขิน ทงหมดนช ให้เห็นวตามทศนะของนักตั้งเจนิยม การศึกษาคอกอกรบนเด็ก ฉะนนจงเป็นหนาทของโรงเรียน ทจะเลอกตั้งแวดลอม และประลัฟการณ เฉพาะทเห็นวจะตั้งเล็มิให้เด็กมีพัฒนาการไปตามความปรารณนาทานน ความเงียบเซียบตเป็นทนาเบอหนาย

ภายในห้องเรียนไม่ได้หมายความว่า ครูไม่สามารถสร้างแรงบันดาลใจในการเรียนให้
 เกิดขึ้น หลายคอกหลายวงเสี้ยอกทล้ภาวะดังกล่าวหมายถึงการที่เด็กกำลังตั้งใจ
 เรียนอย่างเต็มที่ เบอทรันด์รัสเซต (Bertrand Russell) กล่าวว่า เด็กฉลาดมีความ
 ความเต็มใจที่จะอยู่ในระเบียบวินัย ระหว่างการฝึกฝนทักษะและการแสวงหาความรู้
 นักหมายความว่าในบางโอกาสเราจำเป็นต้องบังคับเด็กให้เรียน จะถือเอาความสนใจ
 ใจเป็นหลักอย่างเดียวหาได้ไม่

๓. ลัทธิปฏิบัตินิยม (Pragmatism or Experimentalism) ตีความโดย

ว่าการให้การศึกษาคควรพิจารณาถึงความเจริญเติบโตของเด็ก และวิถีการดำรง
 ชีวิตของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่พิจารณาโดยอาศัยความรู้หรือวิทยาการ
 ที่ไม่เกี่ยวข้องบ้างใดเป็นหลัก นอกจากนี้ยังเชื่อว่าโรงเรียนควรใช้ความสนใจและ
 ประสบการณ์เพื่อส่งเสริมเด็กให้เป็นสมาชิกที่สามารทของสังคม เพราะฉะนั้นหลัก
 สูตรจึงควรครอบคลุมถึงประสบการณ์ทุกอย่าง และไม่ควรถแยกกิจกรรมนอกหลักสูตร
 และในหลักสูตรออกจากกัน วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมุ่งส่งเสริมพัฒนาการของ
 เด็กทุกด้านคือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม ศีลธรรม และจิตใจ หนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยว
 กับสังคมนี้ นักปฏิบัตินิยมถือว่าการศึกษเป็นขบวนการสังคมซึ่งจะต้องพิจารณา
 ถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาแต่เดิม ความนิยมเองที่กำลังเป็นไป *Value* ทฤษฎีการ
 ตัดตอนปัญหาของสังคมนี้ นักหมายความว่าหลักสูตรจะต้องช่วยให้เด็กเข้าใจ
 สภาพสังคมของตนให้ดี โดยเรียนรู้อิงประวัติและความเป็นมาตลอดจนความ
 สัมพันธ์กับสังคมอื่นด้วย เช่น เมื่อเรียนรู้อายุเกี่ยวกับอารยธรรมไทย ก็ควรเรียน
 รู้อายุอารยธรรมของประเทศใกล้เคียง คือ ดาว เขมร พม่า จีน และ
 มาลายา ด้วย หนึ่ง เพื่อให้เด็กเข้าใจปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ และแนวโน้มของสังคม
 ที่กำลังเป็นอยู่จุดมุ่งประสงค์ของหลักสูตรจึงอยู่ที่การเปลี่ยนแปลง และการขยายตัวของ
 สังคม ทั้งนี้แก่การช่วยให้เห็นว่าโปรแกรมการศึกษาของปรัชญา *Value* มหกรรมการ
 ทอดฉนธรรม และการสร้างเสริมวัฒนธรรมให้ชนในขณะเดียวกัน ทั้งนี้ โดย
 อาศัยหลัก หลักเดียวกับการปฏิรูปประสพการณ์ของเด็กให้เป็นประสพการณ์ใหม่
 ทดชน

ในด้านการเรียนการสอน ปรัชญาปฏิบัตินิยมถือว่าการเรียนต้องมีการ
กระทำควบคู่กัน และจุดเริ่มต้นของการเรียนก็คือ ปัญหา การกระทำในการเรียน
ก็คือ ส่วนหนึ่งของการแก้ปัญหาตนเอง การเรียนจึงไม่ได้เกิดขึ้นโดยการถูกบังคับ
 แต่เป็นความสนใจของผู้เรียนเอง คำว่าวินัยหมายถึงการบังคับตนเอง หาใช่เกิด
จากการกระทำของผู้ใดหนึ่งไม่

๔. ลัทธิปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) ตั้ชเห็นพ้องด้วยกับลัทธิ
 ปฏิบัตินิยมทุกอย่างในเรื่องการเรียนการสอน แต่มีความเห็นแตกต่างไปในเรื่องที
 เกี่ยวกับสังคม นักปฏิรูปนิยม เห็นว่าจุดหมายปลายทางของสังคมเราอาจกำหนด
 ได้ดี เพราะอารยธรรมของมนุษย์มีวิวัฒนาการมาถึงขั้นที่พอจะรู้อะไรได้หรือชัด
 แล้ว อย่างเช่นปัญหาว่าสังคมด้วยดีหรือมนุษย์ ใคร ๆ ก็ต้องยอมรับว่าดี การ
 กำหนดความมุ่งหมายของ การศึกษาจึงอยู่ที่การ พิจารณา ว่าอะไร เป็นสิ่งสำคัญ
สังคมส่วนรวมยอมรับ ในเรื่องนักปฏิบัตินิยมไม่เห็นด้วย เพราะเกรงว่าจะเป็น
 การกำหนดอนาคตที่อาจไม่เป็นไปดังคาดไว้ อนึ่ง เมื่อพิจารณาว่าการศึกษาคือ
ความเจริญของสังคม จุดหมายปลายทางของการศึกษาควรเป็นการเพิ่มพูนการ
 ศึกษามากกว่าอย่างอื่น (— There is nothing to which education is sub-
 ordinate save more education) การกำหนดจุดหมายปลายทางของลัทธิปฏิรูป
นิยม ทำให้ลัทธิส่วนคล้ายกับลัทธิดัดจริตเข้าไปมาก จะต่างกันตรงการ
พิจารณาสิ่งที่เป็นสำคัญหรือไม่ กับปัญหาการมุ่งในอาชีพและวิทยาศาสตร์ และ
 แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนเท่านั้น

๑ แง่คิดในการวางหลักสูตร

ตัวอย่างแนวคิดของลัทธิปรัชญาทางสังคมมาแล้วเป็นเครื่องยืนยันความ
 สำคัญของปรัชญาที่วางหลักสูตรยึดถืออยู่ ในการวางหลักสูตรจึงควรมีการตกลง
 กันในปัญหาสำคัญๆ เสียก่อน เพื่อไม่ให้เกิดการขัดแย้งกันมากเกินไปในภายหลัง

๔ Dewey, John, Democracy and Education, New York, The Macmillan Co, 1952 หน้า 60

ปัญหาที่ควรหยิบยกขึ้นมาอภิปรายได้แก่ ความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติของมนุษย์
 ทฤษฎีความรู้ ทักษะในเรื่องความจริง ทักษะเกี่ยวกับประชาธิปไตย ปัญหา
 ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับ ศาสนา และ ศีลธรรม ปัญหาเกี่ยวกับทัศนนิยม
 และปัญหาเกี่ยวกับความมุ่งหมายและวิธีการในการศึกษา เป็นต้น

เมื่อตกลงกันในหลักการใหญ่ๆ แล้ว ผู้วางหลักสูตรต้องมีความสำ
 หมดในการปฏิบัติ โดยนำเอาหลักการที่ได้ตกลงไว้มาใช้ทุกครั้งที่
 ปรารถนาจะตัดสินใจ นอกจากนี้จะต้องมีคำอธิบายเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อ
 ว่าในเวลานำหลักสูตรไปใช้จะได้สอดคล้องกับแนวคิดที่วางไว้แต่เดิม

รากฐานทางสังคม

มนุษย์ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ต่างพยายามชวนชววยและดิ้นรนเพื่อยงชีวิตของตนไว้ และเพื่อรักษาเผ่าพันธุ์ของตนให้ยืนยงสืบต่อกันมา ในการรักษาเผ่าพันธุ์นี้ได้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมและปรับปรุงวัฒนธรรมต่างๆ ให้เหมาะสมแก่กาตสมัยอยู่เสมอ การชวนชววยดิ้นรนเพื่อยงชีวิตไว้ก็ด การถ่ายทอดวัฒนธรรมต่างๆ ก็ด ถอนเป็นการศึกษา และเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ทุกคนจะขาดเสียมิได้ ความจำเป็นในเรื่องการศึกษานี้ เกิดขึ้นแม้แต่กับทารก ซึ่งแรกปฏิสัมพันธ์จากครรภ์มารดาการฝึกหัดคตนม และการกระทำอื่น ๆ อีกหลายอย่างตั้งแต่เด็กจนโตเป็นการศึกษาของเด็กทงด้น เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคมที่ชววยให้บุคคลได้เรียนรูววิชาการดำรงชีวิต ให้ทราบความเชื่อถือและอุดมคติของสังคมตลอดจนขนบประเพณีและระเบียบแบบแผนต่างๆ เพื่อชววยให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ตามอย่างด้มัญชนทงไป

ในสมัยที่โลกยังไม่เจริญ การศึกษาเป็นเรื่องของการกระทำภายในวงแคบ ภายในครอบครัว และระหว่างบุคคลที่มีความเกี่ยวพันใกล้ชิด เช่นระหว่างพ่อแม่กับลูก เป็นต้น ครั้นต่อมาความเจริญของโลกมีมากขึ้น วัฒนธรรมในด้านต่างๆ แ่ชววยตัวจนยากแก่การที่ใครคนใดคนหนึ่งจะด้มารถจดจำไว้ได้ พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และประยุกต์การ ก้าวหน้าไปอย่างมาก การอาชีพต่างๆ ก็ชววยตัวออกมาหลายสาขา เกินความด้มารถของสังคมที่จะให้การศึกษาแก่ชนในแบบเดิมได้ ด้วยเหตุนี้โรงเรียนจึงได้อุบัติขึ้น การอุปถัมภ์ของโรงเรียนหมายถึงการด้มองความต้องการส่วนหนึ่งของสังคม โรงเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งกระจุกเงาท่ล่ทอนความเป็นอยู่ของสังคม รวมทงความเชื่อถือและวัฒนธรรมของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น บางคนถึงกับกล่าวว่า ถ้าทราบระบบการศึกษาของสังคมใดแล้วก็อาจบอกสภาพของสังคมนั้นได้ โดยไม่ต้องรู้จักสังคมนั้นมาก่อนเลย ทวมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในสังคม การเปลี่ยนแปลงทางการ

ศึกษาย่อมเกิดชนดอย นี้นเป็นความจริงที่ไม่อาจค้านได้ เพราะการศึกษาเป็น
 สิ่งที่ดีงามยิ่ง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาับสังคมยังก่อให้เกิด
 เกิดผลในทางตรงข้ามได้ นั่นคือความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาย่อมส่งผลสะท้อน
 ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เช่นเดียวกัน

ในยามที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงแต่เพียง ความสัมพันธ์ระหว่างการ
 ศึกษาับสังคมนับว่าสำคัญมากพอควร แต่ในระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก
 และเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ความสัมพันธ์ดังกล่าวยิ่งมีความสำคัญ
 มากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากในระยะของการเปลี่ยนแปลงนั้นมีการแตกแยกเกิดขึ้นอยู่
 มากในสังคม ในสภาวะแห่งการเปลี่ยนแปลง เราจะพบว่าในสังคมมีสิ่งของใหม่
 และของเดิมปะปนกันอยู่ การขัดแย้งกันระหว่างสิ่งใหม่และเก่าย่อมเกิดขึ้น ใน
 ระยะนี้เองโรงเรียนจะต้องตัดสินใจว่าจะก้าวไปทางทิศใด และจะต้องทำหน้าที่
 อย่างไรในสังคม นี้ย่อมหมายความว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโรงเรียน

การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียน หมายถึงการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการ
 เรียนการสอน ความมุ่งหมาย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เพราะฉะนั้นจึงมี
 ผลกระทบกระเทือนถึงหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนด้วย การเปลี่ยนแปลง
 เหล่านี้จะต้องดำเนินไปด้วยดีกับเมื่อโรงเรียนทราบและเข้าใจสภาวะของสังคมที่เป็นอยู่
 ทั้งในแง่ความเป็นจริงและความโน้มเอียงที่กำลังเป็นอยู่อย่างต้องแท้

ในบทต่อไปนี้เป็นการศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของสังคมโดยเฉพาะเพื่อจะ
 ได้เข้าใจถึงผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ว่ามีอิทธิพลต่อหลักสูตรของ
 โรงเรียนอย่างไร.

บทที่ ๔

หลักสูตรการพัฒนาธรรม

คนเราทุกคนย่อมตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมสองประเภทคือ สิ่งแวดล้อมทาง
ธรรมชาติ อันได้แก่ภูมิประเทศและดินฟ้า อากาศ อันเป็นของคู่กับโลกมาแต่เดิม
สิ่งแวดล้อมดังกล่าวบางอย่างเราสามารถควบคุมได้ แต่บางอย่างก็
ไม่สามารถควบคุมได้ ส่วนสิ่งแวดล้อมอีกประเภทหนึ่งนั้นเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้าง
ขึ้น ทำจนภายหลัง และมีการตัดแปลงแก้ไขสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน การที่
คนเราต้องตกอยู่ในสิ่งแวดล้อมทั้งสองอย่างนี้ เป็นผลให้ความเป็นอยู่ของมนุษย์
ในท้องถิ่นต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้รวมทั้งชนบประเพณีและพฤติกรรมที่
กระทำอยู่ในชีวิตประจำวันด้วย

ความหมายของวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นมา มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต เป็นอันมาก
เพราะฉะนั้นเพื่อความกระจ่างในเรื่องนี้จึงสมควรพิจารณาต่อไปว่า สิ่งแวดล้อมที่
เกิดขึ้นจากพลังงานและกำลังความคิดของมนุษย์นั้นหมายถึงอะไร

ในชีวิตประจำวันของเรานั้นเราจำเป็นต้องอาศัยสิ่งต่าง ๆ หลายสิ่งหลาย
อย่างเพื่อช่วยการดำรงชีวิตให้เป็นไปด้วยดี เราจำเป็นต้องอาศัยภาษาเพื่อการ
ติดต่ออาศัยชนบประเพณีเพื่อเป็นเครื่องแสดงถึงความเป็นหมู่คณะเดียวกัน อาศัย
เครื่องมือเครื่องยุหนตร์กลไกต่าง ๆ ในการทำมาหากินเลี้ยงชีพ อาศัยกฎหมายเป็น
เครื่องให้ความคุ้มครองสวัสดิภาพในการอยู่ร่วมกัน อาศัยการศึกษาเพื่อส่งเสริม
การปรับตัวและการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงและสลับซับซ้อน อาศัย
คำสั่งาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ อาศัยดนตรีเป็นเครื่องปลอบประโลมใจ ฯลฯ สิ่ง
ต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนถูกจัดสรรขึ้นเพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ
และเป็นสิ่งที่ได้มีการถ่ายทอดปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาวะของสังคมสืบต่อกัน
มา สิ่งดังกล่าวนี้เมื่อรวมกันทั้งหมดเราเรียกว่า วัฒนธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่ง

วัฒนธรรมหมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่สังคมมนุษย์ได้จัดสรรขึ้น เพื่อสนองความต้องการของสังคม ทั้งนี้อาจเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรมก็ได้ และได้มีการถ่ายทอดปรับปรุงเปลี่ยนแปลง สืบต่อกันมาทุกยุคทุกสมัย โดยไม่มีสิ้นสุด

อนึ่งพึงเข้าใจว่า วัฒนธรรมนั้นคงแม้จะประกอบขึ้นด้วยสิ่งทั้งหลายที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือทำขึ้นก็ตาม แต่วัฒนธรรมก็ไม่ใช่เพียงผลรวมอย่างง่าย ๆ ของสิ่งเหล่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ดินปืน ฟ้าไฟเป็นเพียงผลรวมของกำมะถัน ถ่าน และดินประสิวเท่านั้นไม่ ทั้งนี้เนื่องจากว่าส่วนผสม แต่ละส่วนหาได้มีคุณสมบัติเหมือนอย่างดินปืน คุณสมบัติของดินปืนนั้นมากกว่าคุณสมบัติของสิ่งทีเอามาผสมรวมกันเสียอีก วัฒนธรรมก็มักลักษณะเช่นเดียวกัน กล่าวคือมีความหมายมากกว่าผลรวมของสิ่งทีมนุษย์ทำและสร้างขึ้นมาแต่ละอัน เราอาจจะทราบว่าการแต่งกายของชนเผ่าหนึ่งเป็นอย่างไร การร้องรำทำเพลงเป็นอย่างไร อาหารการกินของเขาเป็นอย่างไร แต่เราอาจไม่เข้าใจวัฒนธรรมของชนเผ่านั้นเสียทีเดียว เรื่องของวัฒนธรรมจึงเข้าทำนองทฤษฎีจิตวิทยาของเกสตาตท์ (Gestalt Psychology) ที่กล่าวว่าส่วนรวมย่อมมีค่ามากกว่าผลบวกของส่วนย่อย ด้วยเหตุนี้การศึกษาวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องศึกษาทุกแง่ทุกมุมเป็นส่วนรวม

วัฒนธรรมกับสังคมไม่เหมือนกัน เมื่อพูดถึงสังคมเราหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะพิเศษที่เป็นของกันเองโดยเฉพาะ และมีความรู้สึกนึกคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การที่บุคคลมารวมกันอยู่มาก ๆ ไม่ได้ว่าต้องเป็นสังคมเสมอไป เพราะเมื่อพูดถึงสังคมเราหมายถึงการรวมกันเข้าเป็นหน่วยใหญ่ ซึ่งมีถาวรเคลื่อนไหวไปในแบบฉบับเดียวกัน กล่าวคือต้องมีความเป็นนาหนึ่งใจเดียวกัน มีความนิยมชมชอบในสิ่งเดียวกัน และมีความสำนึกกัน ในบางโอกาสแต่ละบุคคลในสังคมยินดีเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อสังคมด้วย สิ่งทีสังคมยึดถืออยู่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าทางสังคมอย่างมีความสัมพันธ์กันอย่างไรก็ชัด แต่ไม่ใช่เป็นอย่างเดียวกัน สังคมประกอบขึ้นด้วยบุคคล แต่วัฒนธรรม

ประกอบไปด้วยสิ่งที่มีบุคคลกระทำ ยกย่องและนับถือและเป็นสิ่งที่แตกต่างกันไปในแต่ละสังคมหนึ่ง ๆ ในระยะเวลาหนึ่ง ๆ ด้วย

สังคมต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นเป็นวัฒนธรรม อันได้แก่ความรู้ ความเชื่อถือ การกระทำต่าง ๆ ฯลฯ เหล่านี้สามารถจำแนกออกได้เป็นประเภทใหญ่ ๆ ๓ ประเภท คือประเภทแรกเปรียบเหมือนแก่นของวัฒนธรรมที่มั่นคง ยากแก่การเปลี่ยนแปลงสังคมประเภทหนึ่งนั้นเปรียบเหมือนเปลือกนอกซึ่งแปรเปลี่ยนได้ และเมื่อเกิดความมั่นคงขึ้นมาเมื่อใดก็จะกลายเป็นแก่นไปในที่สุด

ก. ประเภทสากล (Universals) หมายถึงสิ่งที่ทุกคนทำเหมือนกัน ๆ กัน เช่น การรับประทานอาหาร การแสดงความรัก การแต่งกาย การใช้ภาษา เป็นต้น

ข. ประเภทพิเศษ (Specialties) หมายถึงสิ่งที่มีบุคคลบางจำพวกเท่านั้นทำและสามารถทำได้ โดยเฉพาะในการอาชีพต่าง ๆ เช่น วิศวกรเท่านั้นที่จะสามารถทำงานเกี่ยวกับเครื่องจักรเครื่องยนตร์ได้ หรือนักวิทยาศาสตร์รู้จักใช้เครื่องมือวิทยาศาสตร์และเข้าใจสูตรต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ หรือแพทย์เท่านั้นที่มีความรู้และความสามารถในการรักษาโรค

ค. ประเภททดแทน (Alternatives) หมายถึงสิ่งที่ไม่เข้าอยู่ในเกณฑ์ทั้งข้อ ก. และ ข. โดยเฉพาะเป็นเรื่องของการกระทำใหม่ ๆ เช่น วิชาคิดในแนวใหม่ วิชาสอนแบบใหม่ วิชาปรุงอาหารอย่างใหม่ ๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังไม่มีการทำกันมาก่อน เป็นองค์ประกอบทางวัฒนธรรมอันหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลมีโอกาสได้เลือก ได้มีเสรีภาพและอิสรภาพในการกระทำ

อิทธิพลของวัฒนธรรมที่มีต่อบุคคล

แต่ก่อนมนุษย์เข้าใจว่าการที่บุคคลเป็นอย่างไรนั้น เป็นเรื่องของธรรมชาติ คือเมื่อถูกสร้างมาอย่างไรก็จะต้องมีความเป็นไปอย่างนั้น การที่ใครคนใดคนหนึ่งมีนิสัยอย่างหนึ่ง ชอบหรือไม่ชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่งเนื่องจากธรรมชาติในตัวบังคับให้เป็นไป ความเข้าใจในทำนองนี้เป็นผลเนื่องมาจากการมองดูธรรมชาติของ

มนุษย์ในแง่ของชีววิทยา (Biological Nature) แต่อย่างเดียว

ปัจจุบันนี้เรามองความเข้าใจกันในแนวใหม่ว่า ธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็น
 ผลของอิทธิพลของวัฒนธรรม และชาติกำเนิดร่วมกัน เราจะมองมนุษย์แต่เพียง
 ในแง่ของชีววิทยาอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องมองในแง่ของวัฒนธรรม (Cultural
 Nature) ด้วย ทกต่างเช่นนี้หมายความว่าความเป็นบุคคลของทุกๆ คนนั้นขึ้นอยู่กับ
 กับความสัมพันธ์ของสองสิ่งคือ โครงสร้างอันมีมาแต่กำเนิด เช่น ลำตัว แขน
 ขา ต้มอง ระบบประสาท ฯลฯ อย่างหนึ่ง และผลแห่งการเรียนรู้จากวัฒนธรรม
 ในสังคมอีกอย่างหนึ่ง โปรดพิจารณาคุณค่ากล่าวนี้ว่าความจริงอยู่เพียงไร

นับตั้งแต่เกิดมาทีเดียวเราทุกคนเริ่มถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมเข้าครอบ
 งำ เราจะถูกทำให้คลอเคลียออกมาด้วยวิธีการทั้งคัมภีร์ด้อยกว่าดี ต่อจากนั้นก็จะ
 ได้รับการเลี้ยงดู โดยอาศัยแบบอย่างของวัฒนธรรมที่กระทำกันอยู่ นับตั้งแต่การให้
 นม การให้อาหาร การอาบน้ำ การขับถ่าย และอื่นๆ เมื่อโตขึ้นเราก็จะถูกสอน
 ให้รู้จักการแต่งกาย การแสดงความรัก การพูดสนทนา การเล่น การรับ
 ประทาน การสวดมนต์ ฯลฯ โดยอาศัยแบบอย่างของวัฒนธรรมที่มอยู่ทั้งนั้น มี
 บางสิ่งบางอย่าง ซึ่งแม้จะเป็นเรื่องของความต้องการในด้านชีววิทยาโดยตรง แต่
 วัฒนธรรมก็ยังมอิทธิพลครอบงำไปถึงด้วย เช่นในเรื่องความต้องการออกซิเจน
 สำหรับหายใจ เป็นต้น ในประเทศหนึ่งๆ เราจะเห็นว่าระบบการสร้างอาคารกีด
 การระบายอากาศที่ดี ทำให้ปริมาณของออกซิเจนที่บุคคลหายใจแตกต่างกันไป
 นอกจากนั้นการเปล่งสีเสียงออกมว่าเป็นภาษาต่างๆ ยังมีส่วนควบคุมปริมาณของ
 ออกซิเจนที่จะเข้าไปในปอดด้วย อิทธิพลของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ทำให้ความเป็นคน
 ของบุคคลแตกต่างกันไปตามกลุ่ม และตามเชื้อชาติของคน เราจึงเห็นว่าเด็กทุกคน
 แม้เวลาเกิดมาจะไม่รู้ว่าวัฒนธรรมคืออะไร แต่เมื่อเติบโตขึ้นก็จะเห็น เด็กอังกฤษ,
 เด็กไทย, เด็กจีน, เด็กอเมริกัน ฯลฯ และถูกอิทธิพลของวัฒนธรรมครอบงำ ความ
 จริงข้อนี้ไม่มีข้อยกเว้นแม้ว่าเชื้อชาติเดิมของเด็กจะเป็นอย่างไรมาก่อน เช่น เด็กไทย
 ถ้าถูกนำไปเลี้ยงในสหรัฐอเมริกาโดยครอบครัวอเมริกันตั้งแต่เล็ก ๆ เมื่อโตขึ้น ก็
 จะโตเป็นเด็กอเมริกันไป ถึงแม้ว่าผิวงจะไม่ขาว ผมนจะสีดำ นัยตาดำ และมี

โครงสร้างต่าง ๆ ของร่างกายเหมือนเด็กไทยก็ตาม ที่ว่าเป็นเด็กอเมริกันนั้น ก็คือ
ความรู้สึกนึกคิด, ความนิยมชมชอบ, ความเชื่อถ้อย, ทัศนคติในเรื่องต่าง ๆ อากัปกิริยา และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออกจะเป็นแบบฉบับของเด็กอเมริกันทั้งนั้น

กระบวนการที่บุคคลเริ่มรับเอาวัฒนธรรมเข้ามาสู่ตนนั้น เริ่มต้นจาก
ภายในครอบครัวเป็นอันดับแรก โดยคำสั่งสอนและตัวอย่างของพ่อแม่พี่น้องที่อยู่
ใกล้ชิดกว่าผู้อื่น ต่อจากนั้นก็ค่อย ๆ ขยายวงกว้างออกไปจนถึงเพื่อนบ้าน
โรงเรียน และสถาบันต่าง ๆ ทั้งในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น ความเจริญเติบโต
ของบุคคลจึงเป็นความเจริญเติบโตในวงเขตของวัฒนธรรมโดยแท้ และด้วยเหตุนี้
วัฒนธรรมจึงได้รับการรักษาไว้สืบต่อ ๆ กันมา ความเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นใน
เมื่อปรากฏว่าวัฒนธรรมนั้น ๆ ไม่อยู่ในสภาพที่ทำให้บุคคลรู้สึกว่าการดำรงชีวิต
ของตนนั้นได้รับความสะดวกสบายเหมือนอย่างที่เคยเป็นมา อย่างไรก็ตามผลใน
ขั้นปลายก็คือ ทุกคนย่อมถูกปรุงแต่งด้วยวัฒนธรรมที่แวดล้อมตนอยู่ทั้งสิ้น

สังคมกับพฤติกรรมของบุคคล

มีข้อน่าสังเกตอยู่ว่าแม้บุคคลแต่ละคน จะถูกปรุงแต่งด้วยวัฒนธรรมที่
แวดล้อมตนอยู่ก็ตาม และพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาก็จะมีแบบฉบับที่เป็นไปใน
แนวเดียวกันและอยู่ในกรอบของวัฒนธรรมเดียวกันก็ตาม แต่ในส่วนปลีกย่อย
แล้วการกระทำของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันไปตามสังคมที่ตนสังกัดอยู่ ยกตัว
อย่างเช่น นาย ก. เป็นบุตรของครอบครัวที่มี นาย ก. จึงมีโอกาสได้รับการ
การศึกษาที่ดี ความเป็นอยู่ทางบ้านของนาย ก. นับว่าสะดวกสบายทุกอย่าง
เมื่อนาย ก. สำเร็จการศึกษาแล้วก็ได้เข้าทำงานในสำนักงานที่มีชื่อเสียง ความ
เป็นผู้นิยมของนาย ก. ทำให้นาย ก. สามารถเข้าสมาคมตามสโมสรต่าง ๆ ได้
มิตรสหายที่สนิทชิดชอบของนาย ก. จึงเป็นบุคคลในระดับหนึ่งที่มีความเป็นอยู่ มี
ความสนใจ และมีทัศนคติในด้านต่าง ๆ ทำนองเดียวกัน พฤติกรรมต่าง ๆ ที่นาย
ก. ปฏิบัติแม้จะสอดคล้องกับวัฒนธรรมที่สังคมยึดถืออยู่ แต่ในเมื่อพิจารณา
การปฏิบัติเป็นรายย่อยแต่ละอันก็จะเห็นว่าการปฏิบัตินั้นขึ้นอยู่กับระดับและประเภท

ของสังคมทนาย ก. รวมอยู่เป็นอันมาก วิชการทำงาน การสมาคม การใช้เวลาว่าง ฯลฯ ย่อมแตกต่างกันบุคคลที่อยู่ในสังคมอื่น ความแตกต่างกันในเรื่องการปฏิบัติของสังคมเฉพาะหมู่เฉพาะเหล่าเป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิดวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมชน

ดังเหล่านี้มีความหมายต่อการศึกษาอย่างไรในส่วนของการศึกษาที่ได้จากสังคม ดังดังกล่าวนี้ให้เห็นว่า ยิ่งบุคคลรุ่นผู้ใหญ่ ๆ มีความเข้าใจในสภาวะของสังคมถ่องแท้เพียงไร และมีความสามารถในการนำทางแก่นุชนรุ่นหลัง ๆ ได้ดีเพียงไร สังคมนั้นก็ยิ่งมีความหวังในการก้าวหน้ามากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้เพราะทัศนคติที่จำเป็นอย่างอื่น ๆ และความรู้จักกับผิดชอบจะฝังรากลงได้อย่างมั่นคงก็อาศัยการเรียนของเด็กจากผู้ใหญ่เป็นสำคัญ สังคมและครอบครัวที่เข้าใจในเรื่องนี้ย่อมถือว่า เป็นหน้าที่ของตนที่จะต้องสอน ให้เด็ก ๆ ได้ทราบ

— สำหรับการศึกษาของเด็กในโรงเรียน อันเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นโดยมีระเบียบแบบแผน อิทธิพลของสังคมที่มีต่อบุคคลลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลให้ เห็นว่า โรงเรียนมีหน้าที่ต้องช่วยเหลือเด็กอย่างน้อยห้าประการ ๑. ช่วย ให้เด็กมีความเข้าใจว่าเราทุกคนเป็นสมาชิกในสังคมเดียวกัน มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิดและสวัสดิภาพของเราแต่ละคนขึ้นอยู่กับสวัสดิภาพของส่วนรวม ๒. ช่วย ให้เด็กมีความเชื่อในความสำคัญของแต่ละส่วนรวมและช่วยกันส่งเสริม ๓. ช่วย ให้เด็กได้มองเห็นว่าองค์การสถาบันสาธารณะต่าง ๆ มีประโยชน์ต่อทุก ๆ คน และให้เข้าใจว่าการบริจาคหรือการให้บริการโดยวิธีหนึ่งวิธีใดก็ตาม ต่อสิ่งสาธารณะเหล่านั้นย่อมเป็นผลดีต่อส่วนรวม ๔. ช่วย ให้เด็กมองเห็นว่าความเห็นแก่ตัวนั้นเป็นภัยแก่การอยู่ร่วมกัน ๕. ช่วย ให้เด็กรู้จักกับผิดชอบในการช่วยส่งเสริมให้สถาบันสาธารณะที่ให้บริการแก่ส่วนรวมโดยเต็มที่

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับหลักสูตร

ดังได้กล่าวแล้วว่าวัฒนธรรมนั้นอาจจำแนกออกได้เป็นสองส่วนคือ ส่วนที่เป็นแก่นภายในและส่วนที่เป็นเปลือกนอก ส่วนที่เป็นแก่นภายในนั้นได้แก่ชนบประ-

แผน ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม วิธีการทำมาหากิน ตลอดจนคน ความรู้ และ
ทักษะต่าง ๆ ที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต สำหรับส่วนที่เป็นเปลือกนอกนั้น
หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามาใหม่ และแปรเปลี่ยนไปตามสภาพ และความจำเป็นของ
สังคม - ทั้งสองส่วนนับว่าเป็นรากฐานของหลักสูตรของโรงเรียน

เมื่อพิจารณาหลักสูตรของโรงเรียนใดโรงเรียนหนึ่ง จะเห็นว่ามีส่วน
ประกอบที่สำคัญ ๆ คือ ข้อความเกี่ยวกับความมุ่งหมาย รายการวิชาที่จัดสอน
รายการกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกระทำ และข้อความเกี่ยวกับวิธีการวัดผลเพื่อสำรวจ
ว่าการศึกษานั้นได้แก่เด็กได้ผลตามความมุ่งหมายหรือไม่ นอกจากนั้นอาจมีข้อเสนอ
แนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรกระทำเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพในการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น
ส่วนประกอบทั้งหลายเหล่านี้ล้วนแต่ได้รับการเลือกเฟ้นมาจากวัฒนธรรมอันมีอยู่ใน
สังคมท้องถิ่น ความมุ่งหมายทั่วไปของการศึกษามักเน้นในแง่ของการรักษาวัฒน-
ธรรม ประเภทสากล (Universals) ไว้ เช่น ในหลักสูตรประถมศึกษาฉบับใหม่
มีการตั้งความมุ่งหมายข้อหนึ่งว่า เพื่อส่งเสริมความมีสติจักรแห่งตน (Self
Realization) เป็นต้น เป็นความมุ่งหมายที่ต้องการให้เด็กมีความสามารถในการ
อ่าน เขียน คิดเลข การรักษาสภาพ ฯลฯ ซึ่งจัดอยู่ในจำพวกวัฒนธรรมประ
เภทสากลทั้งสิ้น อนึ่ง สำหรับวิชาที่จัดสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย
ที่ยอมรับของสังคมซึ่งเป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไป และเป็นวิชาที่จะก่อให้เกิดความรู้
และทักษะที่ปรากฏอยู่ในความมุ่งหมายดังกล่าวแล้ว

ส่วนของวัฒนธรรมที่ทำหน้าที่เป็นรากฐานของการศึกษาดำเนิน (Com-
mon Education) และการศึกษาพิเศษ (Special Education) กล่าวคือวัฒนธรรม
ประเภทสากล นำมาใช้กับการศึกษาดำเนิน และวัฒนธรรมประเภทพิเศษนำมาใช้
กับการศึกษาพิเศษ การศึกษาดำเนินในทันทหมายถึงการศึกษาที่หนักการศึกษาที่มีความ
เห็นว่าทุกคนต้องเรียนส่วนการศึกษาพิเศษนั้นหมายถึงการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับ
การส่งเสริมในเรื่องการประกอบอาชีพ หรือเพื่อการศึกษาต่อในชั้นสูง

หลักสูตรของการศึกษาดำเนินจะยาในแง่ของความรู้, อุดมคติ, ทักษะ
ซึ่งสังคมยึดถืออยู่ โดยทั่วไป เป็นต้นว่าความคิดเห็นในเรื่องอะไรผิด อะไรถูก อะไร

ด้วย อะไรน่าเกลียด อะไรดี และอะไรไม่ดี ทั้งนหมายรวมถึงทุกสาขาแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ ไม่ว่าจะในด้านการเมือง การเศรษฐกิจ การศึกษาหรือศิลปะ สำหรับหลักสูตรของการศึกษาพิเศษนั้น นอกจากจะมุ่งไปในด้านของอาชีพแล้วในบางกรณียังเป็นเรื่องของความต้องการของบุคคลบางกลุ่มในสังคมด้วย สำหรับประเทศไทยตัวอย่างในแง่หาได้ยาก แต่ในต่างประเทศเช่นประเทศอังกฤษ มีตัวอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะตามโรงเรียนพับลิกสกูล (Public School) หลายแห่ง ซึ่งจัดโรงเรียนและหลักสูตรไว้สำหรับบุคคลชั้นสูงของสังคมเท่านั้น

ความเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมกับหลักสูตร

ในตอนแรกที่กล่าวมาแล้วเป็นตอนที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรและวัฒนธรรมในขณะที่ยังคงดำรงอยู่เดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลง สำหรับในตอนต่อไปนี้จะพูดถึงปัญหาที่ว่าในเมื่อวัฒนธรรมเกิดการเปลี่ยนแปลงจนจะมีผลต่อหลักสูตรอย่างไร

* เนื่องจากหลักสูตรมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอย่างใกล้ชิด เพราะฉะนั้นจึงไม่ต้องสงสัยว่าเมื่อวัฒนธรรมแปรเปลี่ยนไป หลักสูตรก็ย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อสอดคล้องกัน และเพื่อให้ โรงเรียนสามารถช่วยอนุชนให้ปรับตัวทันกับความเปลี่ยนแปลงนั้น

ในเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เราจะพบว่ามีสิ่งใหม่เกิดขึ้นหลายอย่าง สิ่งเหล่านี้เตรียมที่จะเขาแทนสิ่งเก่าที่มอดม้วยแต่เดิม ซึ่งบางอย่างก็เขาแทนได้สำเร็จ บางอย่างก็เขาแทนไม่ได้ สิ่งที่เขาแทนไม่ได้ก็จะกลายเป็นวัฒนธรรมต่อไป โรงเรียนในฐานะผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมก็จะต้องนำเอาวัฒนธรรมดังกล่าวเข้าบรรจุไว้ในหลักสูตรและปลดอันเก่าที่ถูกแทนที่แล้วออกไป สำหรับวัฒนธรรมที่กล่าวเข้ามาใหม่แต่ยังไม่เข้าแทนไม่ได้ ก็เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องช่วยเหลือเด็กให้รู้จักเลือกที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร

ตามปกติสิ่งที่เข้ามาใหม่มักเป็นสิ่งที่มามีมาจากวัฒนธรรมของต่างชาติ ซึ่งย่อมมีอิทธิพลมากน้อยลดหลั่นกันไปตามสภาวะที่เป็นอยู่ของสังคม ดังของจำพวก

เครื่องแต่งกาย เทคนิคในการตกแต่งประดับประดาใหม่ ๆ แบบเครื่องแต่งกายใหม่ ๆ เหล่านี้ ไม่มีอิทธิพลต่อกระแสนิยมของวัฒนธรรมเท่าใดนัก ยกตัวอย่างเช่น เข็มขัดใหม่ หรือเนคไททอดตายแปลก ๆ ใหม่ ๆ ย่อมไม่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมของไทยเราในขณะนั้นแต่อย่างใด สิ่งที่กระทบกระเทือนมากได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในวิธีการทำมาหากิน หรือการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน หรือการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากมีแหล่งพลังงานเกิดขึ้นใหม่ เช่น มีบ่อน้ำมันเกิดขึ้น หรือมีการสร้างทำนบและสร้างพลังงานไฟฟ้าจากทำนบนั่น เป็นต้น ที่เป็นเช่นนั้นเพราะว่าสิ่งสำคัญอันเป็นรากฐานแห่งการดำรงชีวิตของมนุษย์ก็คือการทำมาหากิน โครงสร้างของสังคมที่งอกขึ้นมาโดยอาศัยวิธีการที่มนุษย์ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการหาอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ท่ออยู่อาศัย ยารักษาโรค และการศึกษา เพราะฉะนั้นถ้ามีการเปลี่ยนแปลงวิธีการดังกล่าวเมื่อใด โครงสร้างของสังคมก็ย่อมถูกเปลี่ยนแปลงไป ด้วย นัยนี้หมายความว่าวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป สำหรับประเทศไทยเราการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรม ที่เห็นได้ ชัด ก็ ได้แก่ การ เปลี่ยน แปลง ใน ด้านการปกครองหรือการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ผลของการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมหลายด้าน อย่างน้อยที่สุดระบบศักดินาค่อย ๆ ถูกกำจัดให้ลดน้อยลง วิธีการติดต่อการแสดงความเคารพ ซึ่งกันและกันได้แปรรูปไปจากเดิม ระบบเศรษฐกิจอันนับได้ว่าเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งก็ได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ดังนี้เป็นต้น อนึ่งสำหรับตัวอย่างในปัจจุบันก็อาจเห็นได้จากการสร้างเขื่อนกั้นน้ำเพื่อผลิตกำลังไฟฟ้าที่ตามดัยนีส จังหวัดตาก ขณะนั้นแม้จะยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงมากนักแต่ผู้ใดที่ทราบเรื่องราวก็คงได้ยินได้ฟังมาว่า ในบริเวณเขื่อนยั้งยั้งเขตตามดัยนีส อพยพไปอยู่กันมากมาย มีบ้านเรือนร้านค้าเกิดขึ้น มีผู้ไปจับจองที่ดินเป็นจำนวนมากและราคาที่ดินก็สูงขึ้น ความเป็นอยู่ของชาวคอยชาวเขาซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินเดิมได้ถูกรบกวนงำโดยผู้ไปอยู่ใหม่ การทำมาหากินซึ่งแต่เดิมมีแต่การกสิกรรมแต่อย่างใดก็กำลังแปรเปลี่ยนไปในรูปพาณิชย์กรรม การคมนาคมขนส่ง ซึ่งเคยใช้

แต่การเดินเท้าหรือมาต่าง ก็ถูกเปลี่ยนเป็นการใช้ยานยนต์แทน ในด้านการปกครองซึ่งแต่ก่อนมือของกฎหมายอาชกรอบคอบคดไปไม่ค่อยถึง แต่ขณะนี้สวัสดิภาพของทุกคนจะได้รับการคุ้มครอง การใช้อำนาจป่าเถื่อนก็จะต้องลดลงๆ

Ralph Linton เขียนไว้ในหนังสือ The Study of Man เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าทานาดา (Tanala) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของหมู่เกาะมาดากาสการ์ (Madagascar) Linton เล่าว่าแต่เดิมเมื่อประมาณ ๒๐๐ ปีมาแล้ว ชนเผ่านี้มาหาเลี้ยงชีพด้วยการทำนา ทำไร่ คือใช้วิธีถางป่าและเผาป่าบนเขาและปลูกข้าวในที่ๆ ถางไว้ นาที่ทำงานเมื่อครบกำหนดประมาณ ๑๐ ปีก็ต้องย้ายไปทำที่ใหม่อีกเพราะดินจืด ดองท่งที่ให้เป็นป่าอีกประมาณ ๒๐-๒๕ ปีจึงจะกลับมาทำใหม่ โดยวิธีนี้บุคคลในกลุ่มนั้นไม่มีใครเป็นเจ้าของที่ดินอย่างถาวร หมู่บ้านของ ชาวทานาดา มีขอบเขตเฉพาะเท่าที่ ประกอบการทำมาหากิน อยู่เท่า กับการแบ่งที่ดินสำหรับทำการเพาะปลูกใช้วิธีแบบเฉลี่ยให้เท่าๆ กันทุกครอบครัวโดยมีหัวหน้าเป็นผู้จัดการแบ่ง การทำนาของแต่ละครอบครัวนั้นจะแยกทำโดยลำพังหรือร่วมกันทำกับครอบครัวอื่นก็ได้ สำหรับผลที่เก็บเกี่ยวได้ ถ้าปรากฏว่าครอบครัวใดโชคดีได้ผลดี ในปีต่อไปก็จะได้รับโอกาสให้ได้ทำในส่วนที่ดินอุดมสมบูรณ์ดี การปฏิบัติโดยวิธีนี้ไม่ทำให้ผู้ใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบ ทุกครอบครัวมีความเสมอภาคกัน และทุกครอบครัวก็ทำการเพาะปลูกเท่าที่จะเพียงพอแก่การรับประทานในปีหนึ่งๆ เนื่องจากการค้าขายไม่มี

ต่อมาปรากฏว่าชาวทานาดาไปได้รับความรู้ในเรื่องทำนาดี และเริ่มนำเอามาใช้ในหมู่บ้านของตน เมื่อเป็นเช่นนี้ปรากฏว่าหมู่บ้านเริ่มแบ่งแยกออกจากกัน พวกที่ทานาดาถาวรถาวรมีลักษณะในทคน พวกที่ไม่ถาวรก็ต้องทำการถางป่า ทำนาไร่ตามแบบเดิม การแบ่งแยกในทำนองนี้ก่อให้เกิดหมู่บ้านชนหลายหมู่บ้าน ความเป็นกลุ่มเป็นก้อนอันเป็นมาแต่เดิมได้ลดน้อยถอยลง แต่หมู่บ้านเล็กๆ แต่ละหมู่บ้านก็รักษาความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันไว้ได้ดี มีการสัมพันธ์ในระหว่าง

บุคคลที่อยู่ภายในหมู่บ้านมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากคนตัวเล็กมักเป็นผู้ที่อยู่คนละถิ่น
เมื่ออพยพไปทำมาหากินใกล้ ๆ กันก็เลยไปตั้งมรดกกันทันที

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนอกอย่างหนึ่งก็คือ การทำสงคราม แต่เดิม
การป้องกันหมู่บ้านทำกันตลก ๆ เพราะถือว่า ไม่ช้าก็จะต้องย้ายถิ่นที่อยู่ การป้องกัน
กันเท่าที่หาอยู่ก็คอยการชดเชยและทำรอบหมู่บ้าน เมื่อข้าศึกโจมตีมาโดยไม่ทันระวัง
ก็มักจะเสียทีและพ่ายแพ้ทุกครั้งไป ครั้นเมื่อมีการตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นหย่อมแห่ง
การป้องกันก็ทำกันจริงจัง มีการสร้างกำแพงอย่างแข็งแรงสามารถป้องกันการ
ทะลุทะลวงของอาวุธนานาชนิด หมู่บ้านบางแห่งมีคูน้ำโดยรอบถึงสามชั้น คู
แต่ละอันมีความกว้างประมาณ ๕๐ ฟุต และมีชวากหนามวางดักไว้ระกระระ

การป้องกันในทำนองนี้ทำให้การสงครามต้องชะงักงัน จะมีก็แต่กองโจร
เล็ก ๆ น้อย ซึ่งคอยปล้นเอาคนไปใช้เป็นตัวตลก ซึ่งก็ทำได้ไม่สะดวกนัก และด้วย
เหตุนี้จึงทำให้ทาสมีค่าตัวสูงขึ้น วิธีการต่างๆ ในการค้าทาสและการไล่ทาสก็เพิ่ม
ความสลับซับซ้อนมากขึ้น

สำหรับปัญหาเรื่องการค้าทาสระหว่างหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งแต่ก่อนไม่เคย
ทำกันนั้น บัดนี้มีการคิดกันมากขึ้น เนื่องจากมีระบบการค้าเกิดขึ้น ทำให้การไป
มาหาสู่กันไปมากกว่าปกติ และเป็นการชักนำกลุ่มบุคคลให้มีความสนิทสนมกัน
ยิ่งกว่าเดิม

ขั้นตอนสุดท้ายของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญก็คือ การเปลี่ยนแปลงในด้าน
การปกครอง แต่เดิมทีเดียวชนเผ่าทิวเขาปกครองกันเองเป็นหมู่บ้านไป โดย
มีหัวหน้าซึ่งแต่งตั้งกันขึ้นเองภายในแต่ละหมู่บ้าน โดยเฉพาะ ต่อมาเมื่อเกิดหมู่บ้าน
ถาวรขึ้นจึงได้มีการตั้งระบบการปกครองโดยกษัตริย์ขึ้น เป็นการปกครองที่ครอบ
งำไปถึงหมู่บ้าน ๆ ด้วย ระบบนี้ได้ใช้ยุคนั้นกระทั่งหมู่บ้านกลายเป็นเมืองชนของผู้
อื่นไป

Smith, Stanley และ Shores วิจารณ์การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม
ของชนเผ่าทิวเขา ในหนังสือ Fundamentals of Curriculum Development ๑

เมื่อสรุปรูปแบบที่มีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ คือ ๑. ทรัพย์สินส่วนบุคคลที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้น ๒. มีการนำเทคนิคในการทำงานแบบใหม่มาใช้ ๓. เกิดชุมชนชุมชนชนิดใหม่ขึ้น ประกอบด้วยครอบครัวของบุคคลซึ่งมาจากที่ต่าง ๆ กัน ๔. การสมัครปนเปกันมากขึ้น ๕. ความสำคัญของแต่ละครอบครัวลดน้อยลง ๖. ทาสีมีราคาขึ้น ๗. การปกครองเปลี่ยนรูปจากครอบครัวหรือหมู่บ้านเล็ก ๆ เป็นอาณาจักรใหญ่ ๘. ความสำคัญของความมั่งคั่งและความดีใจของแต่ละคนเพิ่มขึ้น ๙. การแข่งขันเพื่อการดำรงชีวิตมีความเข้มข้นขึ้น ๑๐. การแข่งขันเพื่อการดำรงชีวิตก่อให้เกิดความขัดแย้งใหม่ขึ้น ซึ่งแต่เดิมไม่มี

ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นแก่ชนเผ่าทานาตาม ให้เห็นว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในด้านใดด้านหนึ่งก็ตาม โดยเฉพาะการทำมาหากิน ถ้าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นที่ยอมรับแล้วอย่างมั่นคง จะปรากฏว่าต้องมีการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่น ๆ ตามไปด้วยเพื่อเป็นการปฏิรูปสังคมเสียใหม่ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่ที่สอดแทรกเข้ามา การปรับปรุงตัวขององค์ประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมนี้เรียกว่าเป็นบูรณาการทางวัฒนธรรม คำว่าบูรณาการทางวัฒนธรรม อาจถือเป็นผลของปลาย หรือจะถือว่าเป็นกระบวนการของการปฏิรูปของวัฒนธรรมส่วนต่าง ๆ ก็ได้ บูรณาการนี้อาจเกิดขึ้นมากหรือน้อยสุด แต่ปริมาณและความกดดันของวัฒนธรรมใหม่ ทอดแทรกเข้ามาจะมีมากน้อยเพียงใดถ้าปริมาณของสิ่งใหม่นั้นมีไม่มาก สิ่งนั้นก็สามารกรับเอาเข้ามาได้ บูรณาการจะเกิดขึ้นในระดับสูง แต่ถ้าปริมาณของสิ่งใหม่มีมากมายจนเกินความสามารถที่สังคมจะรับไว้ได้ ผลแทนที่จะเกิดบูรณาการกลับจะเกิดการเสื่อมสลายของวัฒนธรรมไป และในระหว่างนี้หากไม่มีวัฒนธรรมใหม่เกิดขึ้น วัฒนธรรมเดิมก็จะสูญดับไป

ผลของการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีวิต อันหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีผลกระทบต่อหลักสูตรของโรงเรียนเป็นอย่างมาก ผลของการกระทบกระเทือนจะเป็นอย่างไรนั้นเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันไป ในตอนก่อนได้มีการชี้ให้เห็นแล้วว่าในยามที่วัฒนธรรมยังคงตัวอยู่ หลักสูตรก็ได้อาศัย

วัฒนธรรมเป็นรากฐาน เพราะฉะนั้นเมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปรากฐานที่จะนำ
 มาใช้ในการวางหลักสูตรก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย ตัวอย่างที่ยกมาในหัวข้อก่อน
 นี้ ย่อมชี้ให้เห็นว่า ในเมื่อวิธีการทำมาหากินเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์ระหว่าง
 ครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ระบบการติดต่อแลกเปลี่ยนสิ่งของเปลี่ยนแปลงไป
 ลักษณะของการเป็นเจ้าของที่ดินเปลี่ยนแปลงไป ฯลฯ ความมุ่งหมายของการศึกษา
 ก็ย่อมต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย ถ้าสัมมนาว่าในท้องถิ่นนวมการศึกษาก็เป็นที่
 เชื่อได้ว่า นักการศึกษาจะต้องได้รับความลำบากใจในเรื่องความมุ่งหมายของการ
 ศึกษาอันมาก วารสารการศึกษาต่าง ๆ ก็คงพากันแสดงความคิดเห็นเพื่อหาความ
 กระจ่างในเรื่องนี้ ในโรงเรียนและในหมู่นักการศึกษาด้วยกันต้องมีการอภิปราย
 ถกเถียงกันว่าโรงเรียนควรสอนเด็กเพื่ออะไร และควรหมั่นเข้มการสอนไปในรูป
 ไต ระวังจนอาจมีบางคนที่ยังมีความเห็นว่าควรยึดแบบเก่าเอาไว้ และบางคน
 ก็เสนอให้เลิกสอนของเก่าไปเสียเลยทีเดียว ความสับสนคงบังเกิดขึ้นไม่น้อย
 เพราะเป็นเรื่องของการตัดสินใจว่าจะเลือกวิถีชีวิตใหม่หรือเดิม

อย่างไรก็ตาม ทักถ่าความนี้เดี๋ยวมหาความว่าปัญหาเรื่องหลักสูตรหนัก
 หนาจนไม่มีหนทางแก้ไขเอาเสียเลยก็เลยเถิด ความจริงสิ่งที่ควรรักษาไว้ก็ยังคงมีอยู่
 เป็นต้นว่าประเพณี ในการเคารพ การรักษา ความสามัคคี ในหมู่พวกเดียวกัน
 ปัญหาใหญ่ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีการเปลี่ยนแปลงก็คือปัญหาเรื่องความรู้สึ
 นึกคิดของบุคคลในท้องถิ่นที่ไม่อาจบังใจตั้งได้ว่าควรจะทำอย่างไรดี ดังนั้นแหละ
 ที่การศึกษาจำเป็นจะต้องวางหลักสูตรเพื่อสร้างแนวทางให้เป็นที่ยอมรับของบุคคล
 สังคมนวม โดยพยายามหาทางปรับวัฒนธรรมเก่าแต่ใหม่เข้าด้วยกันเป็นการสร้าง
 แนวใหม่ออกอันหนึ่งชน รวมความแล้วในการวางหลักสูตรนั้นจะต้องพิจารณา
 หาทางให้หลักสูตรมีแนวความคิดสม่ำเสมอและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทุกฝ่าย หลักสูตร
 ที่ควรรวบรวมความคิดความเห็นของบุคคลสังคมนวมใหญ่ที่ก้าตั้งเป็นอยู่ในขณะนั้น
 ไม่ใช่จะยึดถือเอาแต่ความคิดเดิม ความรู้เดิม และความเชื่อถือเดิมเป็นหลักโดยไม่
 เปลี่ยนแปลง

สำหรับประเทศไทย ความเจริญทางวิทยาการและจักรกลได้เข้ามามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของเราเป็นอันมาก วัฒนธรรมก็ได้แปรเปลี่ยนไปหลายสิ่งหลายอย่าง ความเชื่อดั้งเดิมหลายอย่างได้เสื่อมคลายไปมาก จึงไม่มีปัญหาอะไรที่จะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรกันอยู่เดิมเพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง.

บทที่ ๕

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมกับหลักสูตร

ในบทก่อนเราได้พิจารณาถึงวัฒนธรรมเป็นต้นรวม โดยพิจารณาถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และผลของการเปลี่ยนแปลงอันจะมีต่อหลักสูตรของโรงเรียน อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในสังคม ทศวรรษที่ยี่สิบการศึกษา โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ ที่อาจชักนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมได้ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีความหมายคือหลักสูตรของโรงเรียน ในบทนี้เราจะพิจารณาว่าอะไรบางอย่างที่เปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของบุคคลอย่างไร และความเปลี่ยนแปลงนี้มีความหมายต่อหลักสูตรของโรงเรียนอย่างไร

ผลอันเกิดจาก อิทธิพลของ วิทยาศาสตร์และประยุกต์การ

๑. สร้างงานใหม่ ท้องถิ่นใหม่ และสังคมใหม่ ความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ (Science) และประยุกต์การ (Technology) เท่าที่เป็นมาในระยะหลัง ๆ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ ๑๙ - ๒๐ มีส่วนในการเปลี่ยนแปลงชีวิต และความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นอย่างมาก ในด้านการคมนาคม เรามียานพาหนะที่ช่วยให้สามารถติดต่อกันอย่างรวดเร็วและสะดวก ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ธุรกิจต่าง ๆ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาเป็นแรมเดือน กว่าจะทำสำเร็จก็ร่นเวลามาเป็นวันหรือเป็นชั่วโมงเท่านั้น ในด้านการรักษาสุขภาพ เรามียาใหม่ ๆ ช่วยในการรักษาโรค เรามีวิธีการใหม่ ๆ เกิดขึ้นทางแพทย์ทำให้เราไม่ต้องกังวลกับโรคต่าง ๆ หลายโรคซึ่งแต่ก่อนนี้ไม่อาจรักษาให้หายได้ ในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน เรามีบริการใหม่ ๆ ทั้งในด้านแสงสว่าง น้ำใช้ และอื่น ๆ ทำให้ความเป็นอยู่ภายในบ้านของเราได้รับความสะดวกสบายยิ่งขึ้น นี่เป็นเพียงตัวอย่างเล็กๆ น้อยๆ เท่านั้นที่ชี้ให้เห็นถึงความก้าวหน้าอันเกิดจากวิทยาศาสตร์และประยุกต์การ

ในประเทศที่เจริญกว่าประเทศของเรา เช่น ประเทศในยุโรป และ
สหรัฐอเมริกา ถึงประดิษฐ์ต่างๆ อันเป็นผลของวิทยาศาสตร์และประยุกต์การมี
มากมายจนเหลือที่จะคนานับ กล่าวกันว่าในสหรัฐอเมริกาเวลานี้หนึ่งๆ มีสิ่ง
ประดิษฐ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นไม่ต่ำกว่า ๕๐,๐๐๐ ชิ้น ถ้านับหมดท่วงโลกแล้วเราก็คงไม่
อาจประมาณได้ว่ามีจำนวนเท่าใด

ประดิษฐ์กรรมต่างๆ อันเป็นผลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และ
ประยุกต์การดังกล่าวดำมาแฉวง ความจริงตามองแต่เพียงการเพิ่มความสะดวกรสบาย
และความรวดเร็วมากขึ้นก็ยังไม่ใช้สิ่งแปลกประหลาดอะไร แต่ตามข้อเท็จจริงที่เป็น
อยู่ปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมเกิดขึ้นหลายด้าน และก่อให้เกิดปัญ-
หาทางสังคมอย่างมากมาย นับตั้งแต่ปัญหาภายในครอบครัว ปัญหาในด้านการ
งาน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ไปจนถึงปัญหาอันเกี่ยวกับสันติภาพของโลก

ลองมาพิจารณาดูความเปลี่ยนแปลงบางประการที่เกิดขึ้น ในประเทศของ
เราบ้าง ในเวลานี้มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้น เช่น โรงงานนาตาลที่เกิดขึ้นที่
จังหวัดลำปาง, จังหวัดชลบุรี, จังหวัดอุดรธานี และที่จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่ง
แรกที่เราเห็นก็คอมคนเป็นจำนวนมากได้เข้าประจำทำงานในโรงงานเหล่านั้น ที่
เป็นกรรมกรก็มี เป็นหัวหน้างานก็มี เป็นนายช่างเทคนิคก็มี ส่วนใหญ่ของคน
งานมาจากท้องถิ่นที่ใกล้เคียงโรงงานเหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันผืนแผ่นดินในอาณา
บริเวณจังหวัดอันเป็นที่ตั้งของโรงงานก็ได้ถูกบุกเบิกทำเป็นไร่อ้อย เพื่อเป็นวัตถุดิบ
สำหรับบ่อนโรงงาน บริเวณใกล้ๆ โรงงานจะมีผู้คนมาอาศัยอยู่คับคั่งจน ทำให้
เกิดบ้านพักที่อยู่อาศัยและร้านอาหารต่างๆ ต่อมาก็คงจะมีโรงเรียน สถานพยาบาล
โรงมหรสพและอื่นๆ ที่จำเป็นจน ความเป็นอยู่ของคนโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในท้องถิ่น
นั้นแต่เดิมมาจะมีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ผลของวิทยาศาสตร์ และประยุกต์การ
จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นหลายอย่าง แต่ก่อนเมื่อยังไม่มี โรงงานทุกคนใน
ครอบครัวอาจประกอบอาชีพในการทำนา ทุกคนมีความเป็นอยู่ใกล้ชิดกันและกัน
มาก ความกระตือรือร้นในการก้าวหน้าคงไม่มียู่เท่าใด ความรู้สึกนึกคิดในด้าน

การเปลี่ยนแปลงมีอยู่น้อยมาก หรืออาจไม่มีอยู่เลยก็เป็นได้ ครั้นเมื่อมีโรงงาน
เกิดขึ้นแทนที่ครอบครัวนั้นจะประกอบอาชีพในการทำนาอย่างเดิม เขาเหล่านั้น
อาจจะเปลี่ยนอาชีพ ไปทำไร่่อยหรือไปเป็นกรรมกรประจำโรงงานเล็กก็ได้ ในเมื่อ
เห็นว่ามันจะให้รายได้ดีกว่าเดิม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างน้อยที่สุดก็เปลี่ยนแปลง
ชีวิตประจำวันของครอบครัวนั้นไป การทำไร่่อยก็ลด หรือการไปเป็นกรรม
กรก็ลด ย่อมหมายถึงการปรับตัวใหม่ต่อสภาวะใหม่ที่ยังไม่เคยได้พบเห็นมาก่อน ทุก
สิ่งทุกอย่างจะค่อย ๆ เปลี่ยนไปแม้จะไม่รวดเร็วเหมือนความเร็วของกระแสลม แต่
ไม่ช้าไม่นานความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จะเริ่มปรากฏให้เห็นได้ชัด วัฒนธรรมใน
การแต่งกายกีด การพูดจากีด การเคารพซึ่งกันและกันกีด ย่อมเปลี่ยนแปลงไป
เนื่องจากผลของวิทยาศาสตร์และประยุกต์การที่เข้ามาครอบงำท้องถิ่นนั้น

แต่ก่อนนั้นเมื่อเรายังไม่มีถนนหนทาง ไม่มีรถไฟใช้ การไปมาหาสู่ของ
บุคคลในท้องถิ่นต่าง ๆ เกือบไม่ค่อยมี การติดต่อทำมาค้าขายก็คงทำกันเฉพาะ
กลุ่มบุคคลที่อยู่ในท้องถิ่นเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ การติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ นอก
ท้องถิ่นแม้จะมีบ้างก็น้อยมาก การตั้งถิ่นฐานที่อยู่พักรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนไม่
กระจัดกระจายออกไป เมื่อถนนหนทางและรถไฟเกิดขึ้น ผู้คนเริ่มติดต่อกัน
สะดวกขึ้น และได้มีการย้ายถิ่นที่อยู่กันมากขึ้น ท้องถิ่นบางแห่งที่ยังไม่เคย
ไปอยู่ เมื่อมีถนนหนทางหรือทางรถไฟผ่านไปถึงก็กลับปรากฏว่ามีคนไปอาศัยอยู่
ทำให้เกิดชุมชนใหม่และท้องถิ่นใหม่ขึ้น เป็นการขยายบ้านเมืองให้กว้างขวาง
ออกไป เรือกสวนไร่นาเกิดเพิ่มขึ้น การค้าขายติดต่อออกเพราะมีตลาดเพิ่มขึ้น
โรงงานอุตสาหกรรมสามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้น ผู้คนก็จะมารวมกันอยู่ในเมือง
ใหญ่ ๆ ที่มีโรงงานมากขึ้นโรงงานบางอย่างอาจต้องเลิกกันไป เพราะผลของ
ประสิทธิภาพทางการผลิตของโรงงานที่อาศัยวิทยาศาสตร์และประยุกต์การ

สรุปแล้วย่อมจะเห็นได้ว่าสิ่งหนึ่งที่มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และ
ประยุกต์การได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแก่สังคมก็คือ การสร้างงานใหม่และ
การทำตางานเก่าบางอย่างให้สูญสิ้นไป อีกสิ่งหนึ่งก็คือ การบุกเบิกเข้าไปใน

ท้องถิ่นใหม่ที่ยังไม่มีผู้ใดได้เคยพบเคยเห็นมาก่อน นอกจากนกคอกการ รวบรวมเอา
กลุ่มบุคคลเข้าไว้เป็นสังคมใหญ่ และค่อยๆ ทำลายความเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ให้
หายไปทุกที ประเทศไทยเรายังมีหมู่บ้านเล็กๆ อยู่อีกมากแต่ก็ไม่ช้าไม่นานสิ่ง
ที่เราเคยเห็นอยู่นี้ก็จะต้องหมดไป ในเมื่อความจริงได้แผ่กระจายไปถึงหมู่บ้าน
เหล่านั้น

๒. เพิ่มความจำเป็นในการที่ต้องเชี่ยวชาญในงาน เฉพาะอย่าง
และในการที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีก
ประการหนึ่งที่เป็นผลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และประยุกต์การก่อก
บุคคลจำต้องมีความเชี่ยวชาญในงานเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่าง โรงงานหนึ่งๆ ย่อม
ต้องการผู้ชำนาญในด้านต่างๆ กันหลายด้าน เช่นผู้ชำนาญการไฟฟ้าผู้ชำนาญ
การจักรกล ผู้ชำนาญการทำแผนผัง ผู้ชำนาญการก่อสร้าง ผู้ชำนาญ
การขนส่ง ผู้ชำนาญการติดต่อซื้อขาย ฯลฯ เป็นต้น ความจำเป็นที่เกิดขึ้น
ย่อมช่วยให้แขนงของงานและความรู้แตกแยกออกเป็นหลายสาขา เป็นผลกระทบ
กระเทือนต่อการศึกษาในแง่ของการที่ต้องช่วยจัดเตรียมบุคคลสำหรับปฏิบัติงานใน
หน้าที่ต่างๆ ไว้ให้พร้อม การเพิ่มพูนของสาขาความรู้แม้จะมีประโยชน์ในการ
ส่งเสริมความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์ และประยุกต์การอันถึงผลดีอันมาสู่ความ
กินดีอยู่ดีของบุคคลส่วนรวมก็ตาม แต่เมื่อมองในแง่ของการที่บุคคลต้องแยก
ตัวออกเพื่อมุ่งในงานเฉพาะ สิ่ง เฉพาะ อย่าง ของตน และทำให้ทักษะ ของ แต่ละคน
แคบเข้าแล้วการเพิ่มพูนดังกล่าวก็นับว่าได้สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นแก่วงการศึกษายุ
ไม่ใช่หยอช้อย ผลอันหม่อมกระทบกระเทือนถึงหลักสูตรโรงเรียนด้วย โรงเรียนที่
มองเห็นปัญหาแต่เพียงชนิดเดียวที่จะต้องจัดหาผู้ชำนาญการแต่ละอย่างให้เกิดสังคม
ให้ได้ก็ควรจะแบ่งหลักสูตรของตนออกเป็นรายวิชาย่อยๆ เพื่อให้ผู้เรียนเชี่ยวชาญ
เฉพาะวิชา การฝึกฝนอบรมเด็กก็จะเป็นไปในรูปของการฝึกฝนอบรม นักคณิต
ศาสตร์, นักภาษาศาสตร์, และนักประวัติศาสตร์ ความล้มเร็วหรือ ความล้ม
เหลวของเด็กเลยขึ้นอยู่กับมาตรฐานของการเป็นผู้เชี่ยวชาญต่างๆ เหล่านั้น ในทาง

ตรงข้าม โรงเรียนที่มองเห็นภัยของกรรมที่ค้ำหน้าแคบ ๆ ของบุคคลและเห็นความ
จำเป็นของภารกิจจะต้องสร้างความรู้สึกรู้จักในการที่ต้องฟังพหุภาษาด้วยกันให้เกิดชน กิจะ
พยายามวางโปรแกรมการศึกษาของคนให้อยู่ในลักษณะที่เป็นลูกโซ่เกี่ยวพันกันไป
ทำให้มองดูเป็นหน่วยใหญ่ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก

๓. สร้างความรู้สึกรู้จักคิดใหม่เกี่ยวกับโลกและจักรวาล ความ
ก้าวหน้าในการสร้างยานอวกาศ การสำรวจจรด และดาวเทียม อันเป็นความ
พยายามของมนุษย์ที่พยายามจะเดินทางไปยังดาวนพเคราะห์ดวงอื่นเท่าที่เรารู้ได้ทราบ
กันในทุกวันนี้ทำให้ความรู้สึกรู้จักคิดของบุคคลทั่วไปเปลี่ยนแปลงไปมาก ความ
รู้สึกที่ว่าโลกเราน่ากว้างใหญ่ไพศาลกำลังเปลี่ยนแปลงไปจนหมดสิ้น นอกจากถ้าจะมอง
โลกเล็กลงมากแล้ว ยังมองเห็นกันอีกว่า ประเทศใดก็ตามจะอยู่โดดเดี่ยวโดยไม่มี
ติดต่อฟังพหุภาษาผู้นอนนยอมนั้นไปไม่ได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทีใดทีหนึ่งในโลก
นั้นย่อมมีผลกระทบกระเทือนถึงสิ่งอื่น ๆ ของโลกด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างโลก
และดาวดวงอื่น ๆ กำลังเพิ่มขึ้นทุกขณะ เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ในอนาคตเราไม่
อาจพูดได้ว่าเราเป็นเพียงโลกเดียวที่มีสิ่งมีชีวิตอาศัยอยู่ เราอาจพบว่าเรามีโลก
เพื่อนบ้านอีกหลายโลก แต่ละโลกล้วนมีความสัมพันธ์กับโลกของเรา เหตุการณ์
ที่อาจเกิดขึ้นดังใดก็ตามมานยอมนั้นทำให้เราเกิดความรู้สึกว่า โลกของเราจำเป็นต้อง
มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้น ชาติต่าง ๆ จำเป็นต้องหันหน้าเข้าหากัน
รวมกำลังความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความแตกแยกอาจหมายถึงความ
เฉียดประชิด และความหายหน้ากันเป็นได้ การสร้างความรู้สึกรู้จักคิดใหม่ของการศึกษา
ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และเป็นหน้าที่ของผู้วางหลักสูตรจะต้องใช้วิจารณญาณว่า
ควรจะทำอย่างไร

๔. สร้างความรู้สึกรู้จักคิดใหม่เกี่ยวกับความเป็นความตายของ
มนุษยชาติ หลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา วิวัฒนาการในการสร้างอาวุธ
และเครื่องประหารชีวิตต่าง ๆ สำหรับการสงครามได้ก้าวหน้าไปเป็นอันมาก
อาวุธทุกชนิดได้รับการปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพในการทำตายสูง ระเบิดนิวเคลียร์

อาวุธนิวเคลียร์ และพวกรบปรนาคต่าง ๆ ย่อมเป็นพยานได้เป็นอย่างดี ประสิทธิภาพ
 ในการทำลายอันกว้างใหญ่ไพศาลของอาวุธใหม่ ๆ เหล่านี้ ได้ก่อให้เกิดความรู้สึก
 กันทั่วไปแล้วว่า หากสงครามใหญ่เกิดขึ้นอีกเมื่อใดโลกก็คงถึงซึ่งความวิบัติเหมือน
 มนุษยชาติจะถูกทำลายไปเกือบหมดสิ้น และโลกจะต้องหันกลับเข้าสู่ยุคโบราณ
 เหมือนกับสมัยเมื่อหลายพันปีมาแล้วอีกครั้งหนึ่ง ความรู้สึกดังกล่าวทำให้เห็นว่
 การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนานาประเทศให้แน่นแฟ้นอยู่เดิมนั้น จะเป็น
 บัศจรรย์ในการป้องกันสงคราม

ความขัดแย้งกันในระหว่างชาวโลกเสรีประชาธิปไตย และชาวโลกที่นิยม
 ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เป็นอยู่ในขณะนี้ เป็นปัญหาที่ใหญ่ และอาจเป็นชนวนแห่ง
 สงครามมหาประลัยครั้งใหม่ได้ ถ้าเหตุแห่งความขัดแย้งเนื่องมาจากความแตก
 ต่างในแนวปรัชญาชนรากฐานของทั้งสองฝ่าย เป็นการยากอย่างยิ่งที่จะให้ฝ่ายใด
 ฝ่ายหนึ่งเห็นคล้อยตามอีกฝ่ายหนึ่งไปได้ ถ้าหากว่าโลกนี้จะอยู่ได้ด้วยความสันติสุข
 ต่อไปได้แล้ว ทั้งสองฝ่ายก็ต้องพยายามหาทางที่จะอยู่ร่วมกันโดยไม่พยายามทำลาย
 กันและกัน และโดยไม่พยายามบีบบังคับให้ อีกฝ่ายหนึ่ง คล้อยตามความคิดเห็นของ
 ตน การอยู่ร่วมกันโดยวิธีดังกล่าวนี้ต้องอาศัยความมี ใจกว้างขวางของทุกฝ่าย โดย
 เอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยพยายามมองเห็นแง่ดีของอีกฝ่ายหนึ่ง และโดยพยายาม
 หากความร่วมมือเป็นส่วนหนึ่งของทั้งสองฝ่ายแล้วช่วยกันส่งเสริม

การศึกษาอันมีความสำคัญในการสร้างทัศนคติ ให้แก่เด็กในแนวใหม่
 อย่างยิ่ง ปัญหาที่ว่าทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ เพราะการศึกษาหากความรู้และข้อ
 เท็จจริงอันเกี่ยวกับแนวปรัชญาของแต่ละฝ่ายนั้น ยังไม่อาจประกันได้ว่าทำได้ใน
 วงเขตกว้างขวางเพียงพอ หลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนที่มุ่งหาความ
 สำเร็จในแง่ของอหาศัยความรอบรู้ และความรอบคอบของผู้วางหลักสูตร
 ประกอบกัน

ผลอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพของบ้านเมือง

๑. ความคิดเห็นของบุคคลเกิดความแตกแยกขาดความเป็นกลุ่มเป็นก้อน เมืองไทยของเราขณะนั้นมณฑลเทศาภิบาลมีพลเมืองเป็นจำนวนมากและมีธุรกิจหลายสาขา เกิดชนหลายแห่ง แต่ในขณะเดียวกันก็มีชนอีกเป็นจำนวนมากที่ยังเป็นชนบทและเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ห่างไกลจากความเจริญผู้คนทาศักย์อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลแห่งหนึ่งย่อมมีสภาพแตกต่างกันหลายอย่างนับตั้งแต่ความรู้สึกรู้จักกันก็คิดไปจนถึงความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน สำหรับพวกที่อยู่ในท้องถิ่นเป็นชนบทนั้น ความเป็นนาหนึ่งใจเดียวกันของบุคคลในท้องถิ่นมีมาก ทุก ๆ คนที่อยู่ในท้องถิ่นมักมีความคิดเห็นความเชื่อมั่น และอุดมคติลึกลับต้องไปในแนวเดียวกัน แต่ละคนก็เกิดมาย่อมได้รับการปรุงแต่งให้มีความเป็นชาวชนบททุกกระเบียดนิ้ว ทุกคนจะรู้สึกว่าคุณไม่ได้ถูกทอดทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยว และมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่จริง ๆ ความรู้สึกเป็นนาหนึ่งใจเดียวกันของชาวชนบท รวมทั้งการที่ต้องมีการสมาคมอยู่ในวงแคบ มีส่วนจำกัดวงความคิดของชาวชนบทอยู่น้อย เห็นได้จากวิถีการทำมาหากิน การจัดที่อยู่อาศัย การรักษาสุขภาพ การเลือกอาหาร การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่แสดงให้เห็นถึงความไม่รู้จักเปลี่ยนแปลงให้เป็นที่ไปตามกาลสมัย ถ้าเหตุนี้เนื่องมาจากการขาดการคมนาคมติดต่อเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าชาวชนบทจะมีข้อบกพร่องอยู่บ้างในการทรมานความคิดแคบ ๆ แต่ส่วนดีก็มีอยู่ในแง่ของการที่รวมกันอยู่ได้เป็นกลุ่มเป็นก้อน เป็นหลักให้แต่ละบุคคลมีที่ยึดเหนี่ยวและช่วยให้สามารถรักษาศักยภาพของคนให้อยู่ในคุณสภาพได้ดี ประโยชน์นั้นเห็นได้ชัดจากประจักษ์พยานที่ชาวชนบทเป็นโรคเกี่ยวกับประสาทน้อยกว่าชาวกรุงมากและเด็กชนบททวด ๆ ไป มักมีสุขภาพทางจิต และการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมของตนดีกว่าเด็กชาวกรุง ซึ่งอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ยุ่งยากและลึกลับซับซ้อน

ความเจริญของเมืองใหญ่ ๆ ในด้านธุรกิจ อุตสาหกรรม และพาณิชย์-กรรม ตลอดจนความแออัดของประชาชนพลเมือง และความลึกลับซับซ้อนของ

สังคม ทำให้คนที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ ถูกตัดขาดจากส่วนรวม แต่ละคนมักจะพัวพันอยู่กับกลุ่มของตนที่มีอาชีพอย่างเดียวกัน หรือไม่มีความสนใจพิเศษอย่างเดียวกัน เช่น ในวงของสมาคมและสโมสร เป็นต้น ความรู้สึกในเรื่องตัวใครตัวมันจะเกิดมากขึ้น รวมทั้งการแก่งแย่งแข่งขันซึ่งกันและกัน และสิ่งเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวกรุงหรือคนในเมืองใหญ่ ๆ เกิดความรู้สึกผิดปกติกังขาใจได้ง่าย และเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้มีอาชญากรรม, ทัศนวิบัติกรรม และโรคทางประสาทเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

การที่บุคคลในเมืองใหญ่ ๆ ต้องพัวพันอยู่กับงานอาชีพของตนเป็นส่วนใหญ่ทำให้ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนพฤติกรรมต่าง ๆ ได้รับการปรุงแต่งไปตามลักษณะอาชีพนั้น และเป็นไปในแง่ของการรักษามลประโยชน์ที่ตนได้รับอยู่ในสังคมใหญ่ ๆ เราจึงจะเห็นว่าอิทธิพลที่ครอบงำความคิดความเห็นของประชาชนทั่วไปนั้นแทนที่จะเป็นของส่วนรวม มักจะเป็นของผู้มีอิทธิพลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ย่อมเป็นโอกาสที่แต่ละกลุ่มบุคคลจะใช้ความสามารถของตนในทางโฆษณา เพื่อให้ประชาชนทั่วไปยอมรับนับถือ การพิจารณาเหตุผลเกี่ยวกับการโฆษณาต่าง ๆ จึงนับว่าเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นสิ่งหนึ่งของการศึกษาพึงเอาใจใส่เพื่อหาทางช่วยให้เด็ก ๆ ซึ่งจะโตเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าสามารถตัดสินใจได้ถูกต้องมีเหตุผล ไม่เชื่อในคำโฆษณาชวนเชื่อโดยปราศจากการใคร่ครวญให้ถ่องแท้เสียก่อน

มีข้อน่าสังเกตอีกอย่างหนึ่ง คือในสังคมใหญ่ ๆ ชีวิตประจำวันของเด็กและผู้ใหญ่มีความแตกต่างกันเป็นอันมาก ผิดกับในชนบทหรือท้องถิ่นเล็ก ๆ ซึ่งเด็กกับผู้ใหญ่อายุต่างกันมากใช้ชีวิตประจำวันอย่างเดียวกัน เราจะเห็นว่าในชนบทเขาชนเด็กจะออกทำงานกับพ่อแม่ตลอดทั้งวัน พ่อตกเย็นลงกักตบบ้านมาพร้อม ๆ กัน แต่ในกรุงนั้นธุรกิจที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ลูก ๆ ไม่อาจติดตามไปด้วยได้ เพราะฉะนั้นชีวิตของเด็กและผู้ใหญ่จึงแตกต่างกันไปอย่างหามือเป็นหลุมมือ สิ่งนี้เป็นข้อน่าคิดอย่างยิ่งสำหรับการศึกษา ปัญหาที่จะต้องขบคิดและแก้ให้ตกไปก็

คือว่า จะจัดโปรแกรมการศึกษาอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นกวีเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะรับภาระกิจต่าง ๆ ในเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ และทำอย่างไรจึงช่วยให้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่เกิดความเข้าใจและสามารถปรับตนให้ประสานกันได้ ทั้ง ๆ ที่มีหน้าที่ในชีวิตประจำวันต่างกัน

๒. เกิดความแตกต่างระหว่างชีวิตครอบครัวชาวกรุง และชาวชนบท คำว่าครอบครัว เราหมายถึงสามีภรรยาและเด็ก หรือพ่อแม่และลูก ซึ่งมีสายสัมพันธ์ร่วมกัน มีความรู้สึกนึกคิดและมีผลประโยชน์ร่วมกัน ครอบครัวของประเทศไทย บัดนี้ขันนี้อาจจำแนกออกได้เป็นสองพวก คือ ครอบครัวชาวชนบทพวกหนึ่ง และครอบครัวชาวกรุงพวกหนึ่ง ในชนบทชีวิตครอบครัวมีลักษณะเฉพาะ และมีสภาพคล้ายคลึงกันเกือบทุกแห่ง ลักษณะที่สำคัญของครอบครัวชาวชนบทก็คือ การเป็นทั้งผู้ผลิต (Producer) และผู้บริโภค (Consumer) ในเวลาเดียวกัน ตามชนบทต่างๆ เราจะเห็นว่าเกือบทุกครอบครัวมีตนดำรับทำการเพาะปลูก ผลิตผลของการเพาะปลูกส่วนใหญ่ จะถูกนำมาเก็บรักษาไว้ เป็นเสบียงกรังของครอบครัวต่อไป บ้านแต่ละหลังในชนบทมีการทำนาทำไร่จึงมีขงชาวหรือขงนางดำรับเก็บผลิตผลทำได ในบหนึ่ง ๆ นอกจากนั้นแต่ละบ้านก็จะเลี้ยง เป็ด ไก่ หมู และปลูกผักไว้ดำรับเป็นอาหารอีกด้วย ชีวิตครอบครัวของชาวชนบทแม้จะซ้ำซากกันทุกวัน แต่กลับสร้างความใกล้ชิดให้แก่สมาชิกในครอบครัวได้มาก ทุกคนทั้งเด็กและผู้ใหญ่ต่างมีหน้าที่รับผิดชอบที่ต้องช่วยกันทำ ทุกคนต่างมองเห็นคุณค่าของงานที่แต่ละคนทำได้ ความใกล้ชิดกันระหว่างพ่อแม่กับลูก หรือผู้ใหญ่กับเด็กในชนบทเป็นโอกาสที่ช่วยให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมเป็นไปอย่างได้ผล เราอาจกล่าวได้ว่าในชนบทนั้นวัฒนธรรมภายในครอบครัว คือกระแสเงินของวัฒนธรรมท้องถิ่น ครอบครัวชนบทจึงนับได้ว่าเป็นหน่วยที่สำคัญยิ่งในการสร้างเสริม และรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมต่าง ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งครอบครัวชนบทเป็นแหล่งสำคัญในการสร้างบูรณาการของวัฒนธรรม (Cultural Integration) ทำให้เกิดความเป็นท่อมเป็นก้อนเป็นแบบฉบับสำหรับปฏิบัติและยึดถือกันต่อ ๆ มา อย่างไรก็ตามมีข้อน่าสังเกต

ว่าในชนบทนั้นระดับสภาพของเด็กไม่มากนัก ผู้ใหญ่มีสิทธิอำนาจเหนือเด็กอย่าง
สมบูรณ์ หน้าที่ของเด็กก็คือการเชื่อฟังและการยอมรับนับถือ ดังเหล่านั้นอาจทำ
ให้เด็กในชนบทขาดความคิดริเริ่มไปบ้าง แต่ความเคยชินที่ได้รับประกอบกับ
สถานการณ์ของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ทำให้สามารถรักษาดุลยภาพของบุคคลิก-
ภาพของตนไว้ได้

ครอบครัวชาวกรุงซึ่งหมายถึงครอบครัวที่มีถิ่นฐานอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ มี
มีความเป็นอยู่แตกต่างกับครอบครัวในชนบทเป็นอันมาก ความเจริญก้าวหน้าทาง
วิทยาศาสตร์และประยุกต์การ และการแผ่ขยายของธุรกิจต่าง ๆ ได้ทำให้สถานะ
บ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไป ครอบครัวชาวกรุงไม่ได้รับรักษาดุลยภาพของความเป็นอยู่
ผลิตและผู้บริโภคไว้โดย ผลิตผลต่าง ๆ ที่แต่ละครอบครัวนำมาใช้เป็นเครื่อง
อุปโภคบริโภค หากไม่มาจากท้องถิ่นในชนบทก็มาจากโรงงานอุตสาหกรรม
ที่ค้ำของบุคคลในครอบครัวเกี่ยวกับการผลิตขึ้นมาเองเพื่อเก็บไว้ใช้เอง แทบจะว่า
ไม่มีเหลืออยู่ ที่ค้ำของส่วนใหญ่มุ่งไปในด้านการแลกเปลี่ยน ทดแทน แข่งขัน จัดการ
และการปรับตัว ชีวิตประจำวันของครอบครัวชาวกรุงเริ่มด้วยการที่ต่างคนต่างไป
และต่างคนต่างทำและมักจะลงเอยด้วยลักษณะการอยู่อย่างเดียวกัน ทุก ๆ เข้าพ่อ
จะต้องออกจากบ้านไปทำงานยังสถานที่ใดที่หนึ่ง อาจเป็นโรงงาน สถานทวิราชการ
หรือองค์การค้าอุตสาหกรรมก็ได้ ลูกก็จะออกจากบ้านแต่เข้าไปโรงเรียน
บางคนก็โตหน่อยและไม่สนใจในการเรียนหรือไม่สามารถเรียนได้ เนื่องจาก
เหตุผลทางเศรษฐกิจหรืออื่นใดก็ตาม คงจะไปทำงานทำนองเดียวกับพ่อ ส่วนแม่
นั้นปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ที่อยู่บ้านก็ดูแลงานบ้านและ
ลูกเด็ก ๆ คอยจนกว่าทุก ๆ คนในครอบครัวจะกลับมา ชีวิตของพ่อแม่ลูกไม่
ค่อยได้มีเวลาอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันเหมือนครอบครัวชาวชนบท ในตอนเย็น
ตอนค่ำทุกคนก็กลับมาจากนอกบ้านจวนแต่เห็นดเห็นอย ทุกคนต้องการพักผ่อน
ต่างคนจึงต่างปลีกเวลาสำหรับการพักผ่อนของตน บางครั้งพ่อก็ก้อออกไปสโมสร
ไปเยี่ยมเยียนเพื่อนฝูง พวกลูก ๆ ก็อาจไปดูภาพยนตร์หรือดูกีฬาต่าง ๆ ความ

ใกล้ชิดระหว่างสมาชิกในครอบครัวได้ถูกจำกัดลงเนื่องจากกิจกรรมที่แต่ละคนต้อง
 ทำ และด้วยเหตุนี้ความสำคัญของการครอบครัว ในด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรมแก่เด็ก
 และในด้านการสร้างเสริมบูรณาการของวัฒนธรรมจึงลดน้อยลง เด็ก ๆ ในเมือง
 ใหญ่ ๆ มีเสรีภาพและอิสรภาพมากขึ้นเพราะพ่อแม่ใช้เวลาควบคุมน้อยลง แต่
 ขณะเดียวกันการขาดความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดจากพ่อแม่ ทำให้เด็กรู้สึกขาดสิ่ง
 ยึดเหนี่ยว และมีประพฤติก่อนอกนอกกฎได้ง่าย ความแตกต่างกันในชีวิต
 ประจำวันของเด็กและผู้ใหญ่รวมทั้งความยุ่งยากลำดับซับซ้อนของสังคม ทำให้
 เด็กในกรุงต้องเพิ่มความสามารถในการปรับตัวขึ้นอีกมาก ซึ่งหมายถึงความยืด
 หยุ่นของอารมณ์อย่างหนึ่ง การปฏิบัติในทางที่ถูกต้องในสังคมใหม่ โดยอาศัย
 การศึกษาและวัฒนธรรมที่ได้รับมาเป็นเครื่องช่วยอย่างหนึ่ง และการใช้ความรู้
 และทักษะช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาวะใหม่อีกอย่างหนึ่ง ทั้งหมดนี้มีความ
 หมายว่าการที่จะประสบความสำเร็จได้ในสังคมใหญ่ ๆ นั้น ความยืดหยุ่นของ
 บุคลิกภาพอย่างเดียวหาเป็นการเพียงพอไม่ ยังต้องการศึกษาอบรม ต้องการ
 ความรู้และทักษะในสิ่งที่ต้องการปฏิบัติควบกันไปด้วย

๓. เกิดปัญหาขัดแย้งมากขึ้นระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ ในกรุง มีข้อ
 ดังเกิดขึ้นอย่างหนึ่ง คือ ความไม่ลงรอยกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ภายใน
 ครอบครัวซึ่งมักเกิดขึ้นแก่ครอบครัวชาวกรุงมากกว่าครอบครัวชนบท ความไม่
 ลงรอยนี้ไม่ได้จำกัดอยู่ในวงครอบครัวเท่านั้น ตามโรงเรียนระหว่างครูกับเด็ก
 หรือตามสถานที่ต่าง ๆ หมดเด็กและผู้ใหญ่นั่งกันอยู่ ก็มักเกิดชนเล่ห์มอ ๆ สิ่ง
 นี้ว่าสำคัญมากและเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดเด็กเกรงและอาชญากรรมวัยรุ่นชน

Kingsley Davis เขียนไว้ในวารสาร American Sociological Review ฉบับเดือน
 สิงหาคม ๑๙๕๐ เป็นบทความเรื่อง The Sociology of Parent-Youth Conflict
 กล่าวถึงสมมุติฐานของการไม่ลงรอยระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในสังคมตะวันตก ว่ามี
 รวมอยู่ทั้งหมด ๘ ประการ คือ

ก. ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วมาก เด็กที่เกิดมาในยุคใหม่จึงไม่ได้รับกตัญเื้อของสังคมเก่าไ้ว้เลย สิ่งที่เกิดได้รู้ ได้เห็นได้รับฟังล้วนแต่เป็นสิ่งใหม่ ๆ ทั้งสิ้นความจำเป็นของเด็กในด้านกรปรับคอกเพื่อใหเขากบสิ่งใหม่ที่แปรเปลี่ยนไปอยู่ทุก ๆ วันนั้นให้ได้ขณะเดียวกันชีวิตของผู้ใหญ่ส่วนใหญได้ผ่านมาในบรรยากาศของสังคมเก่า และมีทัศนคติในสิ่งต่าง ๆ ที่ดเามาตราการของสังคมเก่าเป็นเครื่องวัดอยู่เต็มอ ดังนั้นทัศนคติของเด็กและผู้ใหญ่จึงต่างกัน เพราะรากฐานที่แต่ละฝ่ายยึดถือเป็นเกณฑ์ในการกำหนดทัศนคติของตนนั้นไม่เหมือนกัน ปัญหาจะแก้ไ้ก้กตอเมื่อผู้ใหญ่ปรับคอกให้ทันสมัยขึ้น และขณะเดียวกันให้เด็กได้รับการช่วยเหลือให้มีความฉลาดมีความรู้ความเข้าใจสังคมที่ตนอาศัยอยู่ และสามารถวิเคราะห์ว่าสิ่งใดในสังคมดีไม่ดีย่างไร นอกจากนั้นยังต้องเข้าใจหน้าที่ของตนและของผู้ใหญ่ ตลอดจนสิทธิอันพึงมฟงไ้ของแต่ละฝ่ายด้วย การศึกษาคงหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบในเรื่องนี้ไปไม่พ้น

ข. ความแตกต่างกันในเรื่องการมองความเป็นจริงเนื่องจากผู้ใหญ่เป็นผู้ผ่านชีวิตมามากไ้รู้ไ้เห็นมามาก เพราะฉะนั้นจึงมองดูโลก ดูสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้นการกระทำของผู้ใหญ่จึงมักรอบคอบและมีเหตุผล ส่วนเด็กโดยเฉพาะเด็กในวัยรุ่นและก่อนวัยรุ่นส่วนใหญยึดเอาอคติเป็นทตั้ง และชอบคิดชอบฝันในสิ่งซึ่งเป็นไปไม่ได้ ทัศนคติของเด็กและผู้ใหญ่ในเรื่อง ๆ เดียวกันจึงมักแตกต่างกันเต็มอ ยกตัวอย่างในเรื่องของการสูญเสียสิ่งทีตนรักหรือปรารถนาไป สำหรับผู้ใหญ่ส่วนใหญถือว่เป็นธรรมดาและไม่คิดวิตกกังวลมากจนเกินสมควร ความเสียใจอาจมีไ้แต่ไ้ไม่ควรก่อให้เกิดผลร้ายในด้านอื่น ๆ ตามมาภายหลัง แต่เรื่องทำนองเดียวกันนั้นเมื่อเกิดชนกับเด็กโดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นจะปรากฏว่ามีบ่อยครั้งทำให้ขาดสติสัมปชัญญะ และกระทำในสิ่งที่ไม่สมควร เด็กส่วนใหญ่มยังไม่เข้าใจในการเป็นอนิจจังของสิ่งต่าง ๆ ความเป็นนักอุดมคตินิยม (Idealist) ของเด็กและความเป็นนักลัจนิยม (Realist) ของผู้ใหญ่ทำให้ทั้งสองฝ่ายมีความเห็นไม่ตรงกันเกือบทุกเรื่องไป

ก. ความแตกต่างในสถานะทางสังคมของเด็กและผู้ใหญ่ ตาม
 ขรรคมดาผู้ใหญ่อยอมมีหน้าที่การงาน มีอาชีพ มีทรัพย์สิน มีความเป็นพ่อคนแม่คน
 ช่างต่าง ๆ เหล่านี้เด็กยังไม่มี ผู้ใหญ่เมื่อตกอยู่ในสภาพใดก็ย่อมจะคิดจะมองเห็น
 สิ่งต่าง ๆ โดยเอาสถานะของตนเป็นเครื่องวัด เช่น ถ้าเป็นครกมักจะวัดสิ่งต่าง ๆ
 ที่เด็กควรทำโดยอาศัยความเป็นครกเป็นหลัก ถ้าเป็นทหารก็อาศัยหลักเกณฑ์ต่างๆ
 ของทหารเป็นเครื่องวัด เป็นต้น นี้พูดเฉพาะในแง่ของสถานะในด้านกรอาชีพเท่า
 นั้น ถ้าพิจารณาในด้านอื่น ๆ รวมเข้าด้วยกัน ก็จะเห็นว่ามีโอกาสมากมาย
 เหลือเกิน ที่สิ่งเหล่านี้ให้ทัศนะของเด็กและผู้ใหญ่แตกต่างกัน นอกจากนั้นความ
 ต่างของผู้ใหญ่เองในการที่ตกอยู่ในสังคมต่างกัน ยังเป็นสาเหตุที่สร้างความ
 ตั้งใจให้แก่เด็กด้วย ความขัดแย้งกันระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ในทำนองนี้เรามัก
 มองข้ามกันไปเสียเป็นอันมาก แต่แท้จริงแล้วเป็นเรื่องสำคัญอยู่ไม่น้อยและเป็น
 สาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดเด็กเกเรขึ้น ผู้ใหญ่และโรงเรียนควรตระหนักในความจริง
 ซอและพยายามเข้าใจเด็กในแง่ของเด็กเองบ้าง ความจริงเด็กก็กำลังเคืองตัว
 เขาตั้งวงสังคมของผู้ใหญ่อยู่ทุกขณะแล้ว อนาคตของผู้ใหญ่นักคือความภาคภูมิใจ
 ที่เกิดจากเด็ก แต่อนาคตของเด็กเป็นความภาคภูมิใจ อันจะเกิดขึ้นจากตัวของเขา
 เอง เราต้องพยายามเข้าใจความจริงในชั้นนี้

ง. ความขัดแย้งกันเองในระเบียบปฏิบัติของผู้ใหญ่ การกระทำของ
 ผู้ใหญ่เวदानมอยู่หลายอย่างที่ขัดแย้งกันเอง และเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กถวิลหาเป็นข้อ
 โต้แย้งได้ ยกตัวอย่าง เช่น เรื่องบุหรื สุรา และของมีนเมาต่าง ๆ พ่อแม่
 ผู้ปกครองตลอดจนครูบาอาจารย์ย่อมจะสั่งสอนเด็กว่าเป็นของไม่ดี ไม่ควรสูบบุหรื
 และเสพยาสุรา แต่ขณะเดียวกันผู้ใหญ่หรือพ่อแม่ผู้ปกครองที่อยู่ในวงการสุราและ
 บุหรืก็มีความเห็นว่าจะต้องเพิ่มปริมาณการผลิตให้มากขึ้น เพื่อจะได้ช่วยให้ประเทศ
 ชาติมีรายได้มากขึ้น รัฐเองก็ส่งเสริมการผลิตสิ่งเหล่านี้ ตกตงเด็กได้รับทราบ
 ทัศนะสองอย่างในเวลาเดียวกัน สิ่งนี้เด็กต้องทำก็คือ เลือกว่าจะตามอย่างไหน
 การเลือกนี้ต้องอาศัยความฉลาด อาศัยการฝึกฝนที่เด็กได้รับ อาศัยความรอบคอบ

ในการมองเห็นผลอันจะบังเกิดขึ้นในระยะยาว เพราะฉะนั้นในบางครั้งเด็กก็อาจ
ตัดสินใจผิด ๆ และมักมีความเห็นขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้

นี่เป็นเพียงตัวอย่างที่มองเห็นได้ง่าย ยังมีการกระทำปลีกย่อยอีกมาก
ซึ่งเป็นการกระทำเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่มีผลกว้างขวาง เช่น เรื่องการปกครองเด็ก
ในบ้าน เด็กที่ถูกกดขี่บีบบังคับมาก ๆ ย่อมจะเทียบเคียงความเป็นอยู่ของครอบครัว
ของตนกับครอบครัวอื่น เมื่อเห็นว่าบางครอบครัวให้ความเป็นประชาธิปไตยแก่
เด็กมาก ก็ถือเอามาเป็นข้อโต้แย้งผู้ปกครองของตน ในขณะที่เดียวกันอาจเป็น
ได้ ที่ผู้ปกครอง จะยกตัวอย่างครอบครัวที่บีบบังคับเด็กในความปกครองมากกว่าตน
เป็นการโต้ตอบบ้าง ดังนั้นความขัดแย้งระหว่างสองฝ่ายย่อมยากแก่การระงับให้หมด
สิ้นไป

ความขัดแย้งในระหว่างผู้ใหญ่อันเอง เป็นเรื่องที่โรงเรียนควรเอาใจใส่
และพยายามหาทางช่วยให้ทั้งสองฝ่ายเข้าใจ ควรถือว่าเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของ
โรงเรียนที่จะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าว

๑. ความห่างเหินกันระหว่างบุคคลในครอบครัว ในปัจจุบันนี้
ครอบครัวแต่ละครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวที่อยู่ในเมืองใหญ่ ๆ มักไม่ค่อยรวม
กันอยู่เป็นกลุ่มเป็นก้อน เหมือนครอบครัวที่อยู่ตามชนบท ความเจริญของสังคมและ
ความจำเป็นต่าง ๆ ทำให้ต้องแยกกันอยู่ เด็ก ๆ เวลาที่ยังเล็กอยู่ใช้เวลาอยู่ที่
โรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ โตขึ้นก็แยกย้ายไปทำงานตามต่าง ๆ บางก็ออกไปทำงาน
ตามต่างจังหวัด บางก็ครอบครัวไป ครอบครัวชนบทหลายครอบครัวต้องส่งบุตร
หลานของตนเข้ามาเรียนในกรุง และเมื่อเรียนสำเร็จแล้วบุตรหลานเหล่านั้นแทนที่
จะกลับไปทำมาหากินยังบ้านเดิม กลับต้องประกอบอาชีพในกรุงหรือเมือง ในถิ่น
อื่น เหตุการณ์ที่ทางของนักดาราศาสตร์เกิดมากยงชนทุกขณะและหมอนกยงจะเพิ่มชน ใน
ประเทศที่เจริญมาก ๆ อย่างเช่นสหรัฐอเมริกาเวลานี้ ครอบครัวต่างพลัดพราก
จากกันต่างคนต่างอยู่ กระจุกกระจายกันไปเกือบทั่วประเทศ

การที่บุคคลในครอบครัว ต้องแยกกันอยู่เช่นนี้ทำให้เกิดความห่างเหินต่อกันและกัน การถ่ายทอดวัฒนธรรม ความคิดความเห็น ตลอดจนการดูแลอบรม ปลูกฝังจะพึงให้แก่เด็กทำได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมใหม่ของเด็กอาจช่วยให้เด็กได้รับทัศนคติใหม่ ๆ แปลก ๆ ซึ่งแตกต่างไปจากของผู้ใหญ่ ทางบ้าน ดังนั้นเมื่อมีการแสดงความคิดเห็น ความขัดแย้งระหว่างเด็กและผู้ใหญ่จึงเกิดขึ้น สภาพของการเห็นทางนี้เป็นสิ่งทแกไขไม่ได้ และจะต้องเกิดขึ้นในเมื่อสังคมเจริญก้าวหน้าขึ้นทุกวัน การแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะทำการอุดช่องโหว่ที่เกิดขึ้น เป็นเรื่องที่อยู่ทางหลักสูตรจะต้องวางนโยบายและหลักเกณฑ์ให้เหมาะสม โรงเรียนเองก็ต้องเพิ่มความเอาใจใส่ในตัวเด็ก ส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์กับทางบ้าน และศึกษาวัฒนธรรมและความเป็นไปของสังคมให้มากยิ่งขึ้น

๓. ความขาดแคลนอุปกรณ์ในการปรับตัว การที่เด็กจะเจริญเติบโตเข้าสู่สังคมผู้ใหญ่ และการที่ผู้ใหญ่จะเข้าใจเด็กในสังคมปัจจุบันที่ก้าวไกล และแปรเปลี่ยนไปทุกขณะ ย่อมหมายถึงการที่ทางต้องฝ่ายต้องปรับตัวของตัวเองให้สอดคล้องกับสภาวะใหม่ การปรับตัวในทนมได้หมายถึงเพียงพฤติกรรมเท่านั้น แต่ยังมีหมายรวมถึงทัศนคติ อุดมคติ และการกระทำทุกอย่าง เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งตัวของบุคคล การเปลี่ยนแปลงในทำนองนี้จำต้องอาศัยอุปกรณ์เป็นเครื่องช่วย ในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประถมหรือมัธยมย่อมต้องมีการช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับโรงเรียนและมีการปรับโรงเรียนให้เข้ากับตัวเด็ก เห็นได้จากการจัดให้มีการแนะแนว การจัดวิชาให้เด็กได้เลือกตามความถนัดและสนใจ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน เป็นต้น เมื่อพิจารณาจุดสังคมของเราในแง่ของการจัดอุปกรณ์ เพื่อช่วยการปรับตัวของเด็กและผู้ใหญ่แล้วก็จะเห็นว่าเรามีน้อยมาก ส่วนใหญ่แต่ละคนก็ขวนขวายเอาเองจากประสบการณ์อันพึงได้ มากน้อยตามสภาพของตนแม้ว่าในขณะที่การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ และเจ้าหน้าที่พัฒนาการท้องถิ่นจะช่วยในการอุดช่องโหว่ได้บ้าง แต่ก็ยังนับว่าไม่เพียงพอแก่ความต้องการ

๕. การแข่งขันกันในด้านเศรษฐกิจการศึกษาและสังคม ความเป็นอยู่ของสังคมปัจจุบันเปิดโอกาสให้ทุก ๆ คน มีเสรีภาพเต็มที่ในการประกอบอาชีพในการศึกษา และในการสร้างสถานะของตนในสังคม การอาศัยชาติกำหนดเป็นเครื่องมอดดงที่เคยปฏิบัติกันมาในสมัยก่อน ๆ กำลังหมดสิ้นลงทุกที ทงนยอมให้เห็นว่าเด็กหนุ่มสาวทั้งหลายจำเป็นต้องตัดสินใจชีวิตของตนเอง จะอาศัยผู้ใหญ่ทำให้อย่างแต่ก่อนหาได้ไม่ ความจำเป็นในเรื่องนี้ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นเพราะเด็กเองไม่ทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพียงพอ หรือแม้แต่ผู้ใหญ่ก็ไม่ใช่จะรู้ดีทุกคนไป เมื่อเป็นดงนเด็กยอมอดทนอดทนไปในลักษณะหนึ่ง และผู้ใหญ่ยอมอดทนให้เด็กได้เลือกลักษณะหนึ่ง ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น ผู้ใหญ่เองก็ถือว่าตนควรมีสิทธิในการตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ของเด็ก เด็กเองก็อยากทำตามใจของตน เรื่องจึงเป็นอันตกลงกันไม่ได้ ถ้าการศึกษาจะช่วยแก้ปัญหาข้อนี้จากต้องหาทางให้ทั้งสองฝ่ายได้มีความรู้ความเข้าใจในสภาพเศรษฐกิจสังคม และการศึกษาของบ้านเมือง ตลอดจนมองเห็นแนวโน้มเดียวกันอยู่ หลักสูตรของโรงเรียนจำต้องหมุนตัวเพื่อสนองความต้องการดังกล่าว

๖. ความขัดแย้งกันในปัญหาเรื่องเพศ ชนบประเพณีของบ้านเมืองอันเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่กำหนดไว้เกี่ยวกับกาปฏิบัติทางเพศ มักขัดกับความต้องการทางร่างกายและจิตใจของเด็กหนุ่มสาว ตัวอย่างเช่น การห้ามปรามไม่ให้เด็กหนุ่มสาวคบหาสมาคมซึ่งกันและกัน การบีบบังคับไม่ให้แต่งงานโดยอ้างว่าอายุยังไม่อยู่ในวัยสมควรทั้ง ๆ ที่เด็กได้เป็นหนุ่มเป็นสาวเต็มที่แล้ว และการไม่อนุญาตให้แต่งงานกับบุคคลที่พ่อแม่ไม่ได้เลือกให้ เป็นต้น การขัดแย้งกันในปัญหาทางเพศมักเกิดขึ้นแก่ครอบครัวเป็นจำนวนมาก โดยที่ต่างฝ่ายไม่เข้าใจความต้องการของกันและกัน บางทีผู้ใหญ่เองเป็นฝ่ายผิดก็มี เรื่องนี้ต้องอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องช่วยจึงจะบรรเทาปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวได้บ้าง

๗. เกิด การ เปลี่ยน แปลง ใน ด้าน การ อาชีพ และ การ รับ ข้าง ใจ รั แรงงาน การที่บ้านเมืองเจริญขึ้น มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดมากขึ้น ย่อมก่อ

ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการอาชีพมากขึ้น สาเหตุหนึ่งก็เนื่องมาจากมีอาชีพ
 ใหม่ ๆ เกิดขึ้น ตัวอย่างง่าย ๆ ก็ได้แก่อาชีพในการโฆษณา การออกแบบ เขียน
 บ้าย การบัญชี ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนเป็นผลของความเจริญทางอุตสาหกรรม
 สำหรับในด้านการใช้แรงงานนั้นแต่ก่อนเราจ้างใช้แรงงานให้แก่ตัวเอง ปัจจุบัน
 ตามท้องถิ่นชนบทยังคงมีอยู่มาก แต่ในเมืองที่เป็นแหล่งอุตสาหกรรม คนล้น
 ใหญ่รับจ้างใช้แรงงานให้กับผู้อื่น ระบบการจ้างและการใช้แรงงานจึงเปลี่ยนไป
 จากรูปเดิม เกิดมีการจ้างเป็นรายวัน รายเดือน จน นอกจากนี่ยังเกิดระบบการ
 ควบคุมในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอีกเพื่อช่วยให้ผู้จ้างและผู้รับจ้างได้รับความเป็นธรรมทง
 สองฝ่าย เป็นต้นว่า มีการออกพระราชบัญญัติแรงงาน จัดตั้งสหภาพแรงงาน
 จัดตั้งสหภาพกรรมกร จัดตั้งสมาคมอาชีพต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงในด้านการอาชีพและระบบการ ใช้แรงงานไม่แต่เพียงทำ
 ให้เกิดความจำเป็นในด้านการที่ตองศึกษาหาความรู้และสร้างทักษะใหม่ ๆ เท่านั้น
 ในเวลาเดียวกันยังก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้าง
 กับลูกจ้างอีกด้วย ความเป็นประชาธิปไตยระหว่างสองฝ่ายมีมากขึ้น เพราะต่าง
 ก็มองเห็นความสำคัญของตนและกัน นายจ้างไม่สามารถกดขี่ลูกจ้างอย่างไม่เป็น
 ธรรมเหมือนเมื่อก่อน ๆ ลูกจ้างไม่อาจได้ตรึกหรือบีบบังคับนายจ้างโดยปราศจาก
 เหตุผล ทั้งสองฝ่ายต่างมองเห็นความจำเป็นที่ตองพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น

ปัญหาในด้านหลักสูตรเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง

ผลอันเกิดจากอิทธิพลของวิทยาศาสตร์และประยุกต์การ ซึ่งทำให้มี
 ประดิษฐกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นหลายร้อยหลายพันอย่าง ทำให้มนุษย์มีอาชีพใหม่
 เกิดความรู้สึกรักคิดใหม่ และทำให้สภาพบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปหลายด้านดังได้
 ถัดมาจะเจอนั้น เมื่อพิจารณาในแง่ของการศึกษาก็ย่อมเห็นได้ว่าความต้องการให้
 เด็ก ๆ ของเราปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่คาดถึงเกิดขึ้น ก็จำเป็นต้องปรับ
 ปรับปรุงโปรแกรมการเรียนการสอนเสียใหม่ ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงหลักสูตรนั้น
 เอง ในลำดับต่อไปจะได้อธิบายให้เห็นว่าแนวทางของหลักสูตรใหม่ควรเป็นอย่างไร

๑. สร้างความเข้าใจในสภาพอันแท้จริงของสังคม หลักสูตรของโรงเรียนจะต้องมุ่งในสิ่งปัจจุบันนี้ให้มากที่สุด เพื่อให้เด็กเข้าใจว่าสภาพของสังคมปัจจุบันเป็นอย่างไร กำลังมีความเปลี่ยนแปลงไปในรูปใด และความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ มีผลกระทบกระเทือนต่อการดำรงชีวิตของบุคคลอย่างไรบ้าง หน้าที่ของบุคคลแต่ละคนควรเป็นอย่างไร การมีความเข้าใจในสภาพอันแท้จริงของสังคมนับว่าสำคัญมาก เด็กที่ก่อความไม่สงบในสังคมก่อกวนผู้ใหญ่ที่เป็นภัยต่อสังคมก่อกวนก็มีสาเหตุมาจากความไม่เข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของสังคมของตน การช่วยเหลือของโรงเรียนนอกจากจะเป็นประโยชน์ในการปรับตัวของเด็กแล้วยังช่วยในเรื่องการเด็กอาชีพ การสร้างครอบครัว การเป็นพลเมืองดี การสมาคม และการศึกษาของเด็กเองด้วย ปัญหาการสร้าง ความเข้าใจย่อมขึ้นอยู่กับผู้วางหลักสูตร โดยจะต้องพิจารณาหาทางบรรจุสิ่งที่ตนต้องการเข้าไป

๒. สร้างทัศนคติและวิธีการใหม่ในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ให้เห็นแล้วว่าทุกคนเราจะต่างคนต่างอยู่นั้นไม่ได้เสียแล้ว จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมากขึ้นทุกที ความจริงของโรงเรียนต้องยอมรับและพยายามสร้างทัศนคติใหม่ให้แก่เด็กให้ได้ ทราบหลักเกณฑ์ และวิธีการที่จะดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมใหม่ การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน การเป็นผู้ให้ของกลุ่มบุคคล การให้ความร่วมมือกับผู้อื่น การมองเห็นประโยชน์ส่วนรวมว่าสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว การเป็นผู้มีสัมมาอาชีวะ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น ๆ ฯลฯ เหล่านี้ โรงเรียนต้องสอนให้เด็กทราบและเข้าใจ นอกจากนั้น โรงเรียนยังจะต้องสอนเทคนิคของการแก้ปัญหาสังคม ที่ชีวิตชีวมกำลังความคิดของบุคคลหลาย ๆ คนแทนที่จะตัดสินสิ่งต่าง ๆ ด้วยคน ๆ เดียวอย่างแต่ก่อน

๓. สร้างทักษะและเทคนิคใหม่ในการทำงาน อาชีพใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้สังคมต้องการผู้ชำนาญงานในสาขาใหม่ ๆ โรงเรียนต้องถือความเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่จะต้องฝึกฝนเด็กให้มีความรู้ และมีทักษะในงานใหม่ ๆ เหล่านี้ เพราะฉะนั้นจะต้องเปิดสอนวิชาต่าง ๆ ที่จำเป็นเช่น เช่น วิชาไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์

บัญชี เกษตรกรรม ฯลฯ ๕๕๐.๖ พิจารณาถึงความต้องการของท้องถิ่น
 ประกอบกันไป รวมทั้งกำลังความสามารถของโรงเรียนที่จะจัดชั้น การแก้ปัญหา
 ชั้น โรงเรียนต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา ได้จัดทำโดย เปลี่ยนรูปโรงเรียนให้เป็น
 โรงเรียนมัธยมแบบผสม (Comprehensive School) เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการ
 ที่ต้องแยกวิชาสามัญ กับวิชาอาชีพศึกษาออกจากกัน และเป็นกาเปิดโอกาสให้
 เด็กทุกคนได้เตรียมการสำหรับอนาคตได้๕๕๕ สำหรับประเทศไทยเราถึงแม้จะได้มี
 การเพิ่มการสอนหัตถศึกษาขึ้น แต่ก็น่าคิดว่าเราได้แก้ปัญหาเรื่องการสร้างทักษะ
 ใหม่และเทคนิคในการทำงานใหม่จนเป็นที่น่าพอใจ แล้วยัง และควรจะ ปรับปรุง
 แก้ไขกันต่อไปอย่างไร

๔. สร้างแนวทางใหม่ในการขจัดความเหลื่อมล้ำต่ำสูง การเปลี่ยนแปลง
 แปลงสภาพของสังคมได้ทำให้ระดับความแตกต่างของบุคคลค่อย ๆ ลดน้อยลงเป็น
 ลำดับ โดยเฉพาะการปกครองในระบบประชาธิปไตยได้ช่วยสร้างความเสมอภาค
 ให้แก่ทุกคนมากขึ้น ความโน้มเอียงของสังคมในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทางการศึกษา
 ต้องให้ความสำคัญสนับสนุน เพราะฉะนั้น เราจัดหลักสูตรของโรงเรียนจึงต้องพิจารณา
 ในแง่ของประโยชน์ที่จะได้แก่ชนทุกชนไม่ว่าเฉพาะชนชั้นกลาง หรือชนชั้นเท่านั้น
 ปัญหาเรื่องความเสมอภาคทางการศึกษาควรได้รับการพิจารณาเป็นพิเศษ ทั้งนี้
 ย่อม หมายถึง ความ ว่าโรงเรียน ต้องพยายาม จัดหลักสูตร ให้มีวิชาสำหรับเลือกเรียน
 ตามความต้องการและความถนัดของแต่ละคนให้มาก เป็นการขยายขอบเขตของ
 ประสิทธิภาพให้กว้างขวางออกไปเพื่อให้เหมาะกับการ เปลี่ยน แปลง ใน ด้าน การ
 อาชีพและในด้านความต้องการอื่น ๆ ของสังคมด้วย

บทที่ ๖

ทัศนนิยมกับหลักสูตร

ในบทก่อนเราได้ทราบแล้วว่า วิชาศาสตร์ และประยุกต์การ มีอิทธิพลต่อบุคคล ต่อชุมชน ต่อการอาชีพ และต่อเศรษฐกิจอย่างไร แต่อิทธิพลของสิ่งทั้งสองดังกล่าวหาได้หยุดยั้งแค่เพียงนั้นไม่ ยังได้ส่งผลกระทบต่อเบื้องทัศนนิมอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมอีกด้วย ความผันแปรของทัศนนิมเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดความคิดเห็นแตกต่างกันขึ้นในกลุ่มบุคคล ความเห็นแตกต่างเหล่านี้บางทีก็เกี่ยวพันกับการศึกษา ดังที่เราคงได้ยั้งได้ฟังเสียงเรียกร้องอยู่เสมอว่าโรงเรียนควรสอนศีลธรรมให้มากยิ่งขึ้น ควรสอนวิชาอาชีพศึกษาให้มากขึ้น ควรเฟื่องเสียงวิชาประเภทวิทยาการให้มากขึ้น ควรเน้นในเรื่องการสอนให้เด็กคิดโดยวิธีวิทยาศาสตร์ และควรส่งเสริมพัฒนาการในด้านการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นของตนเอง และการควบคุมตนเองให้มากขึ้น ฯลฯ ข้อเรียกร้องต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้โรงเรียนเกิดความลังเลใจเหมือนกันว่าควรตั้งเข็มของการศึกษาไปในรูปใด ปัญหาเรื่องทัศนนิมจึงนับว่าสำคัญและเป็นสิ่งที่จะต้องศึกษาค้นคว้าให้แน่ชัด ในบทนี้จะได้พิจารณาว่าทัศนนิมคืออะไร ผันแปรไปอย่างไรบ้าง มีอะไรที่ยังคงเหลืออยู่ จะปรับปรุงให้ดีขึ้นได้อย่างไร และจะนำไปใช้ในการวางหลักสูตรได้อย่างไร

ความหมายของทัศนนิม

ตามธรรมดา การกล่าวถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เราย่อมกล่าวได้เป็นสองนัย คือกล่าวถึงสภาพของสิ่งนั้นตามความเป็นจริง และกล่าวถึงสภาพของสิ่งนั้นตามที่เรารู้สึกว่าควรจะเป็น การกล่าวตามนัยประการหลังเป็นการกล่าวโดยวัดความเป็นจริงนั้นในแง่ของความเหมาะสม ความดีงาม ความผิด ความถูกต้อง ความมีประโยชน์ และความไร้คุณค่า ความรู้สึกหรือความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ จัดว่า

เป็นทัศนียภาพของบุคคล ทัศนียภาพของไทยเราอยู่แพร่หลายที่เป็นสัญลักษณ์อยู่มาก เช่น รั้ววัดให้ผลรั้วรั้วให้ดี สุจริตคือเกราะบังคำศัตรูพรอง อย่าหักค้ำค้ำพร้าด้วยเขา อยู่บ้านท่านอย่างหนึ่งดูค้าย บินจวบป็นค้ายให้ลูกท่านเล่น และ คนยอมเป็นทพพแห่งตน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาจากข้อความข้างบนนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า ทัศนียภาพ (Values) หมายถึงกฎของการประพฤติปฏิบัติที่ปรุงแต่งพฤติกรรมของบุคคล และช่วยให้บุคคลได้รับผลในสิ่งที่ตั้งความปรารถนาไว้

กฎดังกล่าวยอมเป็นเหตุและยอมรับกันโดยทั่วไป และเมื่อยอมรับนับถือแล้วก็นำเอามาใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติในชีวิต แต่อย่างไรก็ตามความเห็นขัดแย้งเกี่ยวกับทัศนียภาพหนึ่ง ๆ ก็อาจมีขึ้นได้ สาเหตุของความขัดแย้งกันมักเนื่องมาจาก ความเปลี่ยนแปลง สภาพของ สังคม อันเป็น ผลของ ความเจริญ ทางวิทยาศาสตร์และประยุกต์การดังกล่าวแล้ว

เพื่อให้เข้าใจชัดขึ้นว่า เราอาศัยทัศนียภาพเป็นเครื่องปรุงแต่งพฤติกรรมอย่างไร ขอให้สังเกตจากการกระทำในการทำงาน หรือในการ เล่นกีฬาได้ นักมวยที่ชกกันบนเวทีอย่างดุเดือดนั้น เป็นที่ทราบดีกันทั้งผู้ดูและผู้ชกเองว่าการชกผิดกติกาอันใดอย่างไร เพราะฉะนั้นเมื่อกรรมการผู้ตัดสินบนเวทีสั่งให้หยุดชกก็ดี หรือให้ปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งก็ดี นักมวยจึงทำตามโดยปราศจากการขัดขืน ในการเล่นฟุตบอลก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีกฎซึ่งเป็นที่ยอมรับกันว่าเล่นอย่างไรจึงจะเรียกว่าดี และอย่างไรจึงจะเรียกว่าเล่นรุนแรงผิดกติกา กฎในการเล่นแต่ละอย่างเป็นเพียงทัศนียภาพส่วนย่อย ในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นทัศนียภาพมีอยู่มากมายจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นระบบของการปฏิบัติของบุคคลทีเดียว หน้าที่ของทัศนียภาพมีอยู่ดังนี้

๑. ช่วยให้แต่ละบุคคลได้ทราบจุดมุ่งหมายและแนวทางในการปฏิบัติ
๒. ช่วยให้กลุ่มบุคคล มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกันและกำหนดรากฐานในการปฏิบัติให้แก่แต่ละบุคคลและหมู่คณะ

๓. ใช้เป็นหลักในการพิจารณาพฤติกรรมของบุคคล

๔. ช่วยให้แก่แต่ละบุคคลทราบว่า ควรหวั่นอะไรจากผู้อื่นเพียงใด และควรปฏิบัติตัวของตัวอย่างไร

๕. ช่วยให้แก่แต่ละบุคคลรู้ว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก สิ่งใดดีชั่ว สิ่งใดไม่ดียุติธรรม สิ่งใดพึงประสงค์ สิ่งใดไม่พึงประสงค์ สิ่งใดถูกต้องตามศีลธรรมและสิ่งใดผิดศีลธรรม

ทัศนนิยมในสังคมที่ล่าหลังและที่เจริญก้าวหน้า

ในสังคมที่ล่าหลังหรือยังไม่เจริญ ทัศนนิยมไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงแถมมักจะถดถอยไปในทำนองเดียวกันทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าจะในวงครอบครัว ชุมชน หรือวงการสังคม ปัญหาเกี่ยวกับทัศนนิยมจึงไม่มี สำหรับสังคมที่เจริญก้าวหน้าไปมากทัศนนิยมของแต่ละแห่งอาจขัดกันก็ได้ สาเหตุเนื่องมาจากผลประโยชน์หรือส่วนได้เสียที่จำกัดของรักษาไว้ เป็นต้นว่าทัศนนิยมส่วนตัวไม่นิยมการเอาเปรียบผู้อื่น ในวงการการค้ากลับถือความเป็นสิ่งจำเป็น อนึ่ง นอกจากการขัดแย้งกันในระหว่งผู้อยู่ในวงการที่ต่างกันไป ทัศนนิยมของสังคมที่เจริญก้าวหน้ายังมักแปรเปลี่ยนไปจากเดิมด้วย ลองพิจารณาทัศนนิยมบางอย่างของไทยเราดูจะเห็นว่ามีหลายข้อขัดแย้งกันเกิดขึ้น จำนวนของผู้มีความคิดเห็นแต่ละฝ่ายอาจไม่เท่ากัน แต่ปริมาณมาก พอนำมาเป็นหลักฐานได้ เช่น

- ๑. เด็กควรเคารพผู้ใหญ่ หรือผู้ช่อกน้อยกว่าควรเคารพผู้สูงอายุ
ข้อแย้ง : ทุกคนย่อมมีดีที่เสมอกัน ด้วยคุณไม่สำคัญ คุณดุดมต่างหากที่สำคัญกว่า
- ๒. ความซื่อสัตย์สุจริตย่อมเป็นเกียรติอย่างสูงของบุคคล
ข้อแย้ง : เงินต่างหากที่ช่วยไหม้เกียรติ
- ๓. คนเราต้องร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะถือเอาตัวใครตัวมันหาได้ไม่

ข้อแย้ง : ไม่มีใครทนถนงคนก่อนก่อนตนเอง

๔. ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมาย

ข้อแย้ง : เวลาตกเป็นผู้ต้องหา ถ้าไม่หาทนายความททที่สุด ก็
นับว่าโง่เต็มที

๕. เราควรมีเมตตากรุณาต่อคนยากคนจน

ข้อแย้ง : คนที่ไม่ทำงานก็ไม่ควรได้รับประโยชน์

๖. รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี

ข้อแย้ง : เด็กจะดีหรือไม่อยู่ที่การศึกษ้อบรม และสิ่งแวดล้อม ดัดไม่
ใช่เพราะการบีบบังคับ

๗. ข้า ๆ ได้พว้าแดงงาม ต้วนได้สามผลตามมักพลิกแดง

ข้อแย้ง : นาชนไหวรบคก

๘. การปกครองระบอบประชาธิปไตย หมายถึงการปกครองของประ-
ชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

ข้อแย้ง : ประชาธิปไตยต้องการความฉลาด เพราะฉะนั้นเมื่อประ-
ชาชนยังมีการศึกษาน้อย การปกครองโดยกลุ่มบุคคลที่ฉลาดจึงจำ
เป็นและมีผลดีกว่า

๙. การศึกษาควรให้เสรีภาพแก่เด็กมากที่สุด เพื่อส่งเสริมความเจริญ
เติบโตทุก ๆ ทาง

ข้อแย้ง ; เด็กยังไม่รู้ว่าสิ่งใดควรไม่ควรอย่างไร การให้เสรีภาพ
มากเกินไปมีแต่จะก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี

ทัศนคติที่ขัดแย้งกันดังตัวอย่างข้างต้นนี้ มีผลสะท้อนถึงความสัมพันธ์
ภายในครอบครัว และการปฏิบัติภารกิจในด้านต่าง ๆ ผลอาจเกิดขึ้นในทางไม่ดี
ไม่งามได้ โดยเฉพาะเมื่อบุคคลชาติสังขัตเห็นยวบรวมกันในเรื่อง ความดีไม่ดี ผิด
หรือถูก ยุติธรรมหรือไม่ยุติธรรม ผลอาจก่อให้เกิดสังคมพิกการชน อาจมีอาช-

บุญกรรมเพิ่มมากขึ้น มัการฆ่าตายนมากขึ้น มัการประพฤตินอกกฎหมายและ
 คีตกรรมมากขึ้น ยิงชอตชดแย้งในทัศนียมมมากขึ้นเพียงไร ความยุ่งยากในสังคม
 กมมากขึ้นเพียงนั้น ผลที่เกิดขึ้นแก่บุคคิกรภาพของบุคคลนั้นว่ามีอยู่อย่างน่าวิตก
 เช่นเดียวกัน ความไม่แน่ใจว่าอะไรผิดอะไรถูกเป็นสาเหตุที่ทำให้หลายคนโดย
 เฉพาะผู้ที่ยังเยาว์ต่อโลก ไม่สามารถปรับตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ พฤติกรรม
 ที่แสดงออกจึงมักผิดแปลกไปจากธรรมชาติควรเป็น

ทัศนียมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สาเหตุที่ทำให้เกิดข้อขัดแย้งในด้านทัศนียมชนภายในสังคมนั้น เนื่องมา
 จากความเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นส่วนใหญ่ ดังจะยกตัวอย่างให้เห็นต่อไปนี้

๑. ความเหลื่อมล้ำระหว่างความเจริญของเมืองใหญ่ กับเมืองใน
 ชนบท สภาวะของประเทศไทยเท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เราสามารถแยกชีวิต
 ในกรุงกับชีวิตในชนบทออกจากกันได้อย่างชัดเจน ทัศนียมของบุคคลแต่ละท้องถิ่น
 อยู่นั้นอยู่กับชนบประเพณี สภาวะของสังคม และวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น
 ความผัน แปรของสภาพสังคมในกรุงทำให้ทัศนียมเปลี่ยนไปจากเดิมมาก การ
 ปฏิบัติต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปด้วยเป็นเงาตามตัว เห็นได้จากการกระทำต่าง ๆ ใน
 ลักษณะฉาบฉวยมีความจริงใจน้อยกว่าเดิม มองเห็นแง่ของตัวใครตัวมันมากกว่า
 อย่างอนดงนเป็นตน อย่างไรก็ตามในขณะทัศนียมของชาวกรุงกำลังเปลี่ยนไป
 ทัศนียมของชาวชนบทก็ยังคงรักษาแนวความคิดเดิมอยู่ ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น
 อันที่จริงถาต่างคนต่างอยู่ ไม่ต้องต้องติดต่อพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ปัญหาก็คง
 ไม่เกิดขึ้นแต่ตามความเป็นจริงการแยกตัวกันอยู่หาเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นปัญหา
 จึงเกิดขึ้นเพราะต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในทัศนียมของตน การแก้ปัญหาจะทำได้ก็ต่อ
 เมื่อมีการ ทำลายกำแพงกั้นเขตความเป็นชนบท และความเป็นเมืองใหญ่ ออกเสีย
 โดยรัฐเร่งขยายความเจริญออกไปสู่ท้องถิ่นชนบทโดยเร็วที่สุด รวมทงขยายการ
 คมนาคมติดต่อให้กว้างขวางขึ้น

๒. การสลายตัวของชนบท ความเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในทัศนียภาพชนบทคือ การที่ชนบทหลาย ๆ ชนบทกำลังแปรรูปเป็นเมืองใหญ่ขึ้น สำหรับเมืองไทยเรา แม้ว่ามีอยู่ไม่มากนัก แต่ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าอาจมีอยู่ระยะหนึ่งที่ความเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วและครอบคลุมชนบทจำนวนมาก ในระยะเวลาอันสั้นปัญหาความขัดแย้งในทัศนียภาพจะกลายเป็นเรื่องใหญ่ แต่แทนที่จะเป็น ความขัดแย้งระหว่างท้องถิ่นกับเป็นความขัดแย้งภายในท้องถิ่นเอง ในบางกรณีความขัดแย้งยังเกิดขึ้นภายในตัวบุคคลเองอีกด้วย ผลของการสลายตัวของชนบทส่วนใหญ่เนื่องมาจากการแผ่ขยายตัวของวิทยาศาสตร์ และประยุกต์การ ซึ่งอาจมาในรูปของการอุตสาหกรรม หรือการพลังงาน เมื่อชนบทสลายตัวลง การปฏิบัติของบุคคลตามสภาวะในชนบทแต่เดิมก็ย่อมสลายตัวตามไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะใหม่ ในระหว่างนี้แต่ละบุคคลต้องกำหนดทัศนียภาพใหม่ แต่การมีทัศนะใหม่ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย ๆ เพราะการติดนิสัยในทัศนะเดิมที่มีมาแต่เดิมเป็นเวลานานประการหนึ่ง และความไม่แน่ใจว่าทัศนะใหม่จะให้ผลประโยชน์ เหมือนอย่างเดิมหรือไม่ อีกประการด้วยเหตุนี้ ความสับสน จึงเกิดขึ้นเพราะความตั้งใจไม่อาจตัดสินลงไปได้ว่าควรถืออย่างหนึ่ง เอาทัศนียภาพอย่างใดเป็นหลัก

๓. อิทธิพลของการคมนาคม การขนส่ง และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม ในบทก่อน ๆ ได้เคยกล่าวถึงอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านการคมนาคมและการขนส่ง ในแง่ที่เกี่ยวพันกับพฤติกรรมของบุคคลไปแล้วสำหรับในที่นี้จะชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อทัศนียภาพอย่างไร ก่อนอื่นพึงเข้าใจว่าความเจริญในด้านการคมนาคมและการขนส่งไม่ได้หมายความว่า ถึงแต่เพียงความสะดวกในการติดต่อไปมาหาสู่กัน หรือความสะดวกรวดเร็วในการเคลื่อนย้ายสินค้าและวัสดุต่างๆ สิ่งสำคัญที่ตามมานี้คือความคิดเห็นหรือทัศนะใหม่ วิธีการปฏิบัติใหม่ ลักษณะความสัมพันธ์ใหม่ และวัฒนธรรมใหม่ซึ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดทัศนียภาพใหม่ขึ้น แรกทีเดียวดังที่จะเกิดขึ้นคือความขัดแย้ง

ในใจของตนเองว่าจะอะไรดี ไม่ใช่ เหมาะสมหรือไม่ ถูกหรือผิด ภายหลังเมื่อตัดสินใจแล้วทัศนียมที่ยึดถืออยู่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้เป็นเรื่องของการที่บุคคลต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะใหม่ ผู้ใดที่ไม่สามารถปรับตัวของตัวเองได้ ผู้นั้นก็จะพบกับอุปสรรคนานาประการในชีวิตทั้งในด้านส่วนตัวและสังคม

ในอดีต ความเจริญของการคมนาคมและการขนส่งก้าวหน้าไปอย่างช้า ๆ ทัศนียมในที่ต่าง ๆ จะเข้ามาปะปนกันอยู่เกือบทั่วไป แต่เนื่องจากการผสมผสานของทัศนียมเป็นไปอย่างช้า ๆ เพราะฉะนั้นบางที่เราก็ไม่รู้สึกว่าได้ปรับตัวเข้าสู่แนวความคิดใหม่อย่างไร ความลำบากในเรื่องการปรับตัวจึงไม่ค่อยมี ในปัจจุบันเหตุการณ์ต่าง ๆ ผันแปรไปอย่างรวดเร็วทุกด้าน การปรับตัวจึงต้องเป็นไปอย่างรวดเร็วด้วย แต่แต่ละคนจะต้องมีหลักในการแก้ปัญหา อย่างน้อยก็จะต้องอาศัยหลักวิทยาศาสตร์เข้าช่วยบ้าง เพื่อไม่ให้เป็นการลองผิดลองถูกหรือเดาสุ่มจนเกินไป

ทัศนียมของคนไทยทั้งชาติตั้งอยู่บนรากฐานของพุทธศาสนา และนับเป็นโชคดีที่หลักพุทธศาสนาของเราเหมาะสมกับกาตสมัยอยู่เสมอ เพราะฉะนั้นความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จึงไม่ส่งผลกระทบต่อพื้นฐาน จะมีอยู่บ้างก็ในสิ่งที่ขัดกับชนบประเพณีบางอย่างเท่านั้น ความจริงขอณาทุกคนตระหนักและเข้าใจ ปัญหาเรื่องการปรับตัวก็จะลดน้อยลง

ทัศนียมกับหลักสูตร

ความเปลี่ยนแปลงในทัศนียมที่เกิดขึ้นเนื่องจากผลการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความเจริญในด้านอื่น ๆ ให้เห็นว่า ปัญหาเฉพาะหน้าของบุคคลและสังคมในระยะหนึ่ง ๆ นั้นที่สำคัญก็คือ การปรับตัว (Adjustment) การเลือกทัศนียมใหม่ (Making Choice) และการรักษาทัศนียมเดิม (Preserving Original Values) ทั้งสามประการนี้ การศึกษามีโอกาสช่วยเหลือได้มาก โดยเฉพาะในด้านหลักสูตรของโรงเรียน การช่วยเหลือในการปรับตัวหมายความว่า หลักสูตรจะต้องบรรจุเรื่องราวที่เกี่ยวกับสภาพแท้จริงของสังคมปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้ม

เขียงที่กำลังเป็นอยู่ให้เด็กได้ศึกษา และให้เด็กได้มีโอกาสวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ
 ในสังคมอย่างเต็มที่ ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกทัศนียภาพใหม่ หลักสำคัญอยู่ที่การ
 ให้ความรู้ และความสามารถในการวิเคราะห์และตัดสินใจโดยอาศัย สภาพของสังคม
 เป็นรากฐาน การส่งเสริมให้เด็กได้วิเคราะห์ข้อดีข้อเสียของทัศนียภาพหนึ่ง ๆ อาจ
 ทำให้ต้องแก้ไขเนื้อหาในหลักสูตรเพื่อให้เน้นหนักในด้านศีลธรรม ขนบประเพณี
 และกฎข้อบังคับต่าง ๆ ของสังคม ความสามารถในการวิเคราะห์ทัศนียภาพมีส่วน
 ช่วยในเรื่องการรักษาทศนิยมเดิมที่ยังเหมาะสมกับกาลสมัยอยู่ ผลของความมั่นคง
 ไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ตนยึดถืออยู่โดยปราศจากเหตุผลสมควร จะช่วยสร้างควม
 มั่นใจแก่บุคคลและสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่สังคม

บทที่ ๗

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับหลักสูตร

การศึกษากับการเศรษฐกิจ เป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออก เพราะคนเราทุกคนต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องเศรษฐกิจอยู่ตลอดเวลา จะพูดว่าตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายก็ไม่ผิด เราทุกคนคงต้องเคยประสบปัญหาการใช้จ่าย การหารายได้ การว่างงาน การผลิต การซื้อ การขายกันมาแล้ว ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและถึงแม้ว่า จะเป็นปัญหาเฉพาะ ตัวแต่ก็เป็น ปัญหาของชาติหรือสังคม ส่วนรวม หน้าที่ของการศึกษาในด้านการช่วยเหลือบุคคลให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่ตนอยู่ ย่อมมุ่งถึงการช่วยเหลือบุคคลให้สามารถใช้ชีวิตให้เหมาะสมกับระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชาติด้วย การจัดการศึกษาโดยไม่คำนึงถึงเศรษฐกิจนับเป็นข้อบกพร่องอันใหญ่หลวง ผลที่เกิดขึ้นในระยะยาวจะทำให้ประเทศชาติได้รับความลำบาก และกลายเป็นประเทศล้าหลังไป ด้วยเหตุนี้หลักสูตรของโรงเรียนจึงต้องสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ และความต้องการของเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปหลักสูตรก็ย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย

ในบทนี้จะได้อธิบายถึงระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ พอเป็นสังเขป และจะได้ชี้ให้เห็น ว่าการ เปลี่ยนแปลง เนื่องจาก พัฒนาการ ทาง เศรษฐกิจ นั้นมีผล อย่างไร เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างไร และโดยเฉพาะมีความหมายต่อหลักสูตรอย่างไร

ระบบเศรษฐกิจที่สำคัญโดยสังเขป

ก. ระบบเสรีนิยม (Free Enterprise or Private System) ระบบนี้เป็นระบบดั้งเดิม บางคนเรียกว่าเป็นระบบตามสบาย (Laissez-Faire System) โดยมองในแง่ที่ว่าเป็นระบบที่ปราศจากการบีบบังคับ ระบบเสรีนิยมถือหลักการว่า การเศรษฐกิจเป็นเรื่องของเอกชน เพราะฉะนั้นเอกชนจึงควรเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

และกิจการต่าง ๆ เอกชนที่เป็นเจ้าของทรัพย์สินและกิจการต่าง ๆ เหล่านี้ย่อมแข่งขันกันเองในด้านการผลิต การใช้แรงงาน การซื้อ และการขาย รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนเปิดตลาด การค้าโดยเสรีโดยไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ การแทรกแซงของรัฐหากจะมีชนกมลน้อยที่สุด เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนแก่เสรีภาพของเอกชน ดังที่รัฐจะเข้าไปแทรกแซงหรือควบคุมนั้น โดยเฉพาะต้องเป็นสิ่งที่จำเป็นจริง ๆ เท่านั้น เช่นการดงภาษีอากร เป็นต้น

Adam Smith ผู้เป็นต้นตำรับของระบบเสรีนิยม ได้เขียนไว้ในหนังสือ Wealth of Nations^๑ เมื่อปี ค.ศ. ๑๗๗๖ ย้ำถึงความสำคัญของเสรีภาพทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคลว่า ครอบงำที่การกระทำของเขาไม่เป็นการละเมิดกฎแห่งความยุติธรรม มนุษย์ทุกคนควรมีเสรีภาพในการกระทำตามความสนใจของตน และยอมมีสิทธิที่จะแข่งขันกับผู้อื่นไม่ว่าในด้านอุตสาหกรรมหรือการลงทุนอื่น ๆ Theodore Morgan^๒ กล่าวถึง Adam Smith ว่าเป็นผู้ไม่เห็นด้วยในการที่รัฐจะเข้ามาแทรกแซงในกิจการของเอกชนโดยทำให้เกิดอภิสิทธิ์ต่าง ๆ เช่น หน้าที่ของรัฐควรจำกัดอยู่ในเรื่องการป้องกันความรุกรานจากภายนอก การให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนทางฝ่ายตุลาการและการตั้งเสริมสาธารณูปโภค เช่น การจัดการศึกษาและการคมนาคม เป็นต้น

ประสิทธิภาพของระบบนั้นขึ้นอยู่กับการแข่งขันของผู้ผลิต และผู้ทำการค้า ผู้ที่มีความสามารถมากกว่า โดยผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงกว่าในราคาที่ถูกลงกว่าก็ย่อมตีตลาดได้ ราคาของสินค้าหรือสิ่งผลิตจะขึ้นลงโดยอัตโนมัติตามกฎของอุปสงค์และอุปทาน (Law of Supply and Demand) ซึ่งยึดหลักว่าราคาของสินค้าย่อมพยายามคงตัวอยู่ในระดับที่ปริมาณของ supply เท่ากับปริมาณของ demand ถ้าปริมาณของการผลิตสูงกว่าปริมาณของความต้องการ ราคาสินค้าจะลดลงและถ้าเป็นในทางตรงข้ามราคาสินค้าก็จะสูงขึ้น เมื่อพิจารณาจากกฎนี้ก็จะมองเห็นได้ชัดว่าระบบเสรีนิยมยึดหลักในการผลิตอย่างไร สัมมุติว่าประชาชน

๑. ชื่อเต็มคือ An Inquiry into the Nature and Causes of The Wealth of Nations
 ๒ T. Morgan—Introduction to Economics—Prentice Inc. New York 1951

เกิดชอบรับประทานใช้กันขึ้น และบังเอิญว่ารายได้ของประชาชนในขณะนั้นค่อนข้างประกอบกับใช้ใกล้ขาดตลาดทุก ๆ คนย่อมจะหันมาซื้อใช้เบ็ดกันเป็นการใหญ่ ราคาใช้เบ็ดย่อมจะสูงขึ้นเพราะปริมาณของการผลิต และปริมาณของความต้องการจะเท่ากันใดก็ตามเมื่อราคาเป็นไปดังนี้

การแข่งขันกันในการผลิต ทำให้เกิดการหมุนเวียนในทางเศรษฐกิจ กล่าวคือผู้ที่หย่อนล้มบรรเทาพ่ายย่อมต้องเลิกตมกิจการของตนไป หรือไม่ก็ต้องเปลี่ยนไปทำกิจการอย่างอื่น ๆ ความยืดหยุ่นในด้านการผลิตโดยวิธีการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยรักษาดุลยภาพของ supply และ demand ไว้

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมตามดูเผิน ๆ ก็คล้ายกับว่าเป็นการกระทำที่เดอนลอยปราศจากหลักเกณฑ์ เพราะผลที่ปรากฏจากการขึ้นลงของราคาดัชนีราคาหรือปริมาณการผลิตก็ค่อนข้างเป็นไปโดยอัตโนมัติ แต่ความจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ ก่อนที่ผลจะปรากฏออกมา ย่อมต้องมีการคิดการจัตุยตลอดเวลาในการผลิตไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดย่อมต้องคำนึงถึงปัญหาอื่น ๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น การผลิตผ้าออกขายเมื่อคิดทบทวนดูก็จะเห็นว่ามีปัญหาที่เกี่ยวของอยู่หลายปัญหา ซึ่งผู้ผลิตจะต้องตั้งคำถามถามตนเองไม่เวลาใดก็เวลาหนึ่ง เป็นต้นว่า จะต้องใช้ผ้าเย็บปริมาณเท่าใดจึงจะพอแก่การผลิต จะต้องใช้ที่ดินเท่าใดในการปลูกผ้าเย็บ จะต้องใช้แรงงานเท่าใดในการปลูกและเก็บเกี่ยว จะต้องใช้ค่าขนส่งเท่าใดในการส่งผ้าเย็บมายังโรงงาน จะต้องผลิตผ้าออกให้ได้เท่าใดจึงจะพอแก่ความต้องการ ราคาผ้าที่ผลิตในท้องตลาดกำหนดไว้เท่าใด ราคาทุนที่ผลิตได้เป็นเท่าใด ถ้าไว้ในการผลิตจะคิดเอาเท่าใด ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ย่อมต้องการคำตอบเฉพาะและไม่มีความสามารถรู้ได้แน่นอนนอกจากผู้เกี่ยวข้อง แต่แม้กระนั้นเมื่อถึงคราวกำหนดราคาผ้าผู้ผลิตก็สามารถกำหนดได้ทุกครั้งไป

จุดมุ่งหมายของระบบเสรีนิยม แม้ว่าจะมีรากฐานอยู่ที่การสร้างเสริมความมั่นคงของชาติโดยส่วนร่วม ตามทฤษฎีเชอคนกว่าถ้าใช้ระบบนี้แล้ว การว่างงานจะไม่เกิดขึ้น จะไม่มีการผลิตจนเกินเหลือเกินความต้องการ การตกต่ำของเศรษฐกิจ

จะไม่ ^{๒๕๘} ทงหนองจากทุกสิ่งทุกอย่างจะปรับคัวของมั้นเองเข้าสู่อุดยภาพอย่ได้มอ
 หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติของระบบเสรีนิยมดัง ได้กล่าวมาแลดมทงขอค
 และขอเสย ^{๒๕๙} ผู้ทกยของชมเชยระบบนกดางลงความคัวาเป็นระบบที่ยอมรับน้บถือ
 ความวิรมชของแต่ตบบุคคล ^{๒๖๐} ทำให้เกิดความรุ้สึกเป็นอิษฐ์ระแเกตนและเกิดความ
 ห่วงในการทจะก้าวหน้า ^{๒๖๑} การเกิดความรุ้สึกดังกล่าวยอมล้งเสรีมิให้มำล้งใจใน
 การทำงานอย่งเต็มที ^{๒๖๒} ผลล้าเร้วจในธุรกิจทกระทำและผลกำไรที่ ใตรบเป็นแรง
 ผลักตันทดที่ลุดดีในการสร้างควมก้าวหน้าใบบงเกิดชน

^{๒๖๓} ผู้ทมความเห็นไม่ล้อคคดองกับระบบนตาหนวาระบบนชชอบภพรองหลาย
 ประการคือ ๑. ในบางโอกาสก่อให้เกิดความล้นเปลืองแก่รัพยากรและกำล้งคน
 โดยใช่เหตุ ตัวอย่างอาจเห็นได้จากการผลิตที่ทำซ้ำ ๆ กันหลายแห่ง จนเป็นเหตุให้
 มีล้นค่าเหลือไซ โดยไม่จำเป็น ๒. ผู้ท ใตรบประโยชน์หรือผลกำไรจริง ๆ จาก
 การผลิตมน้อยคนโดยมากกคอกผู้เป็นเจ้าของหรือผู้มหุ้นส่วนอย่เท่านั้น ความมคง
 พคคิว่าจะเกิดแก่ล้นวรมจิงเป็นขอทหน้าล้งล้ย ^{๒๖๔} นอกจากนที่ผลประโยชน์ล้น
 ใหญ่ตกแก่บุคคลกลุ่มน้อย ^{๒๖๕} ย่อมทำให้เกิดการแบ่งแยกชนของบุคคลชอกเป็นล้อง
 พวก คือคนมิ่งมกับคนจน ^{๒๖๖} บัญหาล้งค้มยอมเกิดตามมำไต้งายจากความไม่ได้มอภาค
 กัน ๓. ผู้รับจ้างขาดความมั้นใจ ^{๒๖๗} และไม่มีควมม่นคงทางเศรษฐกิจเพราะทุกสิ่ง
 ทุกอย่งช้ช้อยู่กับนายจ้าง (สำหรับช้น ในปัจจุบันรัฐได้ออกกฎหมายช่วยค้ม
 ครองผู้รับจ้างมากชน ^{๒๖๘} บัญหาคงดล้นอยลงไป) ๔. มีโอกาสที่นายจ้างเขา
 เปรียบลุดจ้างได้มาก ^{๒๖๙} เพราะเพ่งเล็งในด้านกรรมลิตทิจทางทรัพย์ล้นมากเกินกว่า
 ลิตทิจของมนุษย์ ^{๒๗๐} ในหลายกรณีปรากฏว่าผู้รับจ้างต้องทำงานมาก แต่ได้ค่าตอบ
 แทนน้อย ^{๒๗๑} ไม่ค้มกับแรงงานที่เสยไป

ในล้นมัยที่ล้งค้มส่วนใหญ่อย่งเป็นล้งค้มกสิกรรมอยู่ ^{๒๗๒} และความเจริญใน
 ทางวิทยาศาสตร์และประกยคคการและการคมนาคนมยังล้าหลัง ^{๒๗๓} การใช้ระบบเสรีนิยม
 น้บว่าได้ผลดี ^{๒๗๔} แต่สำหรับล้นมัยปัจจุบันมีล้าเหตุหลายประการททำให้ระบบนเลื่อม
 ความนิยมไปกล่าวคือ ^{๒๗๕} หลังจากกกลางศตวรรษที่ ๑๘ ^{๒๗๖} เบนตั้นมา ^{๒๗๗} แนวคิตทาง

เศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ เริ่มหันเหไปจากที่ค้ำของ Adam Smith เป็นลำดับ
 รัฐได้เข้าไปแทรกแซง ในกิจการทาง เศรษฐกิจมากขึ้น เหตุผลของการเปลี่ยนแปลง
 ก็เนื่องจากว่าได้มองเห็นจุดอ่อนของระบบเสรีนิยมหลายอย่าง ที่สำคัญก็คือผลประ
 โยชน์ของส่วนรวมหลายอย่าง ไม่ได้รับการคุ้มครองเพียงพอ และการยึดหลัก
 ว่าผลกำไรของเอกชน เท่ากับเป็นผลกำไรของส่วนรวม นับว่าไม่ถูกต้องนักมีผล
 ประโยชน์หลายอย่างที่ส่วนรวมได้รับ แต่เอกชนไม่ได้มีผลกำไรที่มากนักของ
 เดียวกันประโยชน์บางอย่างที่เอกชนได้รับเต็มเม็ดเต็มหน่วย แต่ส่วนรวมไม่ได้รับ
 เลยก็มี ยกตัวอย่างเช่น การสาธารณสุข, การส่งมอบทรัพยากร ฯลฯ ซึ่งเป็น
 ประโยชน์สำหรับส่วนรวม แต่เอกชนบางคนอาจไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่ โรงงาน
 อุตสาหกรรมที่เอกชนแต่ละคนตั้งขึ้น และ ได้รับ ประโยชน์ อาจ ก่อให้เกิด การ เสีย
 ประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือเอกชนด้วยกันก็ได้ เช่น การได้รับความรบกวนเนื่องจาก
 ความหรือกลิ่นที่เกิดจากโรงงาน การเปลี่ยนแปลงราคาที่ดินที่อยู่ใกล้โรงงานนั้น ๆ
 เป็นต้น

นอกจากนี้ระบบเสรีนิยมสร้าง ความไม่ยุติธรรมให้ เกิด ขึ้นใน ระหว่าง ผู้ที่
 แข็งแรงและผู้ที่อ่อนแอ รูปการเขาทำนองใครดีใครได้ ใครแข็งแรงกว่าย่อมชนะและ
 มีโอกาสได้ส่วนได้ส่วนเอา อำนาจทางเศรษฐกิจเมื่อยุคก่อนยุคนี้โดยผู้คนแข็งแรงยิ่ง
 ขึ้นและจะสร้างเสริมกำลังนั้นต่อไปอีกโดยอาศัยอำนาจทางการเมืองเข้าช่วย เมื่อ
 เป็นเช่นนั้นความไม่ยุติธรรมย่อมเกิดขึ้นได้มาก

๓. ระบบผสม (System of Mixed or Dual Economy) ในปัจจุบัน
 รัฐที่หันเหจากระบบเสรีนิยมบริสุทธิ์ ได้เข้าไปแทรกแซงในเรื่องเศรษฐกิจโดยวิธีต่าง ๆ
 กันหลายวิธีเช่น

๑. โดยการส่งเสริมผลประโยชน์พิเศษ ด้วยการตั้งระบบภาษีให้
 ทุนอุดหนุนเอกชน ในการทำเรือ การรถไฟ และการเกษตรกรรม ด้วยการออก
 กฎหมายคุ้มครองกรรมกร เช่น พ. ร. บ. แรงงาน และด้วยการออกกฎหมาย
 คุ้มครองอาหารและยารักษาโรคเพื่อช่วยผู้บริโภค

๒. โดยการควบคุมระบบ เศรษฐกิจบางสาขา ที่เป็นสาธารณ ประโยชน์ เช่น การขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ การไปรษณีย์โทรเลข การไฟฟ้า การโทรศัพท์ วิทยุ ถ่านหิน และน้ำมัน

๓. โดยการลงทุนดำเนินกิจการบางอย่างเสียเอง เช่นการไฟฟ้า การประปา การรถไฟ การขจัดมูลฝอย การสร้างเขื่อน การสหกรณ์ ทั้งประเภท ผลิตและผู้ซื้อ

๔. โดยการรักษาและสร้างเสริมทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต เช่น การจัดทำเขื่อนทำนบ การฟื้นฟูป่าต้น การป้องกันน้ำท่วม การสงวนป่า การสงวนพันธุ์สัตว์ การรักษาแหล่งน้ำ การสาธารณสุข และการศึกษา

การที่รัฐเข้าไปแทรกแซงในกิจการเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับประชาชนส่วนรวมบางประเภท และในขณะเดียวกันก็ยังเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินการได้ โดยเสรีอีกหลายสาขา ทำให้ระบบเศรษฐกิจแปรปรวนจากเดิมเป็นระบบผสมไป การที่ประเทศต่าง ๆ นำเอาระบบผสมมาใช้ก็โดยอาศัยเหตุผลว่า สิ่งใดที่ประชาชนมีความจำเป็นจะต้องทำ แต่ไม่อาจทำได้ดี รัฐควรถือว่าเป็นหน้าที่ของจัดทำให้

ทัศนะของระบบผสมดังได้กล่าวมาข้างต้น อาจสรุปได้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

๑. เสถียรภาพทางเศรษฐกิจจะมีได้ก็ต่อเมื่อมีเสถียรภาพ
๒. การขนส่ง ของราคาสินค้าไม่ ได้ช่วยขจัดปัญหาการว่างงานโดยอัตโนมัติ เพราะฉะนั้นระบบเสรีนิยมจึงไม่สามารถแก้ปัญหาเสถียรภาพได้

๓. ด้ที่นายทุนจะมีผลเต็มที่ต่อเมื่อรัฐเขาควบคุม การควบคุมอาจกำหนดขอบเขตไว้ได้เพื่อให้เสถียรภาพยังคงอยู่

๔. ถ้าเหตุที่ทำให้เศรษฐกิจไม่อยู่ในดุลยภาพ และเกิดพลังงานเหลือใช้ขึ้น ก็เนื่องมาจากราคาสินค้า ความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตและการลงทุน และกลไกของการใช้เงินและเครดิต

๕. รัฐและองค์การสำคัญ ๆ เช่น บริษัท และสหพันธ์ต่าง ๆ ควร

วางแผนให้รายได้ของชาติเพิ่มขึ้นโดยสม่ำเสมอและรวดเร็ว และให้มีการกระจาย รายได้นั้นโดยทั่วถึง

๖. ระบบการเงินของรัฐ เช่น การภาษี การใช้จ่ายประเภทข้าราชการ และหนี้สินข้าราชการของชาติ ควรได้รับการควบคุมอย่างรอบคอบเพื่อส่งเสริม การผลิต และการใช้แรงงานโดยเต็มที่ และป้องกันเรื่องเงินเฟ้อด้วย

๗. ในบั้นปลาย รัฐควรเป็นผู้รับผิดชอบในการรักษาเสถียรภาพทาง เศรษฐกิจ ไม่ใช่ให้เอกชนรับผิดชอบ การสร้างเสถียรภาพนั้นควรทำโดยการ ประกันสังคม และโดยการใช้แรงงานที่มีอยู่ทั้งหมด

๘. ในกรณีที่เอกชนไม่สามารถจัดในเรื่องการใช้แรงงานทั้งหมดได้ รัฐ จะต้องรับหน้าที่เป็นนายจ้างแทน ด้วยการขยายกิจการในด้านข้าราชการให้ มากขึ้น ^๓

ค. ระบบสังคมนิยม (Socialism or Socialist System) ความจริง ระบบสังคมนิยมยังกำลังอยู่ในระหว่าง พัฒนาการและมีวิธีการแตกต่างกัน ไปหลาย ประเทศ แต่ในทฤษฎีจะไดกล่าวถึงหลักการอันเป็นพื้นฐานของระบบนี้เพื่อตั้งเข้ป ความเข้าใจว่าระบบนี้แตกต่างกับระบบอื่น ๆ อย่างไร

เราขอมทราบแล้วว่าในระบบเสรีนิยม ผลผลิตของรายได้มีส่วนสัมพันธ์ กับการผลิตอย่างใกล้ชิด ผู้ที่ขายสินค้าของคนได้ราคาสูงย่อมมีรายได้สูงตามไปด้วย แต่ในระบบสังคมนิยมนี้รายได้กับการผลิตไม่สัมพันธ์กัน ระบบสังคมนิยมถือว่า ความต้องการของมนุษย์มีอยู่อย่างไม่จำกัด แต่ทรัพยากรที่จะใช้ในการผลิตมีอยู่จำ กัด เพราะฉะนั้นจึงควรจำกัดความต้องการให้อยู่ในขอบเขตโดยกำหนดราคาตั้งของ ชนให้เหมาะสม ราคาของทุกชิ้นควรกำหนดให้อยู่ในระดับที่ความต้องการของ สังคมกับการผลิตมีค่าเท่ากัน และถ้าราคาตั้งไปของก็จะตกค้างอยู่มาก ถ้าราคา ตั้งไปของก็จะหมดไปเร็ว ทำให้บางคนไม่ทันได้มีโอกาสซื้อของนั้น

๓ Rogg, Harold and Withers, William, Social Foundations of Education, Prentice-Hall, Inc, Englewood Cliff, N C. 1955 หน้า 73

ถ้าหวั่นแรงงานและวัตถุดิบที่จะใช้ ในการผลิต มีคณะกรรมการกลาง เป็นผู้พิจารณา กำหนด โดยถือเอาผลการจำหน่ายเป็นเครื่องวัดความต้องการของ สังคม คณะกรรมการกลางเป็นผู้กำหนดราคาวัตถุดิบต่างๆ เหล่านี้ด้วย โรงงานที่รับเอาวัตถุดิบไปก็จะได้ ไปเพียงเท่าที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้เท่านั้น

อนึ่ง เพื่อรักษาระดับการขายและการผลิตให้คงตัวอยู่เสมอ ในบางโอกาสเมื่อประชาชนเกิดพอกพองใจสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นมา และนิยมชอกัน มาก ร้านค้าจะต้องยกระดับราคาสินค้าของตนให้สูงขึ้น ผลของการยกระดับจะทำให้ โรงงานมีหลักฐานว่าจำหน่ายสินค้าได้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นก็มักจะขอเพิ่มวัตถุดิบ ที่ใช้ ในการผลิตและสามารถผลิตได้มากขึ้น เมื่อสินค้าออกสู่ตลาดมากจนพอค้า จะลดราคาลงใกล้ระดับเดิมเพื่อรักษาระดับการค้าให้คงตัว ถ้าสมมุติว่าโรงงาน เกิดปรับปรุงวิธีการใหม่ และสามารถเพิ่มการผลิตได้มากขึ้นทุก ๆ ที่ใช้วัตถุดิบ ปริมาณเท่าเดิม ปริมาณของสินค้าที่เพิ่มขึ้นย่อมทำให้พ่อค้าต้องลดราคาสินค้าลง ถ้าประชาชนยังนิยมซื้อสินค้าในอยู่หลักฐานของการจำหน่ายย่อมสูงขึ้น โรงงาน ก็มีสิทธิจะเรียกร้องขอเพิ่มปริมาณวัตถุดิบจากกรรมการกลางได้เช่นเดียวกัน

เค้าโครงหลักการของระบบสังคมนิยมที่กล่าวมานี้แต่ตั้งให้เห็นว่า วิธี การปรับระดับของราคาและปริมาณการผลิตของระบบนี้ มีลักษณะทำนองเดียวกัน กับวิธีการของระบบเสรีนิยม ความจริงเหตุผลทางเศรษฐกิจที่แต่ละระบบยึดถือ อยู่ก็ ไม่แตกต่างกันเลย ทั้งสองระบบต่างมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มวัตถุดิบในการผลิตที่ต่อ เมื่อประชาชนยังมองเห็นความสำคัญ of สินค้าอยู่ และตราค่าให้สูงกว่าราคาของ วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้านั้น นอกจากนี้ยังมีแนวคิดตรงกันอีกว่าการเพิ่ม ปริมาณการผลิต จะทำก่อกอเมื่อ ราคาของผลิตผลที่เพิ่มขึ้น สูงกว่าราคาของวัตถุดิบ ที่ใช้

ระบบสังคมนิยมตั้งได้อธิบายมาแต่ต้นถ้าของสรุปถูกต้องจะแบ่งออกได้เป็น หลักการใหญ่ ๆ ๒ ประการคือ

- ๑. จัดให้มีกรรมสิทธิ์ส่วนรวมในธุรกิจ ซึ่งเป็นการผลิต และการ

ดำเนินงานชนรากฐาน เช่น การขนส่ง การพลังงาน การอุตสาหกรรมหนัก
เป็นต้น กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลมีอยู่เฉพาะทรัพย์สินเพื่อการบริโภค ที่อยู่อาศัย พน
ที่ดินสำหรับการเกษตรและธุรกิจขนาดเล็ก

๒. จัดให้มีการผลิตสิ่งควบคุมโดยรัฐ มากกว่าให้ดำเนินไปโดย
อิสระภายใต้ระบบการแข่งขัน ซึ่งอาจทำให้เกิดผลเสียหายขึ้นได้ โดยไม่มีผู้ใด
รับผิดชอบ

ข้อดีของระบบนี้นอกจากจะช่วยให้สามารถควบคุมการใช้พลังงาน และ
ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ประสิทธิภาพโดยเต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้ว ยังแก้ปัญหา
การที่บุคคลกลุ่มน้อยจะได้รับประโยชน์แต่เพียงกลุ่มเดียว และอาจใช้อิทธิพลจาก
ความมั่งมีเพื่อแสดงอำนาจในทางการเมืองได้

สำหรับข้อเสียก็มีอยู่ไม่น้อย เป็นต้นว่า ลัทธิความริเริ่มของบุคคล
ไม่ให้อยากคิดหรือทำอะไร เพราะสิ่งนั้นไม่ใช่ของ ๆ คน นอกจากนั้นข้อเสีย
ยากในเรื่องการหาเหตุผลที่จะเข้าดำเนินงาน เพราะรายได้น้อยแต่ความรับผิดชอบ
มาก ทำให้เกิดช่องโหว่ในเรื่องความซื่อสัตย์ในการทำงาน ขอบกพร่องอีกอันหนึ่ง
ก็คือความดื้อช้าในการทำงาน และความหมกมุ่นเปิดองตมกเพิ่มขึ้น เนื่องจากการมี
ความรู้สึกเป็นราชการ ปัญหาเรื่องการเข้าควบคุมอำนาจโดยนักการเมืองก็เป็นข้อ
บกพร่องอีกอย่างหนึ่งซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ โดยเฉพาะในด้านการแต่งตั้งผู้บริหารงาน
การควบคุมการผลิต และการเป็นคนกลางรับไปจำหน่าย

ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีประเทศใดที่สามารถใช้ระบบใดระบบหนึ่ง ได้ตามอุดม
คติ สิ่งต่าง ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับเหตุผลทางการเมือง การสังคม และเทคนิค หัดัก
การจึงเป็นเพียงแนวทางสำหรับช่วยให้อุปนิสัยอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวเท่านั้น

ประเทศอังกฤษได้นำเอาระบบสังคมนิยมมาใช้เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๕ อันเป็น
ปีที่พรรคกรรมกรได้เข้ามาเป็นฝ่ายรัฐบาลทำการบริหารประเทศ รัฐได้เข้า
ดำเนินการในกิจการต่าง ๆ ที่เอกชนเคยเป็นเจ้าของของหลายสาขา ที่สำคัญ ๆ คือ
อุตสาหกรรมถ่านหิน การธนาคารแห่งประเทศไทย การโทรเลขและวิทยุ
โทรเลข การขนส่งทางอากาศ การไฟฟ้า การรถไฟ การคมนาคมตามตำนาน

ข้อต่อเรือ และการขนส่งทางบกโดยรถยนต์ในทางสายสำคัญ ๆ กิจกรรมที่รัฐเข้า
ดำเนินการเดี๋ยวนั้น ได้พิจารณาเลือกสรรโดยอาศัยหลักว่า

๑. กิจกรรมที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจอย่างยิ่ง
๒. กิจกรรมขนาดประสิทธิภาพ และจะส่งเสริมให้ชนได้กตด้วยการมี
ศูนย์การควบคุมชน
๓. กิจกรรมที่ต้องการลงทุนเป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐเท่านั้นสามารถจัดหา
ทุนและให้การคาประกันได้
๔. กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของรัฐบางสาขาอย่างใกล้ชิดอยู่แต่
กิจกรรมต่าง ๆ ที่รัฐเข้าดำเนินการนั้นผู้ดำเนินการไม่ใช่หน่วยราชการ

แต่มีคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญซึ่งรัฐบาลแต่งตั้งเป็นผู้ดำเนินการ โดยขึ้นตรงต่อ
รัฐมนตรี และต่อรัฐสภา D. H. Rebertson ได้เขียนเกี่ยวกับกาดำเนินงาน
ทางเศรษฐกิจตามระบบสังคมนิยม ในวารสารเศรษฐกิจประจำเดือนธันวาคม
ค.ศ. ๑๙๔๗ เรื่อง "The Economic Outlook" กล่าวว่า ปัญหาที่ต้องขบคิดกันคือ
ไปนั้นมีอยู่สองประการคือ รัฐจะแทรกซึมเข้าไปในกิจการของเอกชนขนาดเด็ก
เพียงใด และจะควบคุมปริมาณการผลิตและการใช้เพียงใดประการหนึ่ง และ
การจัดความเต็มอภาค เกี่ยวกับรายได้จะทำได้เหนือกว่าเมื่อยังใช้ระบบเสรีนิยมอยู่
เพียงใด อีกประการหนึ่ง

ความสำเร็จของอังกฤษในการที่รัฐเข้าดำเนินการอุตสาหกรรมใหญ่เป็น
เรื่องที่น่าเอาใจได้ และคงจะเป็นตัวอย่างอันดีสำหรับประเทศไทยในด้านการปรับ
ปรุงเศรษฐกิจต่อไป

๖. ระบบกลาง (The Middle Way) มีประเทศในยุโรปหลายประเทศที่
มีกิจการ สาธารณะที่รัฐเข้าดำเนินการและการควบคุมหลายสาขา แต่ยังไม่ถึงขั้นที่
เรียกได้ว่าใช้ระบบเศรษฐกิจสังคมนิยมประเทศเหล่านี้ใช้ระบบที่เรียกกันว่าเป็นระบบ
กลางดำเนินงานทางเศรษฐกิจหนักไปในรูปสหกรณ์มากกว่าอย่างอื่น การดำเนินงาน

๔ Morg : Introduction to Economics หน้า 820

เศรษฐกิจในรูปแบบของสหกรณ์ไม่เหมือนกับระบบผสม เพราะผู้เป็นเจ้าของกิจการต่าง ๆ ไม่ใช่บุคคลกลุ่มน้อย และวัตถุประสงค์ของสหกรณ์ก็เพื่อประโยชน์ของสมาชิก หรือผู้ถือหุ้นเป็นข้อใหญ่ประเทศที่ใช้ระบบกลางเป็นหลักได้แก่ สวีเดน นอร์เวย์ และ เดนมาร์ก ประเทศไทยเราก็ได้นำเอากิจการ สหกรณ์มาใช้ โดยได้ออกกฎหมายเกี่ยวกับสหกรณ์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ได้มีการดำเนินการอย่างจริงจังเมื่อภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ และหลังจากนั้นก็มี การฟื้นฟูกันอย่างยาวนานใหญ่อีกครั้งหนึ่งภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ได้สิ้นสุดลงอย่างเร็วตามระบบเศรษฐกิจของไทยเราปัจจุบันนี้จะเรียกว่าเป็นระบบกลางที่เดียวหาได้ไม่ แต่จะเป็นระบบอะไรนั้นค่อยพิจารณากันต่อไป

จ. ระบบมาร์กซิสต์ (The Marxist View)

มีผู้เขียนเกี่ยวกับทฤษฎีของคาร์ล มาร์กซ ไว้เป็นอันมาก และแตกต่างกันไปหลายอย่าง มาร์กซเองก็มีทัศนะผิดไปจากเดิมในระบอบมาก เห็นได้จากความแตกต่างของความคิดเห็นในหนังสือ Das Kapital (ซึ่งส่วนใหญ่เขียนโดย Frederick Engels) กับ Communist Manifesto บุคคลอื่น ๆ ที่นำเอาความคิดของมาร์กซมาใช้ เช่น Bernstein, Kautsky, Bukharin, Lenin, และ Trotsky ก็ล้วนแต่ตีความหมายแตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ดีแนวคิดส่วนใหญ่ที่เป็นแนวร่วมยังปรากฏอยู่ ตรวกวิทยาทางเศรษฐกิจของมาร์กซมีหลักใหญ่ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. เสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเพิ่มระดับการผลิตให้สูงขึ้นและรวดเร็ว จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อรัฐเข้าควบคุมและวางแผนงานทางเศรษฐกิจ

๒. ระบบนายทุน ไม่ว่าจะเป็ระบบเสรีนิยมหรือระบบผสมไม่อาจรักษาคุณภาพของเศรษฐกิจไว้ได้ มีการชน ๆ ลง ๆ อยู่เด็ม

๓. อภิลัทธ์ และการควบคุมของรัฐเป็นผลให้เกิดชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เลย หลังจากทีระบบนายทุนได้เสียคุณภาพลงไป อภิลัทธ์และการควบคุมของรัฐไม่ใช่สาเหตุของการเสียคุณภาพ แต่เป็นผลที่จะเกิดตามขึ้นมาภายหลัง

๔. สาเหตุของการเสียคุณภาพเนื่องมาจากมีรายได้เหลือใช้ (Surplus

value) ซึ่ง อันใดก็อาจได้ซึ่งรูดมาจากพวกคนงานหรือกรรมกร คนเหล่านี้ ย่อมไม่มีเงินเหลือสำหรับซื้อสินค้าผลิตได้

๕. รายได้เหลือใช้ที่ถูกรูดไป ต้องนำเอามาใช้เป็นทุนในการลงทุน เอา มาใช้สำหรับซื้อสินค้าคนงานไม่สามารซื้อได้เพราะคนมีรายได้ ไม่เพียงพอ การ ขยาย การลงทุนต้องทำมากจนเรื่อย ๆ ทำให้เกิดเป็นวงจรของการลดค่าแรงงาน การเพิ่ม การลงทุน และการผลิตสินค้าจำนวนมากเพื่อขายแก่ผู้ที่มีรายได้น้อย

๖. เนื่องจากการเพิ่มทุนด้วยการลงทุนที่ได้มาจากรายได้ที่เหลือใช้ ทำให้ ปริมาณของสินค้าเพิ่มขึ้น แต่ระบบนายทุนไม่ได้ช่วยให้ลูกจ้างมีรายได้อ่างขึ้น พอที่จะซื้อสินค้าเพิ่มขึ้น อภิลัทธ์จึงต้องขยายตัวออกเพื่อบังคับการผลิตดินดลาด (over production)

๗. วิธีแก้ไขปัญหาการดินดลาด อาจทำได้โดยตัดทอนผลกำไรลง (รายได้ที่เหลือใช้) หรือจัดระบบการค้ำกำไรออกโดยสิ้นเชิง

๘. ตราบใดที่ยังไม่เลิกระบบการค้ำกำไร ผู้ใช้แรงงานก็ย่อมไม่สามารถ มีรายได้พอที่จะซื้อสินค้าอยู่ตราบนั้น คนรวยก็ยังคงรวยขึ้นและคนจนยิ่งจะจนลง

๙. การที่รัฐเข้าไป ควบคุมและวางแผนเศรษฐกิจ ย่อมสามารถยกระดับ ค่าแรงงานให้สูงขึ้นพอที่จะซื้อสินค้าผลิตขึ้นได้ การตัดทอนการผลิตเนื่องจากขาด กำไรลง ข้อ ก็ไม่จำเป็นจะต้องทำ เศรษฐกิจก็จะอยู่ในสภาวะที่มั่นคงภาพดีสุด

๑๐. เสรีภาพไม่อาจประกันเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สิ่งที่จะประกันได้ ก็คือ การควบคุมและการวางแผนของรัฐเท่านั้น

๑๑. ถ้าคิดว่า การวางแผนและการควบคุมเป็นการทำลายเสรีภาพ (โดย คิดในแง่ที่ เสรีภาพหมายถึงการไม่ถูกบีบบังคับด้วยประการใด ๆ) ก็ไม่มีผลอะไร ร้ายแรงเกิดขึ้น เพราะโดยปกติแล้วไม่มีการบีบบังคับเลยมนุษย์เราก็มักคิดว่าจะมี เสรีภาพสมบูรณ์ ลองคิดดูว่า คนจนมีเสรีภาพแค่ไหน เราทุกคนมีเสรีภาพแค่ไหน ถ้ายิ่งมีบุคคลอื่น ๆ ที่มั่งมีและถืออภิสิทธิ์เห็นอริอยู่

ตามเหตุผลของมารุกซ์ แสดงให้เห็นว่าลัทธินายทุนจะยืนยงคงอยู่ไม่ได้ และจะต้องเกิดจลาจลในที่สุด เนื่องจากการถกบีบบังคับของฝ่ายชนชั้นกรรมาชีพ บุคคลเหล่านี้จะถูกชนต่อต้านเพื่อเรียกร้องสิทธิของตนฟังมฟังไตของตน

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกับการศึกษา

ระบบเศรษฐกิจที่แต่ละประเทศนำไปใช้มักไม่ตายตัว และเมื่อถึงระยะหนึ่งก็จะแปรเปลี่ยนไปจากเดิมเสมอ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลเนื่องมาจากความจำเป็นอันเกิดจากผลของพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคม ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเมื่อเกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านพัฒนาการย่อมมีผลกระทบต่อหน่วยอื่น ๆ ในสังคมด้วย ในตอนต่อไปนี้จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวว่า มีความหมาย ต่อการศึกษาอย่างไรและโดยเฉพาะมีผลต่อหลักสูตรอย่างไร

ผลของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ

เท่าที่กล่าว แล้วว่าระบบ เศรษฐกิจ อาจเปลี่ยนแปลงได้ตาม กาลสมัยและตามสภาวะของเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นตัวอย่างและเพื่อให้ผู้อ่านได้มองเห็นภาพของการเปลี่ยนแปลงได้นั้น จะขอยกเอาการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของไทยเรามาพอเป็นสังเขป

บนแผ่นศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมีข้อความตอนหนึ่งว่า “เมื่อชวพ่อขุนรามคำแหง เมืองสุโขทัยนี้ต ในนามปตา ในนามีขาว เจ้าเมืองปเขา ๗ กอบในไพร่ผู้ทาง เพื่อนจงวัดไปค้าข้มาไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้างค้าใครจักใคร่ค้าม้าค้า ใครจักใคร่ค้าเงินค้ำทองค้ำ - - -”

ข้อความนี้เป็นข้อความที่แสดงถึงระบบเศรษฐกิจของไทยในสมัยเมื่อกครั้งกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี เมื่อพิจารณาตักเทียบได้กับระบบเสรีนิยมตนเอง สภาพความเป็นอยู่ของคน ในสมัยนั้นเมื่อศึกษาตาม ประวัติศาสตร์ และพิจารณา ย้อนชนมายุคนจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ก็จะได้เห็นว่า มีความเป็นอยู่ชนิดที่แต่ละครอบครัวต่างทำมาหากินพอเลี้ยงตัวเองทั้งสิ้น การค้าขายแลกเปลี่ยนภายในประเทศมีน้อย เนื่องจากคมนาคมลำบาก การค้าขายกับต่างประเทศเกือบไม่มีเลยทีเดียว การอุตสาหกรรมมีอยู่ภายในครอบครัวเท่านั้น

สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไม่ได้เปลี่ยนแปลงเลยนับเป็นศตวรรษ
ในปี พ. ศ. ๒๓๘๓ แต่ครอบครัวของคนไทยก็ยังต่างทำไร่ไถนาหาเลี้ยงตนเองตาม
ดำพัง สภาพการค้าขายก็ยังเป็นรูปเดิม และต่างคนก็มีสิทธิเสรีในการซื้อขาย
ในการกำหนดราคาและปริมาณการผลิต การใช้ ตามความต้องการโดยปราศจาก
การควบคุมใด ๆ ทั้งสิ้น จะมีอยู่แต่การค้ากับต่างประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงบาง
อย่างเท่านั้นท้องที่ประมุขของประเทศหรือพระบรมวงศ์เป็นผู้ผูกขาด แต่การผูกขาด
นั้นก็เลิกไปหลังจากที่ เซอร์ จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) ผู้แทนรัฐบาล
อังกฤษได้เข้ามาทำสัญญากับไทยในปี พ. ศ. ๒๓๘๘ &

ในระยะร้อยปีหลัง นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๓๘๘ เป็นต้นมา ความโน้มเอียง
ทางเศรษฐกิจได้ค่อย ๆ แปรรูปไปจากการผลิตเพียงแก่เลี้ยงตัวเองและครอบครัว
มาเป็นการผลิตเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างมากขึ้น เพื่อส่งออกไปขายหรือแลกเปลี่ยน
กับสินค้าอื่น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลเนื่องมาจากความเจริญในด้านการ
คมนาคม การเพิ่มปริมาณของพลเมือง และการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น
แต่อย่างไรก็ดี การเศรษฐกิจของประเทศยังคงเป็นระบบเสรีนิยมอยู่

นับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ เป็น
ต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ๆ หลายอย่าง รัฐได้เข้า
ดำเนินการในกิจการสาธารณต่าง ๆ เช่น การรถไฟ การทางหลวงแผ่นดิน การ
ไปรษณีย์โทรเลข และการภาษีอากร เป็นต้น นับเป็นผลของการที่ต้องการเร่งรัดให้
ประเทศชาติก้าวหน้าทัดเทียมกับอารยประเทศอื่น ๆ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอีก
อันหนึ่งก็คือ การเลิกทาส ซึ่งผลที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจก็คือ ทำให้เกิดระบบ
แรงงานในแนวใหม่ขึ้น อย่างไรก็ตามการแทรกแซงของรัฐในทางเศรษฐกิจขณะ
นั้นแม้จะเป็นการเข้าไปดำเนินการในสิ่งที่เอกชนไม่สามารถทำได้ก็ตาม แต่ก็ไม่ได้
ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชาติ เปลี่ยนไปเป็นระบบสังคมนิยมหรือระบบอื่น แต่อย่าง
ใด เอกชนยังคงมีสิทธิเสรีในการประกอบกิจการต่าง ๆ ของตนอยู่ตามเดิม

การเศรษฐกิจได้แปรรูปไปจากเดิมอย่างแท้จริง ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองจากระบอบ สมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ หลังจากที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วมีการไหวตัวอย่างมาก ในการที่จะต้องสร้างชาติให้ก้าวหน้าทัดเทียมประเทศอื่นโดยเร็วที่สุด ความจำเป็นในเรื่องการพัฒนาการเศรษฐกิจจึงเป็นข้อที่ต้องจัดทำเป็นอันดับแรก ขณะเดียวกันความตื่นตัวในเรื่องที่ต่างชาติได้เข้ายึดครองการเศรษฐกิจไว้ในมอกรมมากจน ซึ่งนับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของชาติไทย James C.

Ingram เขียนไว้ว่า คนจีนได้เข้าควบคุมการค้าในประเทศไทยไว้จนหมดสิ้นแล้วตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๘๓ และหลังจากนั้นมาอีกกว่าศตวรรษ เหตุการณ์ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลง ต่างชาติได้เข้าควบคุมกิจการทั้งในด้านเป็นคณดางและเป็นผู้ลงทุนด้านการค้ามากขึ้น คนไทยส่วนใหญ่มองไม่เห็นอันตรายและไม่รู้สึกเดือดร้อนในใจในเรื่องนี้ รัฐเองก็ไม่ขัดขวางแต่อย่างใด ในบางครั้งก็ยิ่งให้ความสนับสนุนเสียอีก

ความไหวตัวทางเศรษฐกิจภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นผลให้รัฐเข้าแทรกแซงในกิจการอุตสาหกรรมและพานิชกรรมของเอกชนหลายด้านโดยรัฐเข้าดำเนินการเสียเอง อาทิเช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานยาสูบ โรงงานกระดาษ โรงงานสุรา โรงงานแก้ว องค์การป่าไม้ บริษัทข้าวไทย บริษัทยางไทย บริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจ องค์การท่าเรือ องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)

โตมการจัดตั้งสหกรณ์ชนเป็นปีกแผ่นและแบ่งเป็นหลายประเภท มีสมาชิกเป็นจำนวนมากมาย ปรากฏตามสถิติว่าในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ มีจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด ๕๕๕๘ มีสมาชิก ๓๓๕,๘๔๓ ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ มีจำนวนสหกรณ์ทั้งหมด ๘๒๘๔ มีสมาชิก ๓๒๘,๘๔๘ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีสหกรณ์ทั้งหมด ๑๐,๖๓๐ และมีสมาชิก

๖ Ingram, James C, Economic Change in Thailand since 1850

๔๓๗,๓๐๔^๗ ถ้าคิดว่าถ้ามาซีกแต่ละคนมาจากบุคคลในครอบครัว ๕ คน ตามสถิติปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากสหกรณ์จะมีประมาณ ๒ ล้านคน ซึ่งนับว่าเป็นจำนวนไม่น้อย ความก้าวหน้าของกิจการสหกรณ์จึงคว่าอยู่ในเกณฑ์น่าพอใจ

การแทรกแซงของรัฐ ในด้านเศรษฐกิจไม่ได้ทำแต่เฉพาะในด้านการควบคุมโดยเข้าไปดำเนินการอุตสาหกรรม และพาณิชย์กรรมบางอย่างด้วยตนเองเท่านั้น แต่ยังมี การแก้ไขระบบการภาษีอากรต่างๆ อีกด้วย นอกจากนี้กรมการจัด ในด้านการให้ความคุ้มครองและการให้สวัสดิการไปพร้อม ๆ กัน เห็นได้จากการออกกฎหมายพระราชบัญญัติโรงงาน พระราชบัญญัติแรงงาน และพระราชบัญญัติประกันสังคมและพระราชบัญญัติส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นต้น

ผลของการเข้าควบคุมของรัฐในบางขณะทำให้ระบบเศรษฐกิจนั้นมึนเคืองไปในรูปสังคมนิยมมากขึ้น แต่เมื่อพิจารณาจากสาเหตุหรือวัตถุประสงค์ของรัฐ ระบบการควบคุมการผลิต และการควบคุมราคาซื้อขาย ประกอบกับความเป็น มาของระบบเศรษฐกิจของประเทศแต่ดั้งเดิมมา ก็พอจะอนุมานได้ว่าระบบเศรษฐกิจภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ มีลักษณะเป็นระบบผสมมากกว่าอย่างอื่น เป็นอันว่าการเศรษฐกิจของไทยได้เข้าเข้าสู่ยุคใหม่เมื่อไม่นานมานี้เอง แม้ในระยะหลังสุดจะมีการสนับสนุนให้เอกชนเข้าดำเนินการอุตสาหกรรมมากขึ้น โดยรัฐให้เข้าหรือขายกิจการบางประเภทให้เอกชนรับเอาไปดำเนินการแทนก็ตาม โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจส่วนใหญ่มักยังคงเป็นระบบผสมอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง

ผลของการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ นอกจากจะเปลี่ยนหน้าตาของรัฐแล้ว หน้าตาของเอกชนในทางเศรษฐกิจก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย อย่างน้อยก็ของ เข้าใจว่าสถิติเดรั ในทางเศรษฐกิจได้ถูกจำกัดลงกว่าแต่ก่อน นอกจากนี้ยังมีปัญหาต่างๆ เกิดตามชนมามากหลาย ส่วนต้องการความเข้าใจของเอกชนแต่ละคน เพื่อประโยชน์ในการปรับตัวให้สอดคล้องกับระบบใหม่ ปัญหาเหล่านี้ได้แก่

^๗ สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ, สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๐ หน้า ๘๕

ปัญหาการควบคุม : กิจการใดบ้างที่เอกชนควรควบคุม และกิจการใดบ้างที่รัฐควรควบคุม

ปัญหาการเป็นเจ้าของ : สิ่งใดบ้างที่เอกชนควรเป็นเจ้าของ และสิ่งใดบ้างที่ควรเป็นของรัฐหรือเป็นสาธารณะประโยชน์

ปัญหาควบคุมตลาด : ควรเปิดตลาดโดยเสรี หรือว่าควรมีการควบคุม

ปัญหาการริเริ่มงาน : เอกชนควรเป็นผู้ริเริ่ม หรือมอบให้เป็นที่หนึ่งของรัฐ

ตามรูปของปัญหาที่ยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจเช่นนั้น ประชาชนจำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักเกณฑ์ของระบบนั้นๆ เพื่อว่าจะได้ทำหน้าที่ของตนได้ถูกต้อง ในวงการศึกษาถือว่าโรงเรียนย่อมมีหน้าที่สอนให้เด็กได้รู้และเข้าใจข้อเท็จจริงดังกล่าวเช่นเดียวกัน

ผลของพัฒนาการทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ นอกจากจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบดังกล่าวข้างต้น ยังปรากฏว่าผลของพัฒนาการทางเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ อีกหลายด้าน ที่สำคัญๆ ควรหยิบยกมาต่างคือ

๑. กิจการขนาดใหญ่ที่เอกชนดำเนินการเพียงคนเดียวค่อยๆ หดหายไป ในอดีตกิจการใหญ่ๆ เช่น การทำป่าไม้ การเดินรถ การค้าสัตว์ และห้างร้านใหญ่ๆ ผู้เป็นเจ้าของมักเป็นเอกชนคนเดียว ดำเนินการโดยไม่ได้มีหุ้นส่วนกับผู้ใด ผลกำไรหรือขาดทุนย่อมตกอยู่กับผู้เป็นเจ้าของทั้งสิ้น แต่ในปัจจุบันปรากฏว่ากิจการใหญ่ๆ ส่วนมากเป็นไปในรูปของหุ้นส่วน หรือบริษัท หรือองค์การของรัฐ การเปลี่ยนแปลงไปในทำนองนี้ ทำให้สามารถเพิ่มปริมาณของทุนได้มากขึ้น การขยายกิจการและการเพิ่มปริมาณผลผลิตทำได้สะดวกขึ้น การดำเนินงานมีหลักประกันมั่นคงขึ้น นับว่าเป็นผลดีในทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง และเป็นหนทางที่ทำให้เกิดกิจการใหญ่ๆ ขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก

๒. กิจกรรมขนาดใหญ่บางอย่างที่ต่างชาติ ดำเนินการ อยู่ค่อย ๆ หมดไป หลังจากทีรัฐได้ยื่นมือเข้าดำเนินการอุตสาหกรรมด้วยตนเอง กิจกรรมหลายอย่างก็ได้ตกมาอยู่ในมือของคนไทย เช่น การทำป่าไม้ การทำเหมืองแร่ และการค้าข้าว เป็นต้น อย่างไรก็ตามในด้านกาพาณิชย์ต้องนับว่ายังอยู่ในมือของชนต่างชาติ เป็นปัญหาใหญ่ที่คนไทยยังหาทางแก้ไขไม่สำเร็จ และเป็นผลให้การเศรษฐกิจของชาติต้องตกอยู่ในมือของกลุ่มชนต่างชาติเหล่านั้น

การที่รัฐเข้าควบคุมการค้าและอุตสาหกรรมในระยะหลัง ๆ นั้นจึงนับว่าเป็นการดำเนินนโยบายที่ถูกต้อง และเป็นก้าวหนึ่งในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้ถูกลงไป

๓. กิจกรรมขนาดเล็กของเอกชนนับวันจะมีแต่ความลำบากมากขึ้น ความลำบากของกิจการขนาดเล็กที่จัดการโดยเอกชนเพียงคนเดียว หรือด้วยกลุ่มบุคคลเพียงสองสามคน ขึ้นอยู่กับทุนและการขยายขอบเขตของงาน การที่ไม่สามารถขยายงานได้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ราคาต้นทุนในการผลิตสูงขึ้น เพราะฉะนั้นเมื่อต้องตั้งสินค้าเข้าแข่งขันในตลาดย่อมไม่สามารรถสู้บริษัทใหญ่ ๆ ได้ ในที่สุดก็อาจต้องเลิกกิจการของคนไปหรือไม่ก็ต้องรวมตัวกันเข้าเป็นหุ้นส่วน หรือบริษัทใหญ่ต่อไป

เพราะเหตุอยู่บ้างที่ในประเทศไทย อิทธิพลของบริษัทใหญ่ ๆ ยังไม่รุนแรงเหมือนอย่างในต่างประเทศบางประเทศ ในสหรัฐอเมริกาผดสะท้อนที่เกิดจากอิทธิพลของบริษัทใหญ่นั้นเห็นได้ชัด กิจการเล็ก ๆ ของเอกชนโดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมเกือบไม่มีเหลืออยู่เลย แม้แต่บริษัทใหญ่ ๆ เองก็จะต้องใช้วิธีรวมกิจการหลายสาขาเข้าด้วยกัน เพื่อต่อสู้กับบริษัทอื่น ตัวอย่างเช่น บริษัทเยนเนอรัลมอเตอร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามความโน้มเอียงที่กำลังเป็นอยู่ เป็นเรื่องที่จะปล่อยให้มันไปเฉย ๆ หาได้ไม่ เพราะถ้าคนไทยเราไม่ตระหนักในข้อเท็จจริงอันนี้ ก็ยอมไม่

สามารถปรับตัวให้ทันกับเหตุการณ์ได้ ความหวังที่จะกอบกู้เศรษฐกิจให้กลับมา
อยู่ในมือคนไทย ยิ่งไม่มีวันจะได้สำเร็จเลย

๔. กิจการใหญ่ทำให้สภาพของผู้เป็นเจ้าของเปลี่ยนไป ตามปกติ
เมื่อกิจการยังเด็กอยู่เจ้าของหรือผู้จัดการเป็นคน ๆ เดียวกัน งานทุกอย่างเจ้าของ
ผู้เป็นกำหนดนโยบายและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทั้งสิ้น แต่เมื่อกิจการขยายตัวออก
ในรูปหุ้นส่วนหรือบริษัท เจ้าของหรือผู้ถือหุ้นไม่ค่อยมีส่วนเกี่ยวข้องในงานเท่าใดนัก
ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการและผู้จัดการ ในกรณีบริษัทใหญ่มาก ๆ
ผู้ถือหุ้นหรือเจ้าของเกือบไม่ทราบอะไรเลย นอกจากคอยรับส่วนแบ่งผลกำไรและ
เข้าประชุมเป็นครั้งคราวในการประชุมใหญ่เท่านั้น การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ส่วนหนึ่ง
อยู่ในแง่ที่ว่าการปฏิบัติงานเป็นหมู่เป็นคณะทำให้เกิดความรอบคอบมากขึ้น อย่าง
ไรก็ตามการเปลี่ยนสถานะของผู้เป็นเจ้าของงาน เท่ากับเป็นการเปลี่ยนทัศนคติ
ของบุคคลในเรื่องการเป็นเจ้าของสิ่งต่าง ๆ ด้วย สำหรับเมืองไทยเราก็น่าสนใจ
ยังไม่เข้าใจและยังมองไม่เห็นประโยชน์ของการประกอบกิจการในรูปบริษัท เพราะ
ฉะนั้นโอกาสในการเปิดกิจการใหญ่ ๆ จึงมีน้อยกว่าเท่าที่ควร การสร้างทัศนคติใหม่
ควรเริ่มตั้งแต่โรงเรียน ก่อนที่เด็กจะออกไปเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า เรื่องนี้
เป็นหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในวงการศึกษาจะต้องขบคิดว่าควรปฏิบัติอย่างไร จึงจะ
บังเกิดผลสัมฤทธิ์ความมุ่งหมาย

๕. ตลาดการค้าไม่เสรีเหมือนอย่างแต่ก่อน ปัจจุบันนี้ราคาค่าหรือ
โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆจะกำหนดราคาสินค้าของตนตามใจชอบหาได้ไม่ กิจการ
ของแต่ละแห่งมีความเกี่ยวพันกันเป็นลูกโซ่ ได้รับความเสียหายจากจุดใด
ยังการค้ำขายติดต่อกับต่างประเทศมีมากขึ้นและถี่มากขึ้น ปัญหาเรื่องการกำหนด
ราคายังคงอาศัยหลักเกณฑ์อย่างอนาถมากขึ้น นอกเหนือไปจากราคาต้นทุนการ
ผลิต สำหรับกิจการของเอกชนหรือกิจการที่ดำเนินงานโดยอิสระ แต่เป็นกิจ
การขนาดเล็ก ก็ไม่มีปัญหาเดยวตลาดการค้าขอมชนลงตามเกณฑ์ของบริษัท
ใหญ่หรือนายทุนใหญ่จะกำหนดให้ สภาวะที่เกดชนนมผลเสียในแง่ทำให้ขอทพด

ทางเศรษฐกิจตกไปอยู่ในมือบุคคลกลุ่มน้อย แต่ก็มีผลต่อย่างที่รัฐสามารถควบคุมราคาและการผลิตได้ท่วงและระดวกในเมื่อมีความจำเป็นต้องควบคุม

๖. เกิดมีความจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญและมีทักษะ เฉพาะอย่างมากขึ้น การขยายตัวทางเศรษฐกิจในรูปบริษัท ไม่ว่าจะในด้านอุตสาหกรรมหรือในด้านการค้า ย่อมหมายถึงความจำเป็นที่ต้องมีเจ้าหน้าที่เฉพาะมากขึ้นเป็นต้นว่า ช่างไฟฟ้า ช่างจักรกล ช่างเครื่องยนต์ นักบัญชี นักกฎหมาย ฯลฯ ปริมาณของความค่องการและความจำเป็นจะมีมากขึ้นเท่าใดย่อม สุดแต่แต่ การขยายตัว ของกิจการประเภทนั้น ๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับนโยบายของรัฐด้วยว่ามุ่งหมายพัฒนาการเศรษฐกิจในด้านใด และต้องการให้ได้ในระดับไหน เพื่อสนองความต้องการของรัฐเพื่อให้ผลผลิตงานไว้ใช้ตามต้องการ ทางการศึกษาจึงต้องให้ความร่วมมือด้วยการผลิตบุคคลที่มีความชำนาญในด้านต่าง ๆ ขึ้นให้เพียงพอ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าในแง่ปริมาณเท่านั้นต้องรวมเอาคุณภาพเข้าไปด้วย หลักสูตรของโรงเรียนและสถาบันที่เกี่ยวข้อง ในการผลิต บุคคลดังกล่าวจึงต้องได้รับการพิจารณาโดยรอบคอบ เพื่อว่าเมื่อเรียนสำเร็จแล้วจะได้ออกไปปฏิบัติงานได้จริง ๆ

๗. การควบคุมทรัพยากรธรรมชาติและผลิตผลทำได้ดีขึ้น การที่รัฐเข้าควบคุมการผลิตและการจำหน่ายผลิตผล ย่อมทำให้สามารถทราบได้ว่าในระยะเวลาหนึ่ง ๆ นั้นควรผลิตสิ่งต่าง ๆ ในปริมาณมากน้อยเท่าใดต้องการวัตถุดิบสำหรับการผลิตเท่าใด วัตถุดิบประเภทใดบ้างที่ยังขาดอยู่ และต้องการเพิ่มอีกเป็นปริมาณเท่าใด เมื่อได้ทราบดังนั้นก็ย่อมสามารถควบคุมการจัดหาวัตถุดิบ ตลอดจนการจำหน่ายผลิตผล ให้อยู่ในระดับที่ต้องการ นอกจากนี้ในกรณีที่ตลาดมีความต้องการผลิตผลอย่างใดอย่างหนึ่งมากขึ้น ก็อาจหันแนวการผลิตไปยังสิ่งที่ต้องการได้

ข้อควรระวังในเรื่องการควบคุมการผลิตและการจำหน่ายก็คือ การให้

ประชาชนได้รับทราบและให้ความร่วมมือ เรื่องนี้เกี่ยวกับผลได้ผลเสียของผู้ผลิต ถ้าผลิตออกมาแล้วจำหน่ายไม่ได้หรือจำหน่ายได้ในราคาต่ำผู้ผลิตก็ยอมไม่ปรารถนา ทำการผลิตในสิ่งนั้น ๆ ในบางโอกาสรัฐจึงให้ความมั่นใจไว้เป็นการล่วงหน้า ตัวอย่างเช่นในสหรัฐอเมริกา รัฐให้ความช่วยเหลือโดยให้สัญญาว่าจะรับซื้อ ผลิตผลครั้งหนึ่งในราคาที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นราคาที่ผู้ผลิตมีกำไรพอสมควร ทั้งนี้ ราคากำหนดให้แน่นอนอาจสูงกว่าราคาตลาดก็ได้

๘. เกิดระบบคนกลางมากขึ้น เมื่อแหล่งการผลิตแปรรูปเป็นบริษัท ใหญ่ ๆ หรือเป็นองค์การของรัฐไปผลิตผลตลอดจนสินค้าที่ผลิตได้จะไปถึงมือร้านค้า ย่อยโดยตรงย่อมไม่สะดวก ฉะนั้นจึงเกิดผู้ทำหน้าที่รับช่วงนำเอาผลิตผล เหล่านี้ส่งไปยังร้านค้าย่อยอีกต่อหนึ่ง ระบบคนกลางจึงเกิดขึ้น เป็นผลให้การ จำหน่ายสินค้าเป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็ว และตัดปัญหาการติดต่อของบริษัท และองค์การใหญ่ ๆ ลงได้มาก แต่ขณะเดียวกันก็เป็นผลให้สินค้าไปถึงมือร้านค้า ย่อยในราคาสูงกว่าเดิม การคิดตัดคนกลางออกเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ยิ่งกิจการ รวมตัวกันใหญ่โตยิ่งขึ้นเท่าใด ความจำเป็นในเรื่องคนกลางก็ยิ่งมีมากขึ้น ปัญหา ก็มิอยู่แต่เพียงว่าจะต้องพยายามให้คนกลางคิดเอา กำไรแต่เพียงในราคาพอสมควร ประการหนึ่ง และให้คนกลางน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้อีกประการหนึ่ง

การที่เกิดระบบคนกลางเช่นนี้นั้น ประชาชนต้องเข้าใจ เพราะไม่เช่นนั้น แล้วหนทางดังกล่าวนี้จะตกไปอยู่ในมือของต่างชาติ ดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ นอกจากนี้ รัฐยังต้องหาทางช่วยเหลือด้วยตามสมควร

* ปัญหาเศรษฐกิจของไทย *

ปัญหาเศรษฐกิจย่อมมีอยู่ในทุก ๆ ประเทศ มากหรือน้อย แตกต่าง กันไปตามลักษณะของปัญหา ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นผลต่อการศึกษาก็ไม่โดยตรงก็โดย ปรียบายในประเทศที่เป็นประเทศอุตสาหกรรม เช่น สหรัฐอเมริกา หรืออังกฤษ

ปัญหาใหญ่ ๆ ทางเศรษฐกิจก็มักได้แก่ปัญหาคนว่างงาน (Unemployment) และปัญหาหน้าที่ของรัฐในด้านเศรษฐกิจ สำหรับประเทศไทยเราปัญหาที่มองเห็น ๆ กันอยู่ และพอจะจำแนกออกได้ก็คือ

๑. ปัญหาอัตราส่วนของประชากรแยกประเภทตามอายุ จากผลของการสำรวจสำมะโนประชากรครั้งที่สี่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ปรากฏว่าประเทศไทยมีจำนวนประชากร ๓๗ ล้าน ๔ แสนคน สำนักงานสถิติกลางประมาณว่าประเทศไทยมีประชากรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๓.๘ ต่อปี ซึ่งจากผลการคำนวณใน พ.ศ. ๒๔๙๕ ประเทศไทยย่อมมีประชากร ๓๘ ล้าน ๑ แสนคน ในจำนวนนี้เป็นชายร้อยละ ๕๐.๖ และหญิงร้อยละ ๔๙.๔ ถ้าคิดถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๒ ก็อาจคำนวณได้ว่ามีจำนวนประชากรประมาณ ๒๑ ล้าน ๖ แสนคน

สถิติจำนวนประชากรแยกประเภทตามอายุ เท่าที่ทำได้ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ ปรากฏว่า ผู้มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี มีจำนวนร้อยละ ๕๓ และผู้มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี มีจำนวนร้อยละ ๔๒ ของประชากรทั้งหมด จนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่สถิติใหม่ แต่ก็อาจถือสถิติที่มีอยู่เป็นมาตรฐานได้ อัตราส่วนของประชากรในวัยต่าง ๆ มีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประเทศอยู่ไม่น้อย ในรายงานของสำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

“การที่ประเทศไทยมีประชากรในวัยเด็ก เป็นจำนวนสูงย่อมมีความหมายในด้านเศรษฐกิจดังนี้

ก. ประเทศมีประชากรจำนวนมาก อันไม่อาจนำมาใช้เป็นแรงงานในการผลิตสิ่งของและบริการ ขณะเดียวกันประเทศก็ต้องผลิตสิ่งของบริการสนองความต้องการของบุคคลกลุ่มนี้ ด้วยแรงงานของบุคคลที่อยู่ในวัยทำงาน (คือบุคคลที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๕๙ ปี)

๘ สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยฉบับที่สอง ๒๔๙๔ - ๕๖ ช.ล.

๒๔๙๖ หน้า ๑

๙ จากแหล่งเดียวกัน หน้า ๔.

ข. เหตุการณ์ท่านอนเป็นผลดีแก่ประเทศก้าวหน้า ซึ่งประชาชนมีราย
 ได้สูงและออมทรัพย์ไว้ได้มาก เพราะอย่างน้อยก็เป็นโอกาสให้การลงทุนในกิจ
 การเกี่ยวกับการตั้งเคราะห์เด็กและสวัสดิภาพของเด็ก เช่น การสร้างโรงเรียน
 โรงพยาบาลการท่าของเล่น และเครื่องนุ่งห่มสำหรับเด็ก การลงทุนด้วยเงินที่
 ออมไว้ ช่วยป้องกันมิให้เกิดการว่างงานขึ้น นอกจากนั้นความต้องการที่ตั้งของ
 และบริการเพื่อบริโภคและอุปโภคก็จะเพิ่มขึ้นด้วย

ค. สำหรับประเทศล้าหลัง ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้น้อยและออม
 ทรัพย์ไม่ได้อยู่แล้ว ยังมีบุคคลในวัยเด็กเป็นจำนวนมาก เงินได้ของประชากร
 แทบทั้งหมดจะถูกนำไปใช้ในการอุปโภคและบริโภค ส่วนที่เหลือออมไว้มีจำนวน
 น้อย และไม่ได้ส่งกับความต้องการในการลงทุนดำเนินกิจการ เพื่อความก้าวหน้า
 ทางเศรษฐกิจ เช่น การชลประทาน คมนาคม พลังงาน การศึกษาค้นคว้าเพื่อ
 ความก้าวหน้าในวิทยาการต่าง ๆ และสวัสดิภาพของสังคม

ง. เพื่อความก้าวหน้าของประเทศในอนาคต รัฐบาลจำต้องลงทุนใน
 กิจการอันเกี่ยวกับสวัสดิภาพของเด็กพอสมควร เช่น การศึกษาและการอนามัย
 เป็นต้น

๒. อัตราส่วนของประชากรแยกประเภทตามอาชีพ ในรายงานของ
 สำนักงานสภาเศรษฐกิจระดับเดียวกัน ยังได้ให้ข้อสังเกตจากสถิติจำนวนประชา
 กรแยกตามอาชีพได้ ข้อสังเกตนี้เกี่ยวพันกับปัญหาเศรษฐกิจและการศึกษาอยู่ไม่
 น้อยจึงขอแนะนำเอามาลงไว้ ณ หนนี้ด้วย

“สำหรับประเทศไทย สถิติเรื่องกำลังแรงงานที่ปรากฏอยู่ในขณะนั้น
 เพียงสถิติจำนวนประชากรแยกประเภทตามชนิดของกิจการ ซึ่งสำนักงานสถิติ
 กตางทำจากสำมะโนประชากร พ.ศ. ๒๔๘๐ ของกระทรวงมหาดไทย

สถิติดังกล่าว แสดงว่า จำนวน ประชากรของ ประเทศที่มีอยู่ในวัยทำงาน
 (อายุ ๑๕ ปีขึ้นไป) มีเกือบ ๘ ล้านคน ประมาณร้อยละ ๘๕ ของบุคคลเหล่านี้

๑๐ จากแหล่งเดียวกัน หน้า ๔.

เป็นผู้ประกอบกิจการด้านการเพาะปลูก การป่าไม้ การประมง และการเลี้ยงสัตว์ ผู้ประกอบกิจการด้านการพาณิชย์มีจำนวนร้อยละ ๘ ผู้ประกอบกิจการด้านการให้บริการรับใช้มีจำนวนร้อยละ ๓ และผู้ประกอบกิจการด้านการอุตสาหกรรมมีจำนวนเป็นร้อยละ ๒ ส่วนที่เหลือเป็นผู้ประกอบกิจการด้านการไฟฟ้า การประปา การขนส่ง การคมนาคม การก่อสร้าง การทำเหมืองแร่ และบริการอื่น ๆ

ข้อสังเกตจากสถิติมีดังนี้

ก. ฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตร โดยเฉพาะ คือการปลูกข้าว

ข. ประชากรส่วนใหญ่คงมีภูมิฐานะยากจนกระจุกอยู่ในชนบทและถนัดการอาชีพเพาะปลูกข้าว แต่วิถีการเพาะปลูกของประเทศไทยยังคงด้าดสมัยอยู่ จึงจำเป็นต้องใช้กำลังแรงงานคนจำนวนมากในการผลิตพืชให้ได้มากพอที่จะบริโภคภายในประเทศ และเหลือส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอื่น ๆ ที่ต้องการ

ค. การทำการเพาะปลูก เป็นการทำงานตามฤดูกาล เช่น การปลูกข้าว เป็นต้น จะปรากฏว่าในเดือนที่มีการไถ การหว่าน การเพาะปลูก และการเก็บเกี่ยว เป็นระยะที่บุคคลที่ประกอบอาชีพด้านนมนงานทำ แต่ในเดือนอื่น ๆ บุคคลเหล่านั้นจะว่างงาน โดยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า การว่างงานแฝงอยู่ในกิจการด้านการเพาะปลูกมาก หากบุคคลที่ทำการเพาะปลูก (โดยเฉพาะปลูกข้าว) จะหางานอย่างอื่นทำในฤดูกาลว่างงาน เช่น ทำการประมง เลี้ยงสัตว์ ทำอุตสาหกรรมในครอบครัว (จักสาน ทอผ้า ฯลฯ) หรือรับจ้างทำงานอื่น ๆ (ก่อสร้าง ทำถนน ขุดคลอง) หรือทำการเพาะปลูก พืชผล หลายชนิดลัดับกันไปตลอดปี การกระทำดังกล่าวจะเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรเหล่านั้น และจะช่วยให้ประเทศมีสิ่งของและบริการเพิ่มขึ้นอีกมาก

ง. เนื่องจากการเกษตร (เพาะปลูก ไร่ไม้ ประมง เติงสัตว์) มีความสำคัญในการเศรษฐกิจอย่างยิ่ง ในด้านการผลิตอาหารสำหรับใช้บริโภคภายในประเทศ และผลิตภัณฑ์สำหรับส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ แต่ร้อยละ ๘๕ ของกำลังแรงงานทั้งหมดถูกนำไปใช้ในการเกษตร ส่วนกิจการด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะด้านการอุตสาหกรรมมีความสำคัญในการเศรษฐกิจของประเทศอยู่มาก การอุตสาหกรรมจะก้าวหน้าไปได้ก็เมื่อมีกำลังคนมาทำงานโดยเพียงพอ สำหรับประเทศไทยการอุตสาหกรรมจะก้าวหน้าได้เร็วขึ้น ก็เมื่อมีการฝึกหัดอบรมประชาชนให้มีความชำนาญในการอาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรม (เช่น ช่างฟิต ช่างไฟฟ้า ช่างกล ช่างเหล็ก ฯลฯ) พร้อมกันนั้นก็จำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการเพาะปลูกให้ทันสมัย เช่นมีการใช้ปุ๋ย และใช้เครื่องจักรในการเพาะปลูกเพื่อช่วยให้การผลิตมีปริมาณมากขึ้น แต่ใช้แรงงานน้อยลงกำลังแรงงานที่เหลือใช้จากการเพาะปลูกจะได้นำมาใช้ในการ อุตสาหกรรม"

๓. ปัญหาการเพิ่มปริมาณผลิตทั้งในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมตามสถิติการผลิตข้าวเปลือกปรากฏว่า ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ผลิตได้ ๘ ล้าน ๒ แสน ๓ หมื่น ๘ พันตัน จากเนื้อที่นา ๓๘ ล้าน ๕ แสน ๗ หมื่น ๔ พันไร่ คิดเฉลี่ยประมาณ ๐.๒๓๓ ตันต่อไร่ ปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ผลิตได้ ๗ ล้าน ๓ แสน ๓ หมื่น ๔ พันไร่จากเนื้อที่นา ๓๖ ล้าน ๕ หมื่น ๘ พันไร่ คิดเฉลี่ยประมาณ ๐.๒๐๓ ตันต่อไร่ ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ผลิตได้ ๕ ล้าน ๖ แสน ๖ หมื่น ๕ พันไร่ จากเนื้อที่ ๓๓ ล้าน ๗ แสน ๒ หมื่น ๓ พันไร่ คิดเฉลี่ยประมาณ ๐.๑๗๘ ตันต่อไร่ การพัฒนาผลผลิตของการผลิตต่อไร่ลดลงเช่นนี้ ย่อมแสดงว่ามีบางสิ่งบางอย่างผิดปกติและจำต้องแก้ไขโดยด่วน ทั้งนี้หมายถึงการปรับปรุงเทคนิคในการผลิต การปรับปรุงพันธุ์พันธุ์ให้อุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นหรือการปรับปรุงการชลประทานอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสามอย่าง ว่างแต่สภาพของพินทินน

๑๐ จากแหล่งเดียวกัน หน้า ๕-๖

๑๒ สำนักบริหารเศรษฐกิจแห่งชาติ สถานการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๐๐

ผลิตภัณฑ์เกษตรอย่างอื่นโดยเฉพาะพืชไร่ที่สำคัญ ๆ เช่น มะพร้าว ข้าวโพส อ้อย ถั่วลิสง ยาสูบ ฯลฯ ควรได้รับการพิจารณาในลักษณะเดียวกันการส่งเสริมให้ปลูกพืชไร่มากขึ้นนอกจากจะทำให้รัฐมีรายได้มากขึ้นแล้วยังช่วยแก้ปัญหาเรื่องคนไม่มั่งงานทำได้ด้วย นอกจากนี้ชนบทที่ด้อยพัฒนาอยู่ก็จะกลับมีประโยชน์ขึ้นมา

ในด้านการป่าไม้ตามสถิติแสดงให้เห็นว่าไม้ที่สำคัญ ๆ กำลังลดน้อยลงเป็นลำดับ เช่น ไม้สัก ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ผลิตได้ ๓๔๖ ต.บ.ม. ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ผลิตได้ ๓๐๖ ต.บ.ม. และปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ผลิตได้ ๓๘๕ ต.บ.ม. ไม้เต็งรัง ในปีดังกล่าวผลิตได้ ๓๔๓ ต.บ.ม. และ ๕๘๔ ต.บ.ม. ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนั้นไปไ้เพราะประสิทธิภาพในการผลิตลดลง แต่เป็นเพราะจำนวนไม้ในป่าลดน้อยลงจนไม่สามารถผลิตเพิ่มให้ได้อีก ปัญหาจึงอยู่ที่การสงวนทรัพยากรหรือพันธุ์ไม้เหล่านี้เป็นปัญหาที่จะแก้ไขได้ก็ด้วยการร่วมมือของบุคคลหลายฝ่าย รวมทั้งทางการศึกษาด้วย การผลิตไม่อย่างอื่น ถึงแม้ว่าจะมีสถิติมากขึ้นแต่ก็ไม่ควรนิ่งนอนใจเช่นกัน เพราะอาจเกิดปัญหาการขาดแคลนขึ้นได้ เนื่องจากไม้โตไม่ทัน การส่งออกการสงวนทรัพยากรธรรมชาตินับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง และเป็นสิ่งที่โรงเรียนต้องริเริ่มทำ

ผลิตภัณฑ์เกษตรที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือสัตว์นา ในปี พ.ศ. ๒๔๙๖ จับสัตว์นาได้ ๕ หมื่น ๖ พันต้น และสัตว์นาเค็ม แด่น ๔ หมื่น ๘ พันต้น ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จับได้ ๒ หมื่น ๔ พันต้น และแด้ว ๘ หมื่นหนึ่งพันต้นตามลำดับ ปริมาณดังกล่าวจึงอยู่แต่เมื่อคิดว่าจะต้องแข่งขันกับชาติอื่น ปริมาณที่ได้นั้นนับว่าไม่น่าพอใจนัก ปัญหาจึงอยู่ที่การปรับปรุงเทคนิคตัดจมนการใช้อุปกรณ์ทันสมัย และความเข้าใจในวิธีการประมงซึ่งนับว่าเรายังต้องการอีกมาก

สำหรับปัญหาการเพิ่มปริมาณการผลิตในด้านอุตสาหกรรมนั้น นอกจากจะต้องพิจารณาหาทางขยายงานทางด้านอุตสาหกรรมให้มากขึ้น โดยการชัก

ชวนให้เอกชนลงทุนและส่งเสริมการลงทุนด้วยวิธีการต่างๆ เป็นต้นว่า พ.ร.บ. ส่งเสริมอุตสาหกรรม ดังที่ได้ออกใช้เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ แล้ว (พ.ร.บ. นี้ให้ประโยชน์แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหลายประการคือ ๑. ไม่เสียอากรขาเข้าสำหรับเครื่องจักรและวัตถุดิบที่จำเป็นใช้ในอุตสาหกรรม ๒. ไม่เสียภาษีเงินได้ตามประมวลรัษฎากรในระยะเวลาอันจำกัด ในเมื่อกิจการอุตสาหกรรมมีกำไรสุทธิไม่ถึงร้อยละ ๕ ของเงินทุน ๓. ส่งผลิตภัณฑ์ออกนอกประเทศ โดยลดภาษีศุลกากรขาออกให้ไม่เกินกึ่งหนึ่งของอัตราภาษีที่เก็บอยู่ในเวลาจำกัด ๔. ได้รับความคุ้มครองโดยทางการห้ามสินค้าชนิดเดียวกันเข้าประเทศ หรือโดยระงับการอนุญาตให้ประกอบกิจการ อุตสาหกรรมอย่างเดียวกันชั้นแข่งขัน ๕. ได้รับสิทธินำเงินออกนอกประเทศเป็นเงินตราต่างประเทศในเมื่อเงินนั้นเป็นเงินลงทุนมาจากต่างประเทศ หรือเป็นผลอันเกิดจากเงินทุนที่มาจากต่างประเทศ ๖. นำช่างฝีมือหรือผู้ชำนาญการอุตสาหกรรมเข้าประเทศได้ นอกอัตราราคาควบคุมกำหนดจำนวนคนเข้าเมืองเพื่ออุตสาหกรรมนั้นๆ) สิ่งที่ต้องพิจารณาอย่างยิ่งใน ปัจจุบันคือการเตรียม นำเอาพลังงานต่างๆ ที่จะได้ในอนาคตอันใกล้มาใช้เป็นประโยชน์ในด้านเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม การที่จะนำเอาพลังงานมาใช้เพื่อกิจการใดนั้นเป็นสิ่งที่ควรเตรียมการไว้ล่วงหน้า ทางฝ่ายการศึกษาย่อม มีหน้าที่ และความรับผิดชอบ ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าหน่วยงานอื่น โดยเฉพาะจะต้องดำเนินงานให้ประสานกับแผนการใช้พลังงานที่ได้กำหนดไว้ จึงจะทำการผลิตผู้ชำนาญงานไว้เพื่อกิจการนั้นๆ ได้ถูกต้อง การช่วยส่งเสริม ให้ประชาชนทุกฝ่าย มองเห็น ภาวะกิจและโอกาสที่กำลังจะมาถึงในอันข้างหน้านับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นและควรทำอย่างยิ่ง พลังงานต่างๆ ที่กำลังจะได้มานั้นได้แก่

พลังงานน้ำและไฟฟ้า

ก. โครงการเขื่อนภูมิพล กำหนดจะแล้วเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ จะผลิตไฟฟ้าได้ ๑๔๐,๐๐๐ กิโลวัตต์ ในระยะแรก ในระยะหลังสุดจะผลิตไฟฟ้าได้

๕๐๐,๐๐๐ กิโลวัตต์ เชื้อหินจะเก็บมาใช้ได้ ๓๒,๐๐๐ ล้านคิวบิกเมตร สามารถปล่อยน้ำมาช่วยเขื่อนชัยนาท ทำให้ภาคกลางมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรได้ตลอดปี

ข. โครงการไฟฟ้าน้ำตกโตนงาช้าง เป็นโครงการผลิตไฟฟ้าพลังน้ำจากน้ำตกโตนงาช้างในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะผลิตไฟฟ้าได้ประมาณ ๔๐๐๐ กิโลวัตต์

ค. โครงการพลังงานไฟฟ้าลิกไนท์ เป็นโครงการสร้างโรงไฟฟ้าใช้ถ่านลิกไนท์เป็นเชื้อเพลิง ขนาด ๓๒,๕๐๐ กิโลวัตต์ ที่บริเวณใกล้เคียงกับเหมืองลิกไนท์ แม่เมาะ จังหวัดลำปาง เพื่อส่งกระแสไฟฟ้าไปยังจังหวัดลำปาง เชียงใหม่และบริเวณเขื่อนภูมิพล

พลังงานจากถ่านหิน

ขณะนี้ได้มีการขุดถ่านลิกไนท์ขึ้นแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ลิกไนท์ที่ผลิตได้ทั้งหมดแม่เมาะ จังหวัดลำปาง มีปริมาณประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ตัน ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ คาดว่าจะผลิตได้ถึง ๒๐๐,๐๐๐ ตัน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ รายงานว่า “ประเทศไทยยังไม่มีการขุดถ่านลิกไนท์ ซึ่งเป็นแต่เพียงขุดขึ้นมาและต้องรีบใช้ภายในเร็ววัน ฉะนั้นในระยะนี้จึงใช้ลิกไนท์เป็นเชื้อเพลิงสำหรับการรถไฟและการไฟฟ้าเท่านั้น เมื่อได้มีการขุดถ่านลิกไนท์ใหม่มีคุณภาพดีขนาดสามารถเก็บไว้นานโดยปลอดภัย ลิกไนท์ที่ขุดจะถูกใช้เป็นเชื้อเพลิงในกิจการอุตสาหกรรมและกิจการอื่นต่อไป”

พลังงานจากน้ำมัน

จากรายงานล่าสุดปรากฏว่า รัฐบาลกำลังหาทางสร้างโรงกลั่นน้ำมันขนาดใหญ่ขึ้น ซึ่งถ้าเป็นผลสำเร็จก็จะช่วยให้กิจการต่างๆ ทั้งในด้านอุตสาหกรรม กสิกรรมและพาณิชยกรรม ดำเนินไปได้ผลดียิ่งขึ้น

นอกจากสร้างโรงกลั่นน้ำมันดังกล่าวข้างต้นแล้ว รัฐบาลยังได้ดำเนินการขุดและกลั่นน้ำมันที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ด้วย

พลังงานจากแม่น้ำโขง

โครงการพลังงานจากแม่น้ำโขงเริ่มขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยความร่วมมือของสหประชาชาติ กำหนดว่าจะเริ่มงานก่อสร้างสถานีกำเนิดนาประมาณปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เมื่องานนี้สำเร็จประเทศไทย ลาว เขมร และญวนได้ จะได้รับประโยชน์จากพลังงานแม่น้ำโขงอย่างมากมาย ทั้งนี้หมายถึงประโยชน์ทั้งในด้านชลประทาน เพื่อการเกษตรกรรม และในด้านพลังงานไฟฟ้าสำหรับกิจการทั่วไป

๕. ปัญหาการป้องกันและรักษาสุขภาพของประชากร สุขภาพของประชากรมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของชาติไม่แพ้สิ่งอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะพลเมืองเป็นพลังงานของชาติอย่างหนึ่ง ถ้าพลังของชาติอ่อนแอ ไม่สามารถนำมาใช้ได้เต็มที่ ผลผลิตที่หวังว่าจะได้ย่อมลดน้อยลง นอกจากนรายได้ของชาติซึ่งต้องถูกนำไปใช้ในการบำรุงรักษาสุขภาพที่ไม่สมบูรณ์อีกด้วย เป็นการสูญเสียที่ไม่สมควร จากรายงานกิจการประจำปี ๒๕๐๐ ของสำนักงานปกครองท้องถิ่น กรมมหาดไทย มีตัวเลขแสดงว่าเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ มีประชากรที่อยู่ในเขตเทศบาลทั้ง ๗๑ จังหวัด ๒, ๘๖๒, ๒๒๘ คน และในจำนวนนี้มีผู้เจ็บป่วยมารับการรักษาพยาบาล ๕๑๒, ๘๘๒ คน คิดเฉลี่ยแล้ว ประมาณร้อยละ ๑๗ ทั้งนี้ไม่นับผู้เจ็บป่วยและการรักษาจากนายแพทย์เอกชน จำนวนร้อยละของผู้ป่วยนับว่าไม่น้อยถ้าคิดถึงประชากรที่อยู่นอกเขตเทศบาลอีกเป็นจำนวนเกือบ ๒๐ ล้านคน ก็น่าจะอนุมานได้ว่าจำนวนร้อยละของผู้ป่วยย่อมสูงกว่านี้เพราะประชากรเหล่านี้ นอกจากจะมีความเป็นอยู่อย่างไม่ถูกสุขลักษณะแล้ว การดูแลรักษาก็นับว่าไม่ถูกต้องตามวิธีการแพทย์แผนปัจจุบันด้วย ตามรายงานของคณะผู้แทนธนาคารนานาชาติ (International Bank for Reconstruction and Development) ซึ่งมาสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๐๐ - ๒๕๐๓ จำนวนนายแพทย์ นางพยาบาล และโรงพยาบาล ยังขาดแคลนอยู่มาก จากการสำรวจปรากฏว่าในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ จำนวนแพทย์ต่อจำนวนประชากรในส่วนต่าง ๆ ของ

๘. การบำรุงส่งเสริมคุณภาพของประชาชนเพื่อช่วยเหลือการเศรษฐกิจ
 ๙. การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าใจ และสามารถ ปรับตัว เข้า กับ การ
 เปลี่ยนแปลงใหม่

๑๐. การแบ่งเบาภาระประชากร ผู้ทำหน้าที่หารายได้เพื่อเลี้ยงประชากร
 อื่นที่อายุไม่อยู่ในสภาพเลี้ยงตนเองได้

สถานการณ์เศรษฐกิจกับหลักสูตร

ในตอนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเราได้ทราบว่าคุณคนไทยพึ่ง
 เริ่มตระหนักในปัญหาเศรษฐกิจเมื่อไม่นานมานี้เอง แต่เดิมนั้นเราก็คิดถึงแต่เรื่อง
 วัฒนธรรม ขนบประเพณี และการปกครองกันเป็นส่วนมาก ที่เป็นเช่นนี้จะโทษ
 ตัวเราเองก็ยังไม่ได้ การที่ประเทศไทยมีพลเมืองน้อยและอุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์
 ธัญญาหาร เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยมองไม่เห็นอภิมหาภัยทางเศรษฐกิจจะคุก
 ค้ำคนได้อย่างไร

อย่างไรก็ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันย่อมแสดงให้เห็นว่าเราจะนั่งดูตายอยู่
 หาได้ไม่ โดยเฉพาะในวงการศึกษาคำเป็นต้องหาทางช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย
 หนึ่ง หมายความว่าความถนัดอันเนื่องไปจากการปรับปรุงในด้านนโยบายการศึกษา ในแง่
 ของการส่งเสริมการศึกษาแต่ละประเภทให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจ
 หนึ่งก็ต้องพึงระลึกว่า ควรมุ่งส่งเสริมการศึกษาในระดับใดให้มาก ในกรณีดัง
 กล่าวข้างต้นย่อมแสดงให้เห็นว่าศูนย์การเพ่งเล็งควรมุ่งมาในระดับมัธยมศึกษาและอุดม
 ศึกษา แทนที่จะอยู่ที่ระดับประถมศึกษาอย่างแต่ก่อน เพราะการผลิตบุคคลใน
 ระดับการศึกษา ประเภทแรกย่อมเทียบได้กับการผลิตสินค้าประเภทเพิ่มผลิตผล
 (Producer goods) อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในภายหลังได้อย่างมาก หนึ่ง ใน
 แห่งของการจัดหลักสูตรก็จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขเช่นเดียวกัน เท่าที่ทราบ
 จากผลของการเปลี่ยนแปลงและปัญหาต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ ก็พอจะตีความ หมาย
 ในด้านการศึกษาได้ว่า อย่างน้อยที่สุดเราจะต้องรีบเตรียมผู้ชำนาญงานในด้าน
 ต่าง ๆ เพื่อใช้ในกิจการที่ทางรวมตัวกันเข้าเป็นหน่วยใหญ่ และเพื่อใช้ในกิจการ

พลังงานที่กำลังจะได้อีกไม่นาน นอกจากนี้เรายังจะต้องจัดเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เงินเบื้องต้น (Consumer education) โดยด่วน เราจะต้องเร่งมือในด้านธุรกิจศึกษาและพลศึกษาให้มากขึ้น เราจะต้องแปรรูปสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักและเข้าใจสภาพสังคมที่ตนอาศัยอยู่ทั้งในด้านวัฒนธรรม การปกครอง และเศรษฐกิจ พร้อมทั้งมองเห็นแนวโน้มที่กำลังเป็นอยู่ และเราจะต้องเร่งสร้างเสริมเด็กในด้านศีลธรรมและจิตใจให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการจักรกล ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาสังคมพิการด้านหนึ่ง อันมีส่วนบนทอน ประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจของชาติ

หน้าที่ของการศึกษาดังได้กล่าวมานี้ เมื่อพิจารณาในแง่ของหลักสูตรก็พอสรุปได้ว่า

๑. การวางหลักสูตร จะทำไปโดยไม่คำนึงถึงความต้องการของสังคมหาได้ไม่ และไม่ควรพิจารณาคำต้องการนั้นแต่เพียงผิวเผิน จำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ดูให้ถ่องแท้ว่าสิ่งที่สังคมต้องการนั้นคืออะไร

๒. วิชาทุกวิชาที่จัดสอนต้องให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ จะถือว่าเป็นเรื่องของวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะไม่ได้ การศึกษากับเศรษฐกิจต้องกลมกลืนกันไป และทำให้เด็กเห็นว่าวิชาทุกวิชามีส่วนเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ในชีวิตของตนจริง ๆ

๓. หลักสูตรจะต้องมีเรื่องราวเกี่ยวกับระบบเศรษฐกิจพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มองเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจมีผลกระทบกระเทือนต่อบุคคลอย่างไร ใครบ้างได้รับความกระทบกระเทือน และต้องสูญเสียเสรีภาพอะไรไปบ้าง ท้ายที่สุดควรให้เกิดความเข้าใจว่าการที่จะไม่มีเสรีภาพโดยสมบูรณ์นั้นยอมเป็นไปได้อะไรบ้าง ปัญหาอยู่ที่ความผดประโยชน์ที่ได้นั้นเป็น ส่วนรวมหรือไม่ และสิทธิของเอกชนถูกริบรอนไปเพียงใด

๔. จะต้องมีการกำหนดแนวทางไว้ เพื่อให้เด็กได้มองเห็นความ
สัมพันธ์ระหว่างสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง และให้ตระหนักว่าจะพิจารณา
หรือวิเคราะห์ปัญหาของอันใดอันหนึ่งแต่โดดๆ โดยไม่คำนึงถึงอันอื่น ๆ หาได้ไม่

๕. วิชาที่กำหนดไว้บางวิชาควรเป็นประเภทที่จะช่วย แก้ปัญหา
เศรษฐกิจ ที่กำลังเป็นอยู่ เช่น การส่งเสริมทรัพยากรธรรมชาติ การป้องกันและ
รักษาโรคภัยไข้เจ็บ ฯลฯ ขณะเดียวกันควรสอน ให้เด็กได้มี ประสิทธิภาพ
ทางเศรษฐกิจ ด้วย แต่ทรงไม่ได้หมายความว่าจัดวิชาพิเศษขึ้น โดยเฉพาะ
แต่หมายความว่า การสอนให้เด็กมีความสามารถในทางเศรษฐกิจทั้งในฐานะเป็นผู้ผลิต
และผู้บริโภค ในฐานะเป็นผู้ผลิตนั้นได้แก่ความสามารถในการวิเคราะห์อาชีพ
ต่าง ๆ เช่น ลักษณะของงาน รายได้ ความมั่นคง ประโยชน์และความก้าว
หน้า พนความรู้และอื่น ๆ ที่จำเป็นสำหรับงานนั้น ฯลฯ ในฐานะเป็นผู้บริโภคได้
แก่ ความสามารถในการเลือกซื้อสินค้า อาจจะเป็น อาหาร เสื้อผ้า เครื่อง
เรือน ของเล่น หรือเครื่องมือสำหรับใช้ในบ้าน หรือความเข้าใจในเรื่องการหุง
ต้ม การเก็บรักษาอาหาร การใช้ผ้าใยไหม ทำเครื่องตกแต่ง การซ่อมแซมสิ่ง
สัณฐานที่หักพังภายในบ้าน การรักษาของเล่นและเครื่องมือเครื่องใช้ประจำบ้านนอก
จากน้มน้มนความสามารถในการเลือกยา และใช้ยาอย่างง่าย ๆ ความสามารถในการ
หางานอดิเรก ฯลฯ อนึ่ง ควรสอนให้เด็กมีความรู้เรื่องภาษีอากรการใช้จ่ายของ
รัฐ การเพิ่มเติมปริมาณผลิตผล ผลผลิตเสียของการใช้แรงงานจักรกลแทน
แรงคน และองค์การต่าง ๆ เช่น สหกรณ์, บริษัท, สหพันธ์ และสมาคม ฯลฯ
เป็นต้น

๖. การศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องทำ
ติดต่อกันไปหลายปี และต้องมีการฝึกฝนปฏิบัติกันจริง ๆ โดยนำเอาปัญหาจริง ๆ
ที่เกิดขึ้นแก่เด็กหรือแก่ท้องถิ่นมาเป็นหัวข้อในการเรียนการสอน.

ตอนที่ ๒

ปัญหาบางประการในการวางหลักสูตร

ทุกครั้งที่มีการวางหลักสูตร ปัญหาขัดแย้งต่าง ๆ มักบังเกิดขึ้นเสมอ ความจริงก็ไม่ใช่ของแปลกอะไร ในเมื่อหลักสูตรเป็นกิจกรรมหรือประดพการณที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้เด็กเจริญงอกงามตามความมุ่งหมาย ทั้งประดพการณและความมุ่งหมายเป็นเรื่องที่ต้องขบคิด จะกำหนดชั้นลย ๆ หาได้ไม่ ในระยะที่การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นไปอย่างซ้า ๆ การกำหนดความมุ่งหมายทำได้โดยไม่ลำบากนัก ขดขัดแย้งต่าง ๆ ก็ไม่ค่อยมี แต่ในยามที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การกำหนดความมุ่งหมายทำได้ยากขึ้น เพราะจำเป็นต้องวางแนวท้งไว้เผื่อความเปลี่ยนแปลงที่กาลดงเกิดขึ้น และกาลดงจะเกิดต่อไปด้วย

ในตอนที่จะกาลดงต่อไปนี้จะได้นำเอาประเด็นสำคัญ ๆ ในการวางหลักสูตรมาพิจารณากัน เพื่อเป็นแนวความคิดสำหรับผู้วางหลักสูตรต่อไป ประเด็นขัดแย้งที่สำคัญและควรแก่การพิจารณาได้แก่

ก. ความมุ่งหมายของการศึกษา (Objectives) ควรยึดเอาบุคคลหรือสังคมเป็นหลัก

ข. หน้าที่ทางสังคมของการศึกษา (Social function) ควรเน้นในแง่ของการสร้างพลเมืองดี หรือสร้างสติปัญญา ควรมุ่งรักษาสภาพของสังคมปัจจุบันไว้ หรือสร้างเสริมสังคมให้ดีขึ้น

บทที่ ๘

บุคคล หรือ สังคม

ประเด็นขัดแย้งที่บังเกิดขึ้นทุกครั้งที่ในการวางหลักสูตรก็คือ เรื่องการกำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ในแง่ที่ว่าเราจะถือเอาความต้องการของบุคคลเป็นหลักใหญ่หรือว่าจะถือเอาความต้องการของสังคม อันที่จริงทั้งบุคคลและสังคมต่างก็มีความสำคัญด้วยกันทั้งสองฝ่าย ปัญหาจึงมีว่าจะถือว่าฝ่ายใดสำคัญกว่า การยึดเอาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหลักย่อมมีผลทำให้หลักสูตรแปรปรวนไป ในบทนี้จะได้นำเอาปัญหาดังกล่าวมาพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับขบคิดต่อไป

การศึกษาพึงยึดเอาสังคมเป็นหลัก (The Society-centered Position)

ฝ่ายที่ให้ความสำคัญแก่สังคมถือว่าการศึกษาเป็นเรื่องของสังคม ไม่ว่าจะให้การศึกษานี้อยู่ในรูปใด จุดประสงค์อันยิ่งใหญ่ก็คือความเจริญของสังคมเรา ให้การศึกษาแก่เด็กก็เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดี ในสังคมที่เราสร้างได้เมื่อเป็นต้นจุดมุ่งหมายของการศึกษาก็คือ การสร้างคนให้เป็นไปตามแนวทางที่สังคมได้วางไว้ ซึ่งหมายถึงการสร้างอุดมคติ, ทศนคติ, ความรู้, และทักษะที่จำเป็นคำว่า "จำเป็น" ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่สังคมต้องการ เช่นสังคมต้องการคนที่จะช่วยรื้ออยู่ในกรอบประเพณี การศึกษาก็ต้องฝึกฝนเด็กให้เป็นไปในลักษณะดังกล่าว ในทำนองเดียวกันถ้าสังคมต้องการคนที่มีความคิดริเริ่ม การศึกษาก็ต้องแปรปรวนไปให้สอดคล้องกัน ความสำคัญของสังคมดังได้กล่าวมานี้ทำให้ความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคลตกมาอยู่ในอันดับที่รองลงมา

แนวคิดข้างต้นนี้มีผลสำคัญอยู่ว่า การที่โรงเรียนเกิดขึ้นได้ก็เพราะสังคมสร้างขึ้นมา เมื่อสังคมสร้างขึ้นมาแล้วโรงเรียนก็ควรสนองความต้องการของสังคม เพราะไม่เช่นนั้นแล้วก็จะเป็นการไร้ประโยชน์ แนวคิดนี้ความจริงก็เข้าหลัก

ขรรคมตาทว่า เมื่อเรามีบุตรหลาน เราก็อยากเห็นบุตรหลานของเราเติบโตไปในทาง
 ที่เราต้องการ เพื่อจะได้รักษาเผ่าพันธุ์สืบต่อ ๆ กันไป การจัดการศึกษาโดยยึด
 เอาสังคมเป็นหลักมีความหมายว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาคือหลักสูตรที่
 จำเป็น ต้องจัดให้โน้มเอียงไปตามความต้องการของ สังคมให้มาก ความคิดเห็นใน
 เรื่องการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม มีตัวอย่างเห็นได้ชัดจากการ
 ทิมแนวโน้มเอียงไปในรูปของการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการทาง
 เศรษฐกิจของชาติ ดังเช่น นโยบายการสอนวิชาเกษตรกรรม และหัตถศึกษาใน
 โรงเรียน เป็นต้น

เรื่องการจัดการศึกษาตามความต้องการของสังคม ไม่ใช่เฉพาะจะมชน
 ในสมัยโบราณก็มีตัวอย่างอยู่ไม่น้อย เช่น การจัดการของชาวสปาร์ตา และชาว
 เอเธนส์ ดั้มยหนึ่งเป็นคน ชาวสปาร์ตาดังความมุ่งหมายประจำชาติของตนไว้
 ๒ ประการคือ บ่งกันตัวจากการรุกรานของบุคคลภายนอก และปราบปราม
 เหล่าชนที่ตกเข้ามาอยู่ในอำนาจของตน ซึ่งได้แก่พวก เปโรซี (Perioeci) และพวก
 ฮีโลต์ (Helots) ทั้งสองพวกนี้มีจำนวนมากกว่ชาวสปาร์ตามาก เพื่อให้ดำเร้จ
 ตามความมุ่งหมายนี้ ชาวสปาร์ตาวางระบบการศึกษาโดยการฝึกฝนบุตรหลานของ
 ตนในเรื่องการใช้อาวุธอาวุธต่อสู้ และการมีน้ำใจกล้าหาญอดทน บึกบึน เป็นสำคัญ
 สำหรับหมู่ชนที่ตกอยู่ในอำนาจมีการให้การศึกษาชนิดที่ทำให้บุคคล เหล่านี้ดำเนิน
 ตัวเล่ม่อว่าเป็นทาสการฝ่าฝืนใต ๆ ย่อมได้รับโทษหนัก ทุก ๆ ปีจะมีการดงโทษและ
 มีการฆาตกรรมหมู่เพื่อลดจำนวนทาสดงให้ปริมาณลดลงแก่การควบคุม ผลการ
 ศึกษาในลักษณะนี้ทำให้ชาวสปาร์ตาดกลายเป็บุคคลที่เหยมโหด ดุัน เป็นนักรบ
 ใจแคบและหยามข่าชาติดตีบัญญัติ ชีวิตของชาวสปาร์ตาชนอยู่กับการเตรียมตัว
 เพื่อดงครามแต่อย่างเด็ยเป็นผลให้ตัวเอง เล็ดมทรมลงทงในด้านบัญญัติและ
 ศีลธรรม ในที่สุดถึงซึ่งความพินาศ

ในกรุงเอเธนส์ดั้มยที่เจริญรุ่งเรือง จุดประสงค์อันใหญ่ยงของสังคมก็
 คือการสร้างควมสมบูรณ์พลสุขและเสรีภาพแก่บุคคล นับเป็นครั้งแรกที่รัฐมี

เพื่อประโยชน์สูงสุดของสังคมและประชาชน ชาวเอเชนส์มีเสรีภาพทั้งในด้านสังคมและการเมืองสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของตนได้เต็มที่ ในลักษณะเช่นนี้ การศึกษาของชาวเอเชนส์จึงต่างกับของชาวสเปนอย่างกตัญญูเป็นหนึ่งเป็นจุดหมายของการศึกษาของชาวเอเชนส์ คือการสร้างเด็กให้เป็นพลเมืองดี ชีวิตของการเป็นพลเมืองดีคือการมีชีวิตดี มีศีลธรรมดี ขอนโยนส์ภาพ และเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น เพราะฉะนั้นชาวเอเชนส์จึงให้การศึกษากับบุตรหลานของตนด้วยการเริ่มต้นจากการยกย่องว่าเป็นบุคคลโดยสมบูรณ์ และพยายามส่งเสริมให้รักการเรียน ให้ได้ใช้ชีวิตในยามเด็กอย่างดีที่สุด เมื่อโตขึ้นก็ให้ได้ใช้ชีวิตร่วมกับผู้ใหญ่ทุกคน ทุกแห่ง ไม่ว่าจะในห้องตลาด ในการเล่น ในการเล่น ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำตามและค้นคว้าหาความรู้ได้ตามความต้องการ การศึกษาที่ชาวเอเชนส์ให้แก่เด็กของตน จึงทำให้ชาวเอเชนส์ทั้งชาติมีลักษณะผิดแปลกไปจากชาวสเปนอย่างมาก

ตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น ย่อมชี้ให้เห็นว่าการศึกษายุคเอเชนส์เป็นหลักการที่มุ่งเน้นความมุ่งหมาย และพฤติกรรมของบุคคลอย่างไร ในแง่ของหลักสูตรก็ยังไม่ปัญหา เพราะหลักสูตรถูกกำหนดขึ้นตามความมุ่งหมายเมื่อสังคมต้องการอย่างไร การทำหลักสูตรก็ต้องวางแนวทางไปตามความต้องการนั้น ๆ

การศึกษาซึ่งยึดเอาตัวบุคคลเป็นหลัก (The Child-Centered Position)

แนวคิดที่มุ่งในตัวบุคคลยิ่งกว่าสังคมมีรากฐานมาจากความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตย แต่เป็นความเข้าใจในระยะแรกโดยผู้สนับสนุนแนวคิดนี้มีความเห็นว่าตามหลักประชาธิปไตยนั้น สิทธิของบุคคลและคุณค่าของบุคคลเป็นสิ่งที่สมควรได้รับการยอมรับนับถือว่าเหนือสิ่งอื่นใด เพราะฉะนั้นในการให้การศึกษาแก่เด็กเราจึงต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นหลัก สังคมและสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเพียงอันดับรองลงไป ความมุ่งหมายของการศึกษาก็คือการสร้างพัฒนาการให้แก่บุคคล ไม่ใช่มุ่งสร้างพัฒนาการให้แก่สังคม จนลืมความสำคัญของบุคคล

อย่างไรก็ตามในกลุ่มของผู้ที่ยึดเอาเด็กเป็นศูนย์กลาง ความเห็นก็ยังมีความแตกต่างกันอยู่ในส่วนปลีกย่อย เป็นต้องนัย คือ

๑. จุดมุ่งหมายของการศึกษา คือการสรางพัฒนาการให้แก่บุคคลเพื่อให้ประสบความสำเร็จสูงสุดในด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ตามนัยดังกล่าวนี้ หมายความว่า ทง ๆ ที่ยืนยันว่าตัวบุคคลมีความสำคัญ แต่ที่ยอมรับสภาพของสังคมที่เป็นอยู่ด้วย พัฒนาการของบุคคลจึงมุ่งไปในแง่ที่จะช่วยให้ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมนั้นเป็นอย่างดี หลักตั้งจริงต้องยึดเอาสิ่งที่สังคมยอมรับแล้ววัดและมีประโยชน์เป็นหลัก ความจริงแนวคิดนี้ก็ไม่ได้แตกต่างไปกับการยึดเอาสังคมเป็นหลักเท่าใด ผิดกันตรงที่ว่าจุดเริ่มต้นเป็นคนละจุดเท่านั้น แต่ความแตกต่าง ของจุดเริ่มต้นก็ทำให้ผลแตกต่างกันไปได้มากเหมือนกัน การเริ่มต้นจากตัวบุคคลอย่างน้อยที่สุดก็ช่วยให้แต่ละบุคคลหลุดพ้นจากการตกเป็นเครื่องมือของสังคมได้

๒. จุดมุ่งหมายของการศึกษา ขึ้นอยู่กับความต้องการ สมรรถ วิชาและความสนใจของเด็ก

ความต้องการ ในที่นี้ไม่ได้ หมายความว่าถึง ความสำเร็จ ในด้านเศรษฐกิจ และสังคม แต่หมายถึงความต้องการอันเป็นส่วนบุคคลของเด็ก เช่น ความต้องการให้สังคมยอมรับความต้องการในด้านการสรางเสริมบุคลิกภาพ และความต้องการในด้านการรักษาสุขภาพ เป็นต้น

แนวความคิดของบุคคลในกลุ่มนี้มองว่า การศึกษาที่อาศัยความต้องการของสังคมเป็นหลักคือการศึกษาคงบนรากฐาน ความสนใจ และความมุ่งหมายของผู้ใหญ่ การศึกษาที่มรากฐานดังว่านั้นย่อมไม่เหมาะสม เพราะเด็กไม่ใช่ผู้ใหญ่ หรือจะถือว่าเด็กเป็นผู้ใหญ่ที่ถูกยัดยัดลงมากไม่ได้ เพราะเด็กยอมเป็นเด็ก มีความต้องการ มีความสนใจ และมีความมุ่งหมายของตนโดยเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ในการวางหลักสูตรจึงควรพิจารณาแต่ความต้องการและความสนใจของเด็กก็เพียงพอ

๕๕ ให้พิจารณาโดยคำนึงถึงวัยเป็นเกณฑ์ประกอบ ปัญหาเรื่องสังคมไม่จำเป็น
ต้องคำนึงถึงเพราะเด็กอยู่ในสังคมอยู่แล้ว ความต้องการของเด็กก็ย่อมเป็นความ
ต้องการของสังคมอยู่ในตัว

การศึกษาพึงยึดทั้งสังคมและตัวบุคคลเป็นหลัก (The Interactive Position)

ในปัจจุบันนี้มีผู้กำหนดแนวคิดใหม่ขึ้น โดยอาศัยหลักการทางตัวบุคคลและ
สังคมต่างมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทั้งสองสิ่งนี้ของสังคมพ้นชนอยู่ตลอด
ไปจะแยกออกจากกันไม่ได้ เพราะฉะนั้นการศึกษาจึงควรยึดหลักว่าในการวาง
หลักสูตร เราต้องคำนึงถึงสิ่งจำเป็นทั้งในด้านตัวบุคคลและในด้านสังคม แนวคิด
นี้เรียกได้ว่าเป็นแนวร่วม เป็นแนวที่ผสมทางปฏิบัติดีกว่าแนวอื่น ๆ ที่ใดกล่าวมา
แล้วข้างต้น ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากเหตุผลของการที่เราไม่สามารถแยกบุคคลและ
สังคมออกจากกันนั่นเอง เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติจริง จะไม่พบเลยว่าการเอา
บุคคลหรือสังคมเป็นหลักจะทำได้อย่างบริสุทธิ์โดยไม่เกี่ยวข้องกับ

ในการปฏิบัติกลุ่มแนวร่วมหรือแนวผสมมีความเห็นว่า ควรเน้นในเรื่อง
ความเจริญเติบโต, ความสนใจ และกิจกรรมที่มีความหมายต่อเด็ก ทั้งนี้โดย
เหตุผลว่าการศึกษามีความหมายแก่เด็กโดยอาศัยประสบการณ์ของเด็กเอง ไม่
ใช่โดยการที่ต้องทำตามข้อกำหนดต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่วางไว้ ในขณะที่เด็กนั้นก็เห็น
ด้วยในแง่ที่ว่าคุณลักษณะของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่อย่าง
มาก กลุ่มแนวร่วมไม่เห็นด้วยกับหลักที่ว่าความต้องการและความมุ่งหมายของ
เด็กเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และแสดงออกตามความต้องการของสิ่งแวดล้อม แต่มี
ความเห็นว่าคุณลักษณะความต้องการและความมุ่งหมายของเด็กจะเป็น ไปอย่างนั้น
ย่อมขึ้นอยู่กับสังคม การอาชีพ สถาบันต่าง ๆ ตลอดจนอุดมคติของสังคมที่เด็ก
อาศัยอยู่

กลุ่มแนวร่วมมีความเห็นพ้องกับกลุ่มที่ถือเอาสังคมเป็นหลักว่า เราจะ
มองการศึกษาแต่เพียงในแง่ความต้องการของบุคคลนั้นไม่ได้ เพราะบุคคลเป็น
สัตว์สังคม (Social animal) มีชีวิตอยู่ในสังคม และอยู่ได้ภายในกรอบของ

สังคม ความเป็นมนุษย์ของคุณคิดเป็นผลของการที่อยู่ในสังคมนี้ ด้วยเหตุนี้สังคม
ใดที่สังคมส่วนรวมเห็นว่าสำคัญและจำเป็นถึงขั้นทุกคนต้องยอมรับ เท่า ๆ กับที่
ทุกคนยอมรับความแตกต่างของแต่ละคน

ข้อบกพร่องของการ ยึดเอาสังคมเป็นหลักคือการเน้นหนัก ในความต้องการ
การของผู้ใหญ่จนเกินไป จนลืมคิดถึงเด็กว่าเป็นสิ่งมีชีวิต มีความเจริญ มี
ความต้องการ มีความสนใจของตนเองเหมือนกัน ข้างฝ่ายยึดเอาตัวบุคคลหรือ
เด็กเป็นหลักก็จะเลยความจริงที่ว่าการที่เด็กเป็นตัวแทนคนขึ้นมา มีบุคลิกภาพ มี
ความรู้สึกนึกคิด มีความต้องการ และมีความสนใจตามที่เห็นอยู่นั้น แท้ที่
จริงเป็นผลเนื่องมาจากการใช้ชีวิตในสังคม ไม่ใช่เป็นเองโดยกำเนิดหรือโดย
ธรรมชาติเลย

ตามที่ได้อธิบายมาแล้วพอสรุปได้ว่า ตามทฤษฎีของแนวร่วม การศึกษา
เริ่มต้นจากความต้องการและความสนใจของเด็ก แล้วแผ่ขยายออกไปโดยการร่วม
ในกิจกรรมต่างๆ ที่มีความหมาย ความต้องการและความสนใจ เป็นเพียงจุดเริ่ม
ต้นเท่านั้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่กำหนดจุดหมายปลายทางแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะว่า
จุดหมายปลายทางเป็นเรื่องของความต้องการของสังคมมากกว่าความต้องการของ
บุคคล

การที่ทัศนะของกลุ่มแนวร่วมยอมรับความสำคัญของคุณคิดและสังคม
พร้อม ๆ กันเช่นนี้ มีผลสำคัญทางการศึกษาอยู่ ๓ ประการคือ ประการแรก เมื่อ
พูดถึงความมุ่งหมายของการศึกษา ต้องเข้าใจว่าเราไม่ได้ยึดเอาความสนใจของ
เด็กที่เกิดขึ้นขณะที่ครูกำลังจะทำการสอนเป็นจุดหมายปลายทาง แต่ถือเอาสิ่งที่
สังคมต้องการเป็นสำคัญ โดยเฉพาะสิ่งที่บกพร่องต้องการแก้ไข และสิ่งที่ต้อง
การส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้น นึกหมายความว่าพัฒนาการของเด็กจะต้องได้รับการปรุง
แต่งให้สอดคล้องกับทัศนะของสังคมส่วนรวม

ประการที่สอง ความต้องการและความสนใจปัจจุบันของเด็กนับว่าสำคัญ
เหมือนกันจะละเอียดที่เดียวหาได้ไม่ เราจึงจำเป็นต้องสนองความต้องการและ

ความสนใจ หรือไม่ก็ต้องโน้มนำไปสู่ความต้องการและความสนใจใหม่อันจะช่วย
 ดึงเสริมพัฒนาการของเด็ก การโน้มนำไปสู่ความต้องการใหม่ที่สุดควรต้องกับ
 ต้องการของสังคม แม้จะเป็นการค่อนข้างยากแต่ก็ไม่เหลืออวดดีเสียทีเดียว ทั้งนี้
 เพราะว่าการต้องการของสังคม และความต้องการของเด็กนั้นย่อมเกี่ยวพันกันทุก
 เรื่องไปไม่ในแง่ใดแง่หนึ่ง เราจึงสามารถกำหนดความต้องการร่วมกันได้ ความ
 ดำบากจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อถือเอาความต้องการของสังคมเป็นใหญ่ จนไม่คำนึงถึง
 ความต้องการของเด็กเสียเลยเท่านั้น ผลของแนวคิดในการทำงานก่อให้เกิดความ
 หมายถึงไปว่า หลักสูตรหรือประดัดการณ์ทางการศึกษาที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อวาง
 แนวพัฒนาการของเด็กจะต้องอาศัยความต้องการปัจจุบันของเด็ก แล้วมุ่งสร้าง
 พัฒนาการให้เจริญเติบโตไปในทางที่สังคมต้องการ

ประการสุดท้าย เมื่อก้าวถึงหลักสูตรเราจำเป็นต้องตีความหมายในรูป
 ของกิจกรรม (activity) ไม่ใช่วิชา (Subject) จริงอยู่ถึงแม้ว่าการเรียนวิชา
 ต่าง ๆ ตามแบบเดิมจะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง แต่ก็เป็นกิจกรรมที่ปราศจากความ
 หมายเป็นส่วนมาก ที่ปราศจากความหมายก็เพราะว่าเด็กมองไม่เห็นความสัมพันธ์
 ระหว่างสิ่งที่เรียนกับความที่เป็นอยู่ในชีวิตของตน สิ่งที่เรียนอยู่จึงหมดความสำคัญ
 และไม่ได้มีส่วนในความก้าวหน้าของเด็กแต่อย่างใด

แนวคิดของกลุ่มแนวร่วมตั้งได้กล่าวมาแล้ว แม้จะมีส่วนถูกต้องมากกว่า
 กลุ่มอื่น ๆ กล่าวคือ สามารถอุดช่องโหว่ระหว่างความต้องการของสังคม และ
 ของบุคคลโดยชี้ให้เห็นว่าความต้องการของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากสังคม แต่ก็
 นับว่ายังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทุกแห่งทุกมุมทีเดียว ทั้งนี้เนื่องมาจากว่า

๑. สังคมย่อมแบ่งออกเป็นหลายกลุ่มหลายพวก แต่ละกลุ่มก็ย่อม
 จะมองความต้องการของตนไปคนละแง่ ยิ่งบ้านเมืองเจริญมากขึ้นเพียงใด ความ
 แตกแยกในความคิดเห็นก็ย่อมมีมากขึ้น เพราะขอบข่ายของงานก็ ความสนใจ
 กว้าง ความต้องการก็กว้าง ย่อมขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง ทำให้ยากแก่การ
 พิจารณาว่าความต้องการร่วมกันของสังคมนั้นคืออะไร

๒. ในสังคมที่เจริญมาก ๆ ชีวิตประจำวันของเด็กและผู้ใหญ่ย่อมแตกต่างกันมาก ผิดกับสังคมที่ยังล้าหลังอยู่ ซึ่งเด็กและผู้ใหญ่เกือบจะกล่าวได้ว่ามีความเป็นอยู่เหมือนกัน มีการกระทำต่างๆ อย่างเดียวกันตั้งแต่เข้าโรงเรียน การที่เด็กและผู้ใหญ่ต่างใช้ชีวิตประจำวันของตนไปคนละอย่างๆ ทำให้ความต้องการของเด็กห่างไกลจากความต้องการของสังคมมากจน เพราะฉะนั้นการที่จะกล่าวถึงความต้องการของเด็ก เป็นผลเนื่องมาจากความต้องการของสังคมก็ดูกระไรอยู่ ปัญหาในเรื่องการอดช่องโหว่อันเกิดจากความต้องการของสังคม และความต้องการของเด็กจึงกลายเป็นปัญหาที่แก้ได้ยากมาก

๓. ความแตกต่างระหว่างทัศนนิยมของโรงเรียนและของสังคม อาจมิชอันได้เสมอ ตัวอย่างที่เห็นได้ง่ายๆ ก็ได้แก่ทัศนนิยมเกี่ยวกับคุณค่าของงาน โรงเรียนมีความเห็นว่าเด็กควรได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาตามความถนัดและความสนใจ และให้ออกไปประกอบอาชีพตามความถนัดนั้นๆ แต่พ่อแม่ผู้ปกครองกลับเห็นว่า บุตรหลานของตนถ้าเรียนต่อจนสำเร็จมหาวิทยาลัยจึงจะถือว่าได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด โรงเรียนพยายามชี้ให้เห็นว่างานทุกอย่างย่อมมีคุณค่าและเป็นสิ่งมีเกียรติ แต่สังคมมีความเห็นว่า งานที่มเกียรติก็คืองานประเภท ข้าราชการหรืองานราชการ ตัวอย่างอื่นๆ นอกจากนั้นก็มี เช่น ทัศนนิยมในเรื่องการร่วมมือและการแข่งขัน โรงเรียนพยายามชี้ให้เห็นว่าการร่วมมือนั้นสำคัญกว่า เพราะฉะนั้นแม้ในการวัดผลการศึกษาที่พยายามโน้มเอียงไปในทางการวัดความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน เปรียบเทียบกับผลงานที่ทำมาแล้วของตนเอง ไม่ใช่เทียบกับผู้อื่น แต่ขณะเดียวกันสังคมทุกๆ ไปก็ต้องการ และมีความชื่นชมยินดีเห็นบุตรหลานของตนสอบได้ทีหนึ่ง และได้คะแนนสูงๆ อยู่เช่นเคย ทัศนนิยมที่แตกต่างกันย่อมเป็นอุปสรรคในการกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตรอยู่ไม่น้อย และเป็นปัญหาที่ยังแก้ไม่ตกเสมอมา

บทที่ ๙

หน้าที่ของการศึกษาที่มีต่อสังคม

ดังได้กล่าวในบทก่อนแล้วว่า ปลายทางของจุดหมายของการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของสังคม เพราะคนนั้นผู้วางหลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจและมีแนวคิดเกี่ยวกับหน้าที่ทางสังคมของการศึกษา เพื่อจะได้ให้การศึกษำทำประโยชน์แก่สังคมมากที่สุดที่จะทำได้ นักหมายความว่าถ้าบุคคลใดวงใหญ่ของสังคมมีความใฝ่ใจในการสงคราม หรือการแผ่ขยายอำนาจ การศึกษาก็จะต้องเน้นในการสร้างทัศนคติในเรื่องการขยายอำนาจ และจะต้องเน้นในการสร้างความรู้ความเข้าใจในศิลปะของการสงคราม ถ้าสังคมมุ่งหนักไปในเรื่องศีลธรรมและศาสนา การศึกษาก็ต้องเน้นในเรื่องดังกล่าวนี้ ทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ทำนองเดียวกัน ถ้าสังคมใฝ่ใจในความล้ำเร่งด้านการค้าและอุตสาหกรรมมากกว่าอย่างอื่น การศึกษาก็ต้องเน้นในการส่งเสริมความรู้ ความคิด ทัศนคติ และทักษะที่จำเป็นในการผลิตและจำหน่ายสินค้า กล่าวโดยย่อการศึกษาที่เปรียบเสมือนหนึ่งกระจกเงาที่ถ่ายทอดความต้องการของสังคม ออกในรูปของการสอนและการดำเนินงานในโรงเรียน

การทำ วัตถุประสงค์ กระจกเงาที่สะท้อนภาพ สังคม ของการ ศึกษา จะดำเนินไปด้วยดีก็ในยามที่สังคมยังรักษาสภาพเดิมไว้ได้เป็นเวลานาน และในสภาพเช่นนี้หน้าที่ของการศึกษาที่สำคัญมีอยู่สองประการคือ การถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และหลักศีลธรรม ประการหนึ่ง กับการสอนสิ่งที่เป็นเบืองตน สำหรับชีวิต อันได้แก่การอ่าน การเขียน และการคิดเลขอีกประการหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในยามที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะดังเช่นในปัจจุบันนี้ ความต้องการใหม่ ๆ ย่อมบังเกิดตามติดกันมาเรื่อย ๆ และเป็นกรยากที่การศึกษาจะ

หมุนตัวตามให้ทันทุกแง่ทุกมุม นอกจากนี้ในระยะของการเปลี่ยนแปลง ความคิดเห็นของบุคคลกลุ่มต่างๆ ในสังคม ยังมีกขัดแย้งกันอีกด้วย บางคนเห็นว่าโรงเรียนควรยึดแนวความคิดเดิมไว้ แต่บางคนก็เห็นว่าควรมุ่งนำเอาแนวคิดใหม่ๆ มาใช้ นอกจากนี้บางคนยังเห็นไปอีกอย่างหนึ่งว่า โรงเรียนไม่ควรจะเข้าข้างใหม่หรือเก่า แต่ควรพิจารณาทั้งสองด้าน เมื่อเห็นว่าอะไรดีก็ให้นำเอามาใช้

ทฤษฎีว่าด้วยหน้าที่ของการศึกษาที่มต่อสังคม

สังคมประเทศไทยในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาจากลักษณะของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ตลอดจนความเจริญในทางวิทยาศาสตร์และประยุกต์การ ที่กำลังเคลื่อนที่เข้ามาจากภายนอก รวมทั้งความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ แล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงรวดเร็วพอใช้ ดังนั้นผู้วางหลักสูตรจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ในเรื่องหน้าที่ของการศึกษาที่มต่อสังคมไว้ม่าง ทฤษฎีทั้งหมดที่จะนำมากล่าวต่อไปนี้มีรวมทั้งหมด ๕ ทฤษฎี เป็นหน้าที่ของผู้วางหลักสูตรจะต้องพิจารณาเอาเองว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้กับประเทศของตนจึงจะเหมาะสม

ทฤษฎีที่หนึ่ง - หน้าที่ของการศึกษา คือ การส่งเสริมให้เด็กสนใจในปัญหา และสภาวะปัจจุบันของสังคม และให้เข้าใจถึงพลังตันของวิทยาศาสตร์ และประยุกต์การที่กำลังผลักดันสังคมให้ดูแนวใหม่

ทฤษฎีนี้ยึดหลักว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคม ไม่ได้เกิดจากการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้องในทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมเท่านั้น ผู้ที่อยู่ในวงการศึกษาจำเป็นต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดยั้งเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในการที่โรงเรียนปฏิบัติตามในสิ่งที่สังคมต้องการดี หรือทำหน้าที่เป็นกระจกเงาของสังคมที่ดี ย่อมแสดงถึงการมีตัวตนของการศึกษาอยู่ในตัวแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม หน้าที่ของโรงเรียนหาได้สิ้นสุดลงเพียงเท่าที่กล่าวมาแล้วไม่ ความจริงโรงเรียนมีตัวตนในการสร้างสังคมใหม่ด้วย ที่กล่าวเช่นนี้อาศัยเหตุผลที่ว่าในยามที่สังคมเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมมีข้อคิดเห็นขัดแย้งเกิดขึ้นหลายประการ X โรงเรียนจำ

เป็นต้องเลือกดูว่าจะยึดเอาข้อคิดเห็นใดเป็นหลัก การเลือกของโรงเรียนเท่ากับเป็นการกำหนดอนาคตของสังคมอย่างหนึ่ง

การที่โรงเรียนมีส่วนในการกำหนดอนาคตสังคม ได้ก่อให้เกิดปัญหาว่าการมีตัวตนนั้นควรเป็นไปในรูปใด การตัดสินใจของโรงเรียนอาจเป็นไปในทางที่คอยทำตามอย่างสังคมอยู่ตลอดเวลา หรือพิจารณาเลือกสิ่งที่จะเห็นว่าจะเป็นกำลังผลักดันความเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งในทางวิद्याศาสตร์ประยุกต์การและวัฒนธรรมโดยคำนึงถึงแนวทางของการเปลี่ยนแปลง และความเหมาะสมที่โรงเรียนจะพึงปฏิบัติ หรือไม่นำพาต่อการเปลี่ยนแปลงและพยายามยึดของเดิมที่มีอยู่ไว้อย่างมั่นคง

ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้ มีความเห็นว่าโรงเรียนควรดำเนินตามแนวที่ต้อง^{๕๕} ings โดยอาศัยเหตุผลว่า การยับยั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และในขณะเดียวกันจะปล่อยให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปตามยถากรรมก็หาเป็นการเหมาะสมไม่ หนทางที่ดีที่สุดควรมีการควบคุมแนวทางของการเปลี่ยนแปลงด้วย อย่างไรก็ตามการเลือกแนวดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาการสร้างความเข้าใจแก่เด็กเกี่ยวกับภารกิจในการสร้างสังคมในเมื่อออกไปจากโรงเรียนแล้ว รวมทั้งการสร้างทัศนคติและนิสัยในการนำเอาสิ่งที่ตนเข้าใจนั้นไปปฏิบัติให้ได้ผลที่สุด ปัญหา^{๕๖} นี้จะแก้ไขได้สำเร็จลุล่วงไปได้ก็ด้วยการส่งเสริม ให้เด็กใฝ่ใจในปัญหาสังคมและมีหลักยึดมั่นในการปฏิบัติ

ทฤษฎีที่สอง — หน้าที่ของการศึกษาคือการช่วยสังคมให้สามารถปฏิบัติภารกิจชนรากฐานให้ลุล่วงไป เพื่อความคงอยู่ของสังคมนั้น และช่วยประชากรให้สามารถกระทำกิจต่างๆ ที่สังคมต้องการตามวัยของตน

ผู้สนับสนุนทฤษฎีนี้ มีความเห็นว่า สังคมแต่ละสังคมย่อมมีภารกิจชนรากฐานอันพึงกระทำ เพื่อความคงอยู่ของสังคม ภารกิจดังกล่าวได้แก่การช่วยประชากรในด้านต่างๆ เช่นการประกอบสัมมาอาชีพ การมีที่อยู่อาศัย การ

มีสุขภาพและอนามัยดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ การให้การศึกษ การสนองความต้องการในด้านจิตใจและการมีบรรณาการทางสังคม เป็นต้น

ภารกิจต่างๆ จะสำเร็จลงไปได้โดยอ้อมหมายถึงการที่ประชากรในสังคมจะต้องเรียนรู้ มีความเข้าใจ มีความเชื่อและมีการกระทำอันมีลักษณะเฉพาะ การช่วยให้ประชากรเปลี่ยนไปจากเดิมคือว่าหน้าที่ของการศึกษา

สำหรับหน้าที่ในด้านการช่วยประชากรให้สามารถกระทำกิจต่างๆ ที่สังคมต้องการตามวัยของตนนั้น กล่าวอีกในหนึ่งก็คือภารกิจแห่งพัฒนาการ (Developmental tasks) นั้นเอง ขอยกตัวอย่างภารกิจดังกล่าวของเด็กวัยรุ่นมาเป็นเครื่องประกอบการศึกษาดังต่อไปนี้

๑. มีความเข้าใจในสภาพร่างกายของตน เช่น การยอมรับรู้อวัยวะในร่างกาย และความเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การยอมรับในเพศและมีความเข้าใจในลักษณะ ความรับผิดชอบ และขอบเขตความสามารถแห่งเพศของตน
๒. มีความสามารถในการปฏิบัติตัวต่อเพื่อนของตน ทั้งที่เป็นเพศเดียวกันและต่างเพศ
๓. มีความสามารถช่วยตัวเองได้มากขึ้น และลดภาระกิจของพ่อแม่ลงไป เป็นจุดเริ่มต้นในการที่จะช่วยให้สามารถสร้างครอบครัวของตนเองได้ในอนาคต
๔. มีความสามารถที่จะก้าวเข้าสู่สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับผู้ใหญ่ กล่าวคือมีความสามารถในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง และตระหนักการกระทำต่างๆ แบบเด็ก ๆ เสีย นอกจากนี้ยังมีความรู้สึกรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมือง

ภารกิจแต่ละอันย่อมหมายถึงการเรียนรู้ใหม่ มีทัศนคติใหม่ มีความเข้าใจใหม่ มีทักษะใหม่ และมีกระแสนแห่งพฤติกรรมใหม่ สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะได้มากด้วยผลของการศึกษา การที่โรงเรียนจะช่วยเด็กนั้นมออยู่มากมายหลายวิธี เช่น ให้ความรู้ในเรื่องงานอาชีพต่างๆ ช่วยในการเลือกอาชีพ ช่วยฝึกฝนอบรมให้มี

ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพแต่ละอย่าง - ช่วยในการเลือกเรียนวิชา
 ต่างๆ ในโรงเรียน ช่วยในการตัดสินใจว่าจะไปเรียนต่อในวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
 หรือโรงเรียนอาชีพ ช่วยให้ผู้รู้จักสภาพ ช่วยให้ผู้ปรับปรุงบุคลิกภาพ
 ของตน ช่วยให้ผู้ปรับปรุงมารยาทให้ได้รับความเคารพนับถือจากผู้อื่น และให้เกิด
 ความมั่นใจในตนเอง ช่วยให้ผู้สามารถเข้ากับผู้อื่นได้ทุกโอกาส ช่วยให้ผู้รู้จักเลือก
 อ่านหนังสือ และมีความสนใจในการอ่าน ช่วยให้ผู้รู้จักฟังดนตรี และมองเห็นความ
 สวยงามของศิลปะ ช่วยให้ผู้รู้จักเล่นกีฬาต่างๆ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
 ช่วยให้ผู้พร้อมที่จะมีชีวิตสมรสได้อย่างมีความสุข และเป็นพ่อแม่ที่ดีต่อไปใน
 อนาคต ฯลฯ ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นการช่วยที่เกี่ยวข้องกับภารกิจแห่งพัฒนาการทั้งสิ้น

ทฤษฎีสี่สาม - หน้าที่ของการศึกษาคือการสร้างสรรค์พัฒนาการทางปัญญา
 ให้แก่บุคคล

สังคมปัจจุบันนอกจากจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแล้ว ปรากฏว่ายังเป็น
 เป็นสังคมที่บังคับให้บุคคลต้องมีความเชี่ยวชาญเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างเป็นอย่างมาก
 ทางสังคมเป็นเหตุที่ทำให้แต่ละบุคคลต้องจำกัดอยู่ในวงแคบและเป็นผลเสียใน
 ทางสังคมโดยรวม เนื่องจากไม่สามารถประมวลสิ่งต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้
 เกิดประโยชน์เท่าที่ควรจะเป็น ผู้ที่สนับสนุนทฤษฎีนี้มีความเห็นว่า การแก้ปัญหา
 สังคมดังกล่าว ต้องแก้ด้วยการสร้างพัฒนาการทางปัญญาให้แก่บุคคล โดยปลูก
 ฝังนิสัยการคิดอันถูกต้อง เมื่อเกิดขึ้นตั้งอยู่แล้ว ก็ย่อมจะทำทุกสิ่งทุกอย่างโดยมี
 เหตุผล ถึงแม้ว่าสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปหรือตัวเองจะประกอบอาชีพในด้านใดใน
 อนาคตก็ได้ ก็ย่อมรู้จักปฏิบัติตนได้ถูกต้องเสมอ

การปลูกฝัง ความคิดอันถูกต้องในทันทีหมายถึง การสร้างความคิดเห็น ให้
 อยู่ในแนวเดียวกัน โดยเฉพาะความคิดเห็นชนรากฐานเบื้องต้น การมีความคิด
 เห็นอยู่ในแนวเดียวกัน ย่อมช่วยให้การติดต่อระหว่างกันและกันเป็นไปโดยสะดวก
 ถึงแม้ว่าจะศึกษาอยู่ในสาขาวิชาที่แตกต่างกันก็พ้องกันรู้เรื่อง ปัญหาสำคัญมีว่าจะ
 ศึกษาอะไรจึงจะสร้างแนวความคิด ที่คั่นคติ ที่คั่นนิยม และสร้างหลักเกณฑ์

การคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในทำนองเดียวกันให้เกิดขึ้นได้ มุ่งเน้นว่าควรให้ศึกษา
หลักธรรม และวรรณคดีเก่า ๆ ที่กล่าวถึงชนประเพณี และแนวความคิดเห็น
ของนักปราชญ์ ที่มีชื่อเสียงของโลก และควรศึกษาวิชาว่าด้วยตรรกวิทยา ซึ่งจะ
ช่วยให้เป็นนักคิดอย่างมีเหตุผล

อย่างไรก็ตามข้อเสนอนี้ในแนวอันนี้อาจมีได้ ข้อสำคัญมีอยู่ว่าจะต้องมี
ผลในการรวมความคิด ของบุคคล ให้อยู่ในแนวเดียวกัน เพื่อขจัดปัญหา ความยุ่ง
ยากและข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่สำคัญ ๆ ให้หมดไป

ทฤษฎีที่สี่ - หน้าที่ของการศึกษา คือการสร้างบุคคลให้เป็นพลเมืองดี
ทฤษฎีนี้อาศัยแนวคิดว่าสังคมจะดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลที่อยู่ใน
สังคมนั้น ในสังคมหนึ่ง ๆ ย่อมมีชนบประเพณีระเบียบแบบแผนกำหนดได้ ให้แต่
ละบุคคลประพฤติปฏิบัติ เป็นสิ่งบังคับแต่ละยุคแต่ละสมัยได้กำหนดขึ้นไว้ โดย
อาศัยของเดิมเป็นหลักจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างก็เท่าที่จำเป็นจริง ๆ เพื่อให้เหมาะสม
กับสถานการณ์ในขณะนั้น การที่บุคคลปฏิบัติตามความต้องการของสังคมนั้น
เป็นการแสดงถึงความเป็นพลเมืองดีของบุคคลนั้น หน้าที่ทางสังคมของการศึกษา
จึงอยู่ที่การสร้างความเป็นพลเมืองดีให้แก่บุคคล

แนวการศึกษาของไทยปัจจุบัน ก็อาศัยทฤษฎีนี้เป็นรากฐาน จะเห็น
ได้จากแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๓
มีการกำหนดความมุ่งหมายไว้ดังต่อไปนี้

๑. รัฐมีความมุ่งหมายให้พลเมือง ทุกคนได้รับ การศึกษาตามควรแก่
เอกัตภาพ เพื่อเป็นพลเมืองดี มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความ
รับผิดชอบ มีสุขภาพสมบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความ
สามารถที่จะประกอบอาชีพและทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ

๒. กุลบุตรกุลธิดา พึงได้รับการศึกษาอยู่ในโรงเรียนจนอายุ ๑๕ ปี
บริบูรณ์เป็นอย่างน้อย

๓. กลุ่มบุตรกฤติดา พึ่งจนชวยหาความรู้และประสพการณ์อันจะเป็นประโยชน์แก่งานของตนสืบไปในภายหน้า

๔. ในการจัดการศึกษานั้น ให้จัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของสังคมและบุคคล โดยให้สอดคล้องกับแผนเศรษฐกิจและแผนการปกครองประเทศ เช่น จัดใหม่

ก. จริยศึกษา ให้มีศีลธรรมและวัฒนธรรม มีหิริโอตตัปปะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ข. พลศึกษา ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและทางจิต กับทงมีน้ำใจเป็นนักกีฬา

ค. พุทธศึกษา ให้มีความรู้ วิชา การ บัญญา เพื่อการดำรงชีวิต

ง. หัตถศึกษา ให้มีกจนิสัยและความขยันหมั่นเพียรในการใช้มือปฏิบัติงาน เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบด้มมาอาชีพ

ตามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติ การเป็นพลเมืองดี หมายความว่า ต้องมีศีลธรรม และวัฒนธรรม มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีสุขภาพด้มบูรณ์ มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย มีความรู้ความสามารถที่จะประกอบการอาชีพ และทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ อนึ่งสำหรับวิชาการที่จะเป็นพลเมืองดี ได้นั้น ต้องอาศัยการเข้ารับการศึกษาในด้านต่างๆ ๔ อย่าง คือ จริยศึกษา พลศึกษา พุทธศึกษา และต้องศึกษาจนอายุย่างเข้าปีที่ ๑๕ เป็นอย่างน้อย และควรชวยหาความรู้และประสพการณ์ อันจะเป็นประโยชน์แก่งานของตนสืบไปในภายหน้าอีกด้วย

ความหมายของการเป็นพลเมืองดีในทัศนะของบุคคลอื่น ๆ อาจแตกต่างไปจากที่ใดกล่าวมาข้างบน ข้อดีข้อเสียย่อมขึ้นอยู่กับประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ และขึ้นอยู่กับความเจริญอกงามของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตามมีผู้ตำหนิว่า ทฤษฎีหนักไปในแบบของการรักษาสภาพสังคมไว้คงเดิมเกินไป ทงนเนื่องจากจะต้องกำหนดข้อบังคับ ระเบียบแบบแผนขึ้น แล้วใช้ไประยะหนึ่งซึ่งจะต้องยอม

รับว่า สังคมในระยะนั้นไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ข้อบังคับและระเบียบแบบแผนนั้นใช้ได้ ผู้ดำเนินยังกล่าวต่อไปว่า ในบางกรณีระเบียบข้อบังคับ จะถูกกำหนดขึ้นในรูปของอุดมคติ ซึ่งจะทำให้ขาดความสอดคล้องกับสภาพของสังคมที่เป็นอยู่ก็ได้

ทฤษฎีทหา- หน้าที่ของการศึกษาคือการปรับปรุงและส่งเสริมความก้าวหน้าของสังคม

ทฤษฎีนี้ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคม ตลอดจนปัญหาและความวุ่นวายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น การศึกษามีหน้าที่ ช่วยแก้ปัญหาความวุ่นวายนี้ ด้วยการพิจารณาปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เหมาะสมขึ้น อาทิเช่น ความคิดในเรื่องประชาธิปไตย ตามทฤษฎีนี้ถือว่า ความหมายของประชาธิปไตยย่อมเปลี่ยนไปตามกาลสมัยและตามสภาวะของสังคมในยุคหนึ่ง ๆ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพิจารณาปรับปรุงความหมายอยู่เสมอ ในทำนองเดียวกัน ทศนิยม ทศนิยมชนบประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ ก็ควรได้รับการปรุงแต่งด้วย อย่างไรก็ตาม ทางนี้และทางนั้นไม่ได้หมายความว่า จะต้องกำจัดของเดิมให้หมดสิ้นไป จริงอยู่ การปรับปรุงหมายถึงการเปลี่ยนแปลง แต่ขณะเดียวกันก็หมายถึงการกระทำที่องมีการต่อเนื่องกันกับของเดิมด้วย

การปรับปรุงทัศนคติ ทศนิยม ชนบประเพณี และอื่น ๆ นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นมากในยามที่สังคมกำลังมีการเปลี่ยนแปลง เหตุผลง่าย ๆ ก็คือในสภาวะใหม่ที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปนั้นย่อมหมายถึงการดำรงชีวิตอย่างใหม่ การมีพฤติกรรมอย่างใหม่ และการมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะใหม่ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงจะกระทำได้ก็ต่อเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นเกี่ยวพันกับสิ่งนั้น ๆ อนึ่งในการปรับปรุงจำเป็นที่จะต้องกำหนดแนวทางหรือความมุ่งหมายไว้ โดยพิจารณาจากความเห็นของสังคมนวมว่ามีแนวโน้มอย่างไรไปในทางใด ผู้ที่สนับสนุนทฤษฎีนี้เห็นพ้องกับแนวความคิดของทฤษฎีที่หนึ่งทุกประการ ว่าจะต้องฝึกฝนให้เด็กคิดและมีความสามารถตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ด้วยความฉลาด แต่ก้าวหน้าไปกว่านั้นเห็นว่า

เราจะกำหนดความมุ่งหมายไว้ด้วยว่า ผลที่ต้องการนั้นคืออะไร เป็นการกระทำ
 ที่ปรับปรุงสังคมอย่างจริงจังมากขึ้น ตัวอย่างการกระทำในทำนองนี้ได้แก่โรงเรียน
 ชุมชนนั้นเป็นโรงเรียนที่ใช้ชุมชนเป็นห้องปฏิบัติการ และเป็นตำราในการ
 ศึกษาหาเหตุผล และการศึกษาชีวิตของเด็ก โรงเรียนไม่แต่เพียงใช้ชุมชน
 ให้เป็นประโยชน์เท่านั้น แต่ยังรับใช้ชุมชนด้วย

ข้อสรุปโดยย่อ

ทฤษฎีทางทฤษฎีโดยมากมาเป็นตัวอย่างนี้ ซึ่งให้เห็นว่าการจัดการศึกษาเพื่อ
 ประโยชน์ของสังคมนั้น เราสามารถกำหนดขึ้นได้ต่าง ๆ กัน สุดแต่ทัศนะของผู้
 จัดการศึกษา และผู้วางหลักสูตรในขณะนั้น อนึ่ง การกำหนดหน้าที่ของการ
 ศึกษาว่าควรมีต่อสังคมอย่างไร ย่อมหมายถึงการวางหลักสูตรให้สอดคล้องกัน
 ไปด้วย ในการวางหลักสูตรจึงสมควรมีการอภิปรายทำความเข้าใจกันเสียก่อนจะ
 เป็นการบ่งชี้กันไม่ให้เกิดขัดแย้งกันขึ้นในภายหลัง